

มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าว
ในการเยียวาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

อังคณา แดงใหญ่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปีการศึกษา 2566

ENHANCING LEGAL PROTECTION FOR ALIENS: ADDRESSING THE RIGHTS
OF INJURED PERSONS IN THAILAND

ANGKANA DAENGYAI

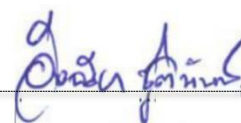
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Law
Department of Law,
Pridi Banomyong Faculty of Law
Dhurakij Pundit University
Academic Year 2022

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าว ในการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ
ชื่อผู้เขียน	อังคณา แดงใหญ่
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566

บทคัดย่อ

ในสังคมไทยไม่สามารถปฏิเสธความเสียหายจากอาชญากรรมได้ ถ้าวารัฐนั้นล้มเหลวในหน้าที่เป็นเหตุให้รัฐต้องชดใช้แก่ประชาชนในสังคม โดยรัฐต้องเข้ามาดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่อที่ได้รับ ความเสียหาย รวมถึงการชดใช้จากเหตุร้ายให้แก่คนต่างด้าวเพื่อวางขอบเขตคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายให้ชัดเจน และเหมาะสมยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณามาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559) อาจเกิดปัญหาความไม่ แน่นนอนในการใช้กฎหมาย เหตุเพียงเพราะการตีความกฎหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ไม่ครอบคลุมแก่ผู้ซึ่งไร้ สัญชาติไทยก็เป็นได้ ซึ่งปัญหานี้ควรมีการแก้ไขหากรัฐยังคงเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในสังคม เพื่อให้เป็นไปตามหลักสากลจึงควรที่จะต้องกำหนดการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายดังกล่าว รวมทั้งกำหนดรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนที่ ขาดไม่ได้ เพราะเหตุร้ายไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลร้ายแห่งความเสียหายได้ อาจส่งผลให้บุคคลหนึ่งบุคคลใด ทุกพหุภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรัง ซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต ต้องขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู พร้อมทั้งจะเรียกค่าใช้จ่ายทุก ชนิดในการจัดงานฌาปนกิจศพ หากทนายทนายนั้นมีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการบัญญัติ มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ โดย กำหนดการได้มาซึ่งสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อต่างตอบแทนในการเยียวยาความ เสียหายก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติของต่างประเทศให้สิทธิหรือประโยชน์แก่คนสัญชาติไทยพึงได้ตามกฎหมายนั้น ด้วยเช่นกันเพื่อให้มีความชัดเจนและเหมาะสมกับแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายไทยต่อไป

คำสำคัญ: คนต่างด้าว; การเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

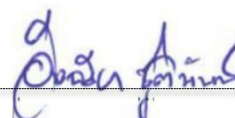

Thesis Title	ENHANCING LEGAL PROTECTION FOR ALIENS: ADDRESSING THE RIGHTS OF INJURED PERSONS IN THAILAND
Author	Angkana Daengyai
Thesis Advisor	Associate Professor Achariya Chutinun
Program	Master of Laws
Academic Year	2022

ABSTRACT

Thai society cannot deny the damages caused by crime, largely attributed to the failure of the state's duties. Consequently, the state is obliged to compensate the individuals in society and must protect the rights of the injured persons, including providing compensation to aliens, to establish clearer and more appropriate scales for protecting the rights of the injured. Considering the Damages for the Injured Persons and Compensation and Expenses for the Accused in Criminal Cases Act B.E. 2544 (and its amended version, 2nd issue 2559) Section 3, there are issues regarding the uncertainty in the application of the law due to the interpretation of the term "injured person," which does not encompass stateless individuals. This problem should be rectified if the state has the duty to maintain public order in society. Following international principles, it is essential to legislate legal measures for protecting the rights of aliens as they are injured persons, including support for injured individuals in criminal cases and the right to compensation since terrible incidents can lead to disabilities, chronic diseases, or pain which may be fatal and result in a lack of life support. There should be legal measures allowing aliens to claim all expenses for their funerals, and their heirs should have the right to claim according to the laws. The author has suggested that the act of legal measures for protecting the rights of aliens should be legislated to provide compensation for injured persons in criminal cases. All injured persons, including aliens, should have the right to receive compensation in accordance with the laws of other countries that provide rights and benefits to Thai citizens. This will enhance clear and appropriate guidance for the further development of Thailand's legal measures.

Keywords: Aliens, Compensation for injured persons in criminal cases

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ และความเมตตาจาก รองศาสตราจารย์ อัจฉรียา ชูตินันท์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ผู้เขียน โดยการช่วยเหลือแก้ไขและตรวจสอบข้อผิดพลาดและข้อบกพร่อง ตลอดจนแนะนำแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ อัจฉรียา ชูตินันท์ เป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท เป็นอย่างสูงที่ให้เกิดริเริ่มเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้แนวทางและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่คอยให้การสนับสนุนและให้กำลังใจเสมอมา และขอบคุณกัลยาณมิตรที่ดี คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ ที่คอยให้คำแนะนำมาตลอด

ท้ายสุดนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอกราบอภัยมา ณ โอกาสนี้ พร้อมน้อมรับข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

อังคณา แดงใหญ่

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา.....	4
2. ความหมาย แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยา....	5
ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ	
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา....	5
2.2 ความหมายของคนต่างด้าวและผู้เสียหาย.....	28
2.3 การตีความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	30
2.4 ประเภทของผู้เสียหายในคดีอาญา.....	31
2.5 ความเสียหายจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา.....	35
2.6 แนวทางในการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา.....	37
2.7 มาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติ.....	40
ค่าตอบแทนแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา	
พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559)	
3. มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหาย.....	44
ในคดีอาญาในต่างประเทศ	
3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	44
3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	49
3.3 ประเทศญี่ปุ่น.....	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมาย.....	61
ในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา โดยรัฐตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ	
4.1 วิเคราะห์ปัญหาและขอบเขตการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา.....	61
ตามกฎหมายของประเทศไทยที่ยังไม่ครอบคลุมถึงผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าว	
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการเยียวยาความเสียหายแก่คนต่างด้าวในคดีอาญา.....	63
ตามกฎหมายของประเทศไทยและของกฎหมายของต่างประเทศ	
4.3 วิเคราะห์การกำหนดรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยา ความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนที่ขาดไม่	65
4.4 วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิ.....	68
คนต่างด้าวที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาในการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่า ตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559)	
5. บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	74
5.1 บทสรุป.....	74
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม.....	79
ประวัติผู้เขียน.....	85

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 สรุปกฎหมายที่ใช้บังคับของต่างประเทศ.....	59
4.1 เปรียบเทียบกฎหมายที่ใช้บังคับของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	70

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมไทยเกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากข่าวประจำวัน ซึ่งการเกิดอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นก็พัฒนารูปแบบตลอดเวลาประกอบด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้มีรูปแบบอาชญากรรมหลากหลายประเภท ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปต้องตกเป็นผู้เสียหายหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ทำให้ผู้เสียหายได้รับผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย และจิตใจ รวมถึงบางรายอาจกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันและกระทบต่อครอบครัว ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นก็ควรจะมีกระบวนการทางกฎหมายเพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิและเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายดังกล่าว โดยรัฐควรมีหลักเกณฑ์ในการเข้ามาดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่อที่ได้รับการได้รับความเสียหาย รวมถึงหลักเกณฑ์ในการเยียวยาความเสียหายให้แก่คนต่างด้าวเพื่อวางขอบเขตในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายให้ชัดเจนขึ้น

สิ่งสำคัญของการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ การนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แม้ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความเจ็บปวดด้วยการแก้แค้นตามกลไกแห่งความยุติธรรมอย่างที่เหมาะสม แต่ก็ยังคงมีการเยียวยาความเสียหายที่ไม่อาจเพียงพอแก่ผู้เสียหายได้เท่าที่ควร เมื่อรัฐเป็นผู้มีหน้าที่ในควบคุมอาชญากรรมเพื่อความเป็นอยู่ด้วยความปลอดภัยในสังคมเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นย่อมบ่งบอกว่ารัฐนั้นบกร้องในหน้าที่ดังกล่าวจึงต้องมีความรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์นั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักอำนาจความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ซึ่งนานาประเทศให้การยอมรับ และได้กำหนดเป็นมาตรฐานสากลเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย โดยมีได้กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายไว้ ดังต่อไปนี้¹ ประการที่ 1 การให้ผู้เสียหายเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ประการที่ 2 การให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด ประการที่ 3 การให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ ประการที่ 4 การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายและต่อเหยื่อในด้านอื่น ๆ โดยให้รัฐเข้าดำเนินการทางด้านกฎหมาย เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

หลักการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายดังกล่าวก็ยังมีมาตรฐานทางกฎหมายระหว่างประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาโดยในที่ประชุมยุโรป ค.ศ.1996 ตามการแถลงการณ์ว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งกำหนดให้สิทธิของผู้เสียหายต้องอยู่บนหลักสำคัญอันเป็นรากฐานบนหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งกำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเสมอกัน

¹ เริงชัย ลิ้มภักดี, 'สิทธิของผู้เสียหายเกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนและค่าตอบแทนในคดีอาญา' (ผลงานส่วนบุคคล หลักสูตร "ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น" รุ่นที่ 11 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม 2556) 4-6.

ต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เพื่อให้สิทธิชาวต่างชาติได้รับอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในประเทศของตนอีกด้วย

การรัฐที่ต้องจัดให้มีการเยียวยาและช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย เพื่อเป็นการประกันว่าทุกคนจะได้รับสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือในทางกฎหมายจากภาครัฐ ดังจะเห็นได้จากกติกาสูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ด้วยความเคารพสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐต่อบุคคล โดยได้รับความเปลี่ยนแปลงใดๆซึ่งมักจะเห็นได้ชัดจากทางกาย พร้อมด้วยสภาวะภายในจิตใจอันเป็นผลจากการกระทำคามผิดอาญาของบุคคล ซึ่งนำไปสู่ความเสื่อมน้อยด้อยลงจากสถานะเริ่มแรกทางร่างกายและจิตใจ โดยตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง และหาโอกาสที่ได้รับการบรรเทาเจ็บปวดที่เกิดขึ้นมิได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนจากความผิดอาญาที่เกิดขึ้น จึงมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) อันเป็นหน้าที่ของรัฐต้องเข้ามาผิดชอบแก่ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายโดยการรับรองสิทธิให้ได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมจากรัฐ แต่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวหาได้ครอบคลุมปัญหาสำคัญเหล่านี้ไม่ กล่าวคือ

ปัญหาในเรื่องคำนิยามศัพท์ ดังนี้ คำว่า “ผู้เสียหาย” ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559)² ดังกล่าว โดยผู้เขียนเห็นว่า การที่บุคคลใดไม่ได้รับการเยียวยาจากรัฐ เหตุเพราะการตีความกฎหมาย คำว่า “ผู้เสียหาย” ในคดีอาญาไม่ครอบคลุมแก่ผู้เสียหายบางรายก็เป็นได้ เนื่องจากผู้ซึ่งไร้สัญชาติไทย อันเป็นผลมาจากการกระทำคามผิดอาญาของผู้อื่นจนจบจนถึงแก่กาย จิตใจ ตลอดจนถึงชีวิต โดยบุคคลเหล่านี้หาได้มีส่วนร่วมในความผิดนั้นไม่ อันส่งผลต่อสิทธิคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะใช้สิทธิขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายจากการกระทำนั้นได้ เพราะผู้ที่ขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้นั้นจะเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือไม่มีสัญชาติไทยก็ได้ ซึ่งปัญหานี้ควรมีการแก้ไขเพราะรัฐเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลให้ประเทศมีความสงบเรียบร้อยและมีหน้าที่ป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรม ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามหลักมาตรการสากลที่ว่า ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลอื่นจะมากกระทำละเมิดไม่ได้นั้น ก็ควรที่จะต้องกำหนดการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในมาตรานี้เพื่อให้ครอบคลุมถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายดังกล่าว รวมทั้งควรมีการกำหนดขอบเขตการได้รับสิทธิของคนต่างด้าว

โดยคนต่างด้าวนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง คือ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และประเภทที่ 2 คือ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นก็แบ่งเป็น คนต่างด้าวที่อยู่ชั่วคราว (A Non-Resident) เช่น นักท่องเที่ยว นักลงทุน แรงงานต่างด้าว และ คนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ถาวร (A Resident) เช่น ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ถาวร ซึ่งหากคนต่างด้าวนั้นได้รับความเสียหายจะเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 3 หรือไม่นั้นควรจะต้องมีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบให้ชัดเจน และครอบคลุมไปทุกกรณี

² พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. มาตรา 3.

ส่วนปัญหาการกำหนดรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนที่ขาดไม่ได้ ซึ่งบางครั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นก็มีความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิต ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถดำรงชีพด้วยความปกติสุขของตนได้ เช่น ทำให้เขาถึงตาย กายพิการ กระทั่งกระทบต่อสภาพจิตใจ อาจส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้เสียหาย อาทิเช่น ต้องขาดเสาหลักของครอบครัว เนื่องจากเหตุที่ตายลงนั้นทำให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องขาดไร้อุปการะดูแลเลี้ยงดูบุตรของตน และชอบที่จะเรียกค่าใช้จ่ายทุกชนิดในการจัดการศพของผู้ตายได้อีกด้วย หากทนายทมิสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดการเยียวยาในรูปแบบอื่นเพื่อให้ตรงกับผู้เสียหายแต่ละรายกับปัญหาที่ได้รับอย่างเป็นธรรม

ดังนั้นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จึงมุ่งเน้นศึกษาปัญหาอันเป็นหลักประกันการก่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา โดยผู้ศึกษาจะศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยาตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ พร้อมทั้งมาตรการทางกฎหมายในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ โดยนำมาปรับใช้กับประเทศไทยเพื่อให้ความชัดเจนและเหมาะสมกับแนวทางในการพัฒนากฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

1.2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา และผลกระทบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) ยังขาดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาตลอดจนมาตรการในการเยียวยาสงเคราะห์ผู้เสียหายให้ได้รับค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมเป็นธรรม

1.2.3 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) ขาดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาและขาดมาตรการในการเยียวยาสงเคราะห์ผู้เสียหายให้ได้รับค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

ดังนั้นเพื่อหาแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) จึงควรกำหนดให้การเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายครอบคลุมถึงผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าวด้วย รวมทั้งกำหนดมาตรการในการเยียวยาค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายทุกฝ่ายไว้ในกฎหมายในระดับพระบัญญัติ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยา ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ พร้อมทั้งมาตรการทางกฎหมายในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ และนำมาปรับใช้เพื่อเยียวยาความเสียหายแก่คนต่างด้าวให้ได้รับความเป็นธรรม และความเหมาะสมตามสิทธิมนุษยชนที่พึงจะได้รับ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้ได้มาซึ่งสิทธิในค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) ต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ ตำรา บทความ วารสาร รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความ ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data) และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหา เพื่อหาข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยา ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหา ตลอดจนผลกระทบเกี่ยวกับปัญหาการขาดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยา ค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559)

1.6.3 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยา ค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) อย่างเป็นธรรมและความเหมาะสม

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยา ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

ปัญหาการขาดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาย่อมเป็นความบกพร่องในหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรม เมื่อความล้มเหลวในหน้าที่เกิดขึ้นเป็นเหตุให้รัฐต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายจากเหตุการณ์นั้น การชดใช้ที่เกิดขึ้นเป็นหัวใจสำคัญแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แม้ว่าผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเจ็บปวดด้วยการแก้แค้นตามกลไกแห่งความยุติธรรม แต่ก็ยังคงชดใช้ไม่อาจเพียงพอแก่ผู้เสียหายได้เท่าที่ควร ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญานั้นนับเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นจึงให้ความสำคัญในการศึกษาถึง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

แนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญานั้น ในประเทศต่าง ๆ มีประวัติและความเป็นมาแตกต่างกันไป โดยประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยกับรัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย³ การดำเนินคดีอาญาจึงเกี่ยวข้องกับแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยสามารถแบ่งหลักในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายโดยรัฐ ดังนี้

การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย จากประวัติศาสตร์เดิมนั้น การควบคุมอาชญากรรมเป็นเรื่องของผู้เสียหาย หรือญาติของผู้เสียหายรวมถึงผู้แทนของผู้เสียหาย ที่จะเป็นผู้นำคดีมาฟ้องร้องต่อศาล แล้วนำพยานหลักฐานมาเพื่อสืบหาข้อเท็จจริง เพื่อให้ศาลได้พิจารณาและพิพากษาคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวเป็นแนวความคิดของระบบปัจเจกชนนิยม (Individualism)⁴ การดำเนินคดีอาญานี้เป็นการต่อสู้ระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยมีศาลเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดคดี เป็นแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยประชาชน ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาอันเป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยมีต้องคำนึงถึงผลกระทบของอาชญากรรมที่มีต่อสังคม ดังนั้น เมื่อผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายแล้วและไม่ติดใจดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดก็สามารถทำได้

ส่วนกรณีที่ประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหายนั้นถือว่า ประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหายสามารถที่จะฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าคุณคือนั้นเป็นผู้เสียหายโดยแท้จริงหรือไม่ ซึ่งแนวคิดนี้มีแนวความคิดว่า การ

³ คณิต ฒ นคร, 'วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน' วารสารนิติศาสตร์ (กันยายน 2528) 2.

⁴ อรรถพล ใหญ่สว่าง, 'ผู้เสียหายในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2524) 6-7.

ควบคุมอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน เพราะประชาชนทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยมีรัฐเป็นผู้มีหน้าที่ป้องกันให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคม อีกทั้งประชาชนในสังคมหรือรัฐนั้นให้ความสำคัญกับเสรีภาพ ตามแนวความคิดของระบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะละเมิดมิได้ เป็นผลให้รัฐต้องบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อรับรองให้ประชาชนมีอำนาจที่จะฟ้องร้องคดีอาญาเมื่อมีการกระทำความผิดอาญา เช่น ในประเทศอังกฤษ ได้มีการสถาปนาอำนาจรัฐขึ้นมาคานอำนาจของกษัตริย์ โดยรัฐสภาในฐานะเป็นผู้แทนของประชาชน ที่ได้รับการยอมรับว่าอำนาจรัฐสภาเป็นอำนาจสูงสุด เพื่อที่จะสถาปนาระบบตำรวจขึ้นมาทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในรัฐ⁵

ส่วนกรณีการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่เกิดขึ้นโดยรัฐถือว่ารัฐจะต้องคุ้มครองเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้นเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐจึงมีหน้าที่ต้องป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาดังกล่าว

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา

แนวคิดการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญานั้น ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอาชญากรรมนั้น ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้เสียหายและแนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจะทำให้ทราบถึงความเป็นมาของผู้เสียหายและสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ดังนี้

(1) ทฤษฎีในการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

Hans Von Henting ได้อธิบายถึงเหยื่ออาชญากรรมเปรียบเทียบกับอาชญากรเป็นเหมือนนักล่าเหยื่อ และเหยื่อเหมือนผู้ถูกล่า ซึ่งสามารถแบ่งทฤษฎีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ออกเป็น 3 ทฤษฎี ได้แก่

ทฤษฎีที่ 1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อ (Victim Precipitation) ทฤษฎีนี้ เหยื่อเป็นตัวกระตุ้น ให้ตนเองต้องตกอยู่ในเหตุการณ์ที่นำไปสู่การเสียชีวิต หรือบาดเจ็บ เช่น ผู้เสียหายได้ช่วยทำให้เกิดการทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้ทฤษฎีดังกล่าวถือว่าผู้เสียหายมีส่วนร่วมกระทำโดยอาจมีพฤติกรรมการแสดงออกหรือการอยู่เฉยไม่ปฏิเสธ และอีกรูปแบบที่เกิดขึ้นบ่อยก็คือ กลุ่มที่ทำให้ผู้กระทำรู้สึกกลัว รู้สึกไม่ปลอดภัยต่อสถานะชื่อเสียงรวมถึงทางด้านความเป็นอยู่ โดยทฤษฎีนี้มองการกระทำดังกล่าวว่า เป็นอาชญากรรมแห่งความเกลียด เช่น กรณีผู้ลี้ภัยที่อพยพไปอยู่ในชุมชนที่มีการแข่งขัน กังวลในเรื่องการแย่งงาน ทำให้เกิดความเกลียด กลัวกลุ่มผู้ลี้ภัยนี้จึงตกเป็นเหยื่อให้ถูกกระทำ

ทฤษฎีที่ 2 ทฤษฎีรูปแบบของวิถีชีวิต (Live Style Theory) เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิต ที่มีหลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตนั้นเป็นตัวสะท้อนถึงลักษณะการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมว่าได้รับอิทธิพลจากปัจจัยรอบด้าน เช่น ครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญในชีวิต ดังนั้นหากทราบถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นย่อมสามารถที่จะคาดการณ์ถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลนั้นได้ ว่ากระทำผิดเพราะสาเหตุใด เพื่อนำไปสู่การแก้ไขและฟื้นฟูบุคคลนั้น

⁵ อัญชัยศิริ บรรณานุกรม และ ศิลปะอรรถวิฑูริย์, ‘ภาระและหน้าที่ของ Director of Public Prosecution’ วารสารอัยการ, 3 (26) (2523, กุมภาพันธ์) 39-41.

ทฤษฎีที่ 3 ทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน (Routine Activity Theory) ทฤษฎีนี้นั้นพบว่ากิจวัตรประจำวันของคนสามารถทำให้ผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมได้ เพราะอาชญากรรมประเภทล่าเหยื่อจะสามารถล่อเป้าหมายเหยื่อจากกิจวัตรประจำวันของผู้เสียหายได้

(2) แนวคิดและทฤษฎีการคุ้มครองผู้เสียหาย

แนวคิดในทางกฎหมาย ได้กล่าวถึงสิทธิของผู้เสียหายไว้ แต่ไม่ได้บัญญัติถึงความหมายโดยเฉพาะ ดังนั้นสิทธิในทางกฎหมายจึงแตกต่างกันออกไป คือ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” หมายถึง อำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย⁶

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁷ มาตรา 4 วรรคหนึ่ง ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายที่เป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้เอง โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน โดยจะเห็นว่าการฟ้องคดีอาญานั้นเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อให้เกิดความชัดเจนของเรื่องผู้เสียหาย แต่การดำเนินคดีอาญานั้นเป็นสิทธิหรืออำนาจหน้าที่ของผู้เสียหายด้วย ซึ่งสิทธิของผู้เสียหายนั้นถูกจำกัดสิทธิ ดังนี้

1) สิทธิในการห้ามฟ้องบุพการีของตน ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁸ได้จำกัดไว้ว่า ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาก็ได้ ซึ่งการฟ้องบุพการีนี้เรียกว่า “คดีอุทลุม” ถือเป็นกรณีผิดประเพณีนิยม อันมีแนวความคิดจากอิทธิพลทางศาสนา

2) สิทธิในการจำกัดอำนาจการฟ้องคดีของเด็กและเยาวชน ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534⁹ ในมาตรา 364 ได้ กำหนดว่า ผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ การฟ้องคดีของผู้เสียหายย่อมเป็นการมุ่งที่จะลงโทษผู้ถูกฟ้องกรณีไม่สอดคล้องกับปรัชญาในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน กฎหมายจึงจำกัดว่า ผู้เสียหายจะกระทำได้อีกแต่โดยได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ

3) สิทธิการห้ามฟ้องขอให้กักกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา¹⁰ มาตรา 43 กำหนดว่า การฟ้องขอให้กักกันเป็นอำนาจของพนักงานอัยการโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะการกักกันนั้นถือเป็นการป้องกันความปลอดภัยอย่างหนึ่ง

4) สิทธิในการจำกัดอำนาจกระทำในคดีของพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา32¹¹ ซึ่งวางหลักว่า เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า

⁶ พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2554.
⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 4.
⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 1562.
⁹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534. มาตรา 64.
¹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 43.
¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 32.

ผู้เสียหายจะทำให้คดีของอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใด ๆ ในกระบวนการพิจารณาพนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งให้ผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้น ๆ ได้ ดังนั้นแม้ผู้เสียหายจะได้ดำเนินคดีอาญาได้แต่การดูแลความสงบเรียบร้อยเป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐ เพราะรัฐมีหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อยและป้องกันความปลอดภัยให้กับประชาชน กฎหมายจึงต้องมีการจำกัดอำนาจการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ

5) สิทธิการจำกัดอำนาจเมื่อมีการเลิกคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹² มาตรา 37 ซึ่งวางหลักในเรื่อง ค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา และมาตรา 79 ได้วางหลักในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ถ้าผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดนำค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นมาชำระก่อนที่ศาลเริ่มต้นสืบพยาน ให้คดีนั้นเป็นอันระงับไป ดังนั้นเมื่อคดีเลิกกันแล้วได้เสียค่าปรับอย่างสูงแล้ว ผู้เสียหายย่อมฟ้องคดีอีกไม่ได้

การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญานั้น จะเห็นว่าอาชญากรรมนั้นมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแต่ละช่วงเวลาก็มีวิธีการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมต่างกันแต่ก็มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ การเอาตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาและมีการพัฒนาด้วยการรับรองระดับนานาชาติ ซึ่งนานาชาติต่างให้ความสำคัญและหันมาสนใจผู้เสียหายที่เป็นเหยื่อจากอาชญากรรมในคดีอาญามากขึ้น โดยได้จัดประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมและผู้เสียหายในคดีอาญา โดยองค์การระหว่างประเทศเริ่มดำเนินการเพื่อเรียกร้องสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยปี ค.ศ.1985 มีการประชุมคองเกรสสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด (The United Nation Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders) ครั้งที่ 7 ณ นครมิลาโน อิตาลี ในการประชุมนี้ได้ให้ความสำคัญเรื่องเหยื่ออาชญากรรม และได้มีการประกาศปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ.1985 เป็นผลจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด ซึ่งได้รับการรับรองโดยที่ประชุมใหญ่ อันเป็นปรัชญาพื้นฐานที่สำคัญ คือ ผู้เสียหายในคดีอาญาและเหยื่ออาชญากรรมจะต้องได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยกำหนดหลักพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรม และผู้เสียหายจากการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง¹³ ซึ่งปฏิญญานี้ผู้เสียหายจากอาชญากรรมนั้นคือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือจิตใจ ความสูญเสียทางเศรษฐกิจหรือสิทธิพื้นฐานโดยเป็นผลจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายอาญา และการพิจารณาผู้เสียหายนั้นจะไม่คำนึงว่าได้มีการพบหรือจับกุม ฟ้องร้อง หรือลงโทษผู้กระทำผิดหรือไม่ และไม่คำนึงว่าผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายมีความสัมพันธ์เช่นไร และอาจหมายรวมถึงครอบครัวหรือทายาทของผู้เสียหาย โดยหลักในการ

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และมาตรา 79.

¹³ เรียงชัย ลิ้มภักดี (เชิงอรรถ 1) 4.

คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายทางอาชญากรรมนั้นผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด โดยได้รับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาและได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิด รวมถึงการได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของผู้เสียหาย และผู้เสียหายต้องได้รับความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลและต้องได้รับการชดเชยโดยผู้กระทำผิด และได้รับการชดเชยความเสียหายจากรัฐ และในปีค.ศ.1996 ได้มีแถลงการณ์ว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ.1996¹⁴ เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือเหยื่อจากอาชญากรรม และส่งเสริมการจ่ายค่าชดเชยสำหรับเหยื่ออาชญากรรมทุกรายอย่างเท่าเทียมกันรวมถึงส่งเสริมสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในยุโรปที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม แถลงการณ์นี้มีหลักสำคัญ 2 ประการ คือ สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมต้องอยู่ลำดับเดียวกับสิทธิของจำเลยและกระบวนการจัดการเกี่ยวกับผู้กระทำผิดจะต้องไม่เพิ่มปัญหาหรือซ้ำเติมปัญหาของเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งสิทธิของผู้เสียหายนั้นจะเป็นการตระหนักและรับรู้ถึงผลประโยชน์อันชอบธรรมของผู้เสียหาย และต้องได้รับการพิจารณาขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีของปัจเจกชน และสิทธิในการรับข้อมูลข่าวสารโดยผู้เสียหายมีสิทธิรับรู้ข้อมูลที่ชัดเจนในคดี สิทธิในการได้รับคำแนะนำทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจพิจารณาคดีและเกี่ยวกับตัวแทนระหว่างการพิจารณาคดีอาญา สิทธิการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวโดยไม่เปิดเผยชื่อที่อยู่และรายละเอียดต่าง ๆ ของผู้เสียหายให้ผู้อื่นและจำเลยรู้ว่าผู้เสียหายเป็นใคร

ส่วนค่าชดเชยในกำหนดหลักเกณฑ์นั้น ผู้เสียหายควรได้รับค่าชดเชยจากผู้กระทำผิดเมื่อคดีขึ้นสู่ศาล และพิจารณาความต้องการของผู้เสียหายประกอบในการที่ผู้กระทำผิดปฏิเสธหรือจะลดค่าชดเชย อีกหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ กองทุนสาธารณะควรจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อที่รัฐจะได้เป็นเจ้าหนี้ของผู้กระทำผิดและช่วยรวบรวมค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย กรณีที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ สูญเสียทางอารมณ์ สูญเสียอาชีพ ควรได้รับค่าชดเชยกองทุนสาธารณะทันทีที่เป็นไปได้ไม่ว่าจะจับผู้กระทำผิดได้หรือไม่ และที่สำคัญอีกประการ คือ การให้ความคุ้มครองสิทธินั้นไม่จำกัดสิทธิเฉพาะบุคคลในประเทศเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงคุ้มครองไปถึงชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในประเทศ

(3) สิทธิการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย

สิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย ศึกษาแนวคิดและวิวัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ดังนี้

แนวคิดทางปรัชญาสำนักกฎหมายธรรมชาติที่ยอมรับเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ เป็นที่มาของปณิญาญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และในปรัชญาดังกล่าวนั้นมีอาจโอนให้แก่กันได้ เพราะถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์มีอยู่ตามธรรมชาติและจะล่วงละเมิดสิทธินั้นมิได้ ซึ่งรัฐเองก็ไม่สามารถแทรกแซง

¹⁴ นนทวรรณ ปันงาน, 'การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม' (การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2556) 36-37.

สิทธิดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน สิทธิในทางกฎหมายจึงเกิดขึ้นด้วยอำนาจของกฎหมาย นั่นคือ กฎหมายยอมรับหรือกฎหมายให้อำนาจ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สิทธิมหาชนเกิดจากการกฎหมายมหาชน และสิทธิเอกชนย่อมเกิดจากกฎหมายเอกชน¹⁵ การรับรองสิทธิมหาชนโดยรัฐธรรมนูญ หรือโดยกฎหมายอื่นย่อมผูกพันตนเองอันเป็นการผูกพันจากอำนาจสาธารณะเพื่อประโยชน์ของเอกชน ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญานั้น คือ สิทธิมนุษยชนที่เป็นหนทางในการได้รับสิทธิของตนเองในการที่จะเป็นเกราะคุ้มครองสิทธิของตนเองไม่ให้ใครมาละเมิดสิทธิของตนเองได้ ดังนั้นในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาในทางกฎหมายที่ให้รัฐเข้ามามีหน้าที่คุ้มครองป้องกันประชาชน ก็เป็นการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา ให้ได้รับการปกป้องคุ้มครองรวมถึงให้ได้รับการชดเชยและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่เกิดจากคดีอาชญากรรมดังกล่าว

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายถึง “สิทธิ” ไว้ว่า หากสิทธิเป็นอำนาจที่กฎหมายให้ในการที่จะแสดงเจตจำนงของตนเองนั้น เป็นการมองในแง่ของเนื้อหา ส่วนการที่จะถือว่าสิทธิที่เป็นประโยชน์ที่กฎหมายให้ไว้เพื่อคุ้มครองในแง่วัตถุประสงค์ของสิทธิ ซึ่งจะเป็นว่าสิทธินั้นเป็นประโยชน์และเป็นอำนาจที่กฎหมายให้เพื่อคุ้มครองและรับรองว่ากฎหมายจะคุ้มครองเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิรวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย¹⁶

จากการแถลงการณ์ดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า มีการนำหลักการเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่กำหนดโดยที่ประชุมองค์การระหว่างประเทศเพื่อให้ความสำคัญแก่สิทธิของผู้เสียหายเพื่อเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติทำให้มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเหยื่อในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครองและได้รับการทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น และมีการออกกฎหมายทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐในหลายๆประเทศ และมีการพัฒนาระบบการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมมากยิ่งขึ้น โดยมีการให้ความช่วยเหลือและจัดบริการให้แก่เหยื่ออาชญากรรมให้ได้รับการทดแทนที่เหมาะสม

ดังนั้นสิทธิตามกฎหมายจึงเป็นสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง และใช้บังคับกับทุกคนที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐ สิทธิที่กฎหมายคุ้มครอง เช่น เอกสิทธิ (Privilege) เป็นสิทธิที่จำกัดเช่น สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ต้องถูกฟ้องคดีอาญาของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ซึ่งจากการศึกษาสามารถจำแนกสิทธิของผู้เสียหาย ดังนี้

1) สิทธิของผู้เสียหายในการเริ่มคดีอาญา คือ สิทธิในการร้องทุกข์ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) นั้น ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังที่บัญญัติในมาตรา 4 , 5 และ 6 ซึ่งอำนาจในการจัดการแทนผู้เสียหายไว้ในมาตรา 3 เมื่อผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริงมีอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด จึง

¹⁵ อรุณา สามัญทอง, ‘สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ศึกษาสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2553) 20.

¹⁶ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, ‘ผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544) 27.

สามารถสรุปได้ว่า ผู้เสียหายที่แท้จริงมี 2 กรณี คือ ผู้เสียหายที่แท้จริงหรือผู้เสียหายโดยนิตินัย และผู้เสียหายที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายหรือที่เรียกว่าผู้เสียหายโดยปริยาย

ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิตามกฎหมายและสามารถใช้อำนาจทางกฎหมายได้ทันที โดยผู้เสียหายมีอำนาจในการร้องทุกข์ดำเนินคดี กล่าวคือ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้เสียหายสามารถกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือต่อพนักงานสอบสวนว่ามีผู้กระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดต่อผู้เสียหาย และการกล่าวหาหรือการร้องทุกข์นั้นก็เป็นที่ไปเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ¹⁷ สำหรับการร้องทุกข์ในคดีอาญานั้นเป็นวิธีการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ เนื่องจากพนักงานอัยการจะสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาได้ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายแล้วเท่านั้น ซึ่งการร้องทุกข์นั้นผู้ที่มีอำนาจในการร้องทุกข์ได้แก่ ผู้เสียหายโดยตรง และผู้เสียหายที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตามมาตรา 4 , 5 และ 6 ส่วนผู้ที่รับคำร้องทุกข์ ได้แก่พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ¹⁸ ทั้งนี้การร้องทุกข์ผู้เสียหายต้องมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ โดยการร้องทุกข์จะต้องกระทำโดยชัดแจ้ง ด้วยการไปให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานเพื่อร้องขอให้นำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ โดยต้องให้ถ้อยคำระบุชื่อที่อยู่รายละเอียดแห่งความผิดที่กระทำ พฤติการณ์ในการกระทำของผู้กระทำความผิด รวมถึงความเสียหายที่ได้รับ แต่ทั้งนี้ไม่ต้องระบุถึงฐานความผิดของการกระทำตามที่ผู้เสียหายกล่าวหา เพราะการกระทำความผิดฐานใดนั้นเป็นฐานความผิดทางกฎหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะดำเนินการฟ้องร้องและกำหนดฐานความผิด แต่ทั้งนี้ ผู้ร้องทุกข์ก็ต้องแจ้งข้อเท็จจริงให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริง ซึ่งคำร้องทุกข์ดังกล่าวนี้จะทำเป็นหนังสือหรือจะไปร้องทุกข์ด้วยปากเปล่ากับเจ้าหน้าที่ก็สามารถทำได้¹⁹ ถ้าเป็นหนังสือจะต้องมีวันเดือนปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ถ้าร้องด้วยปากเปล่าให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้โดยลงวันเดือนปี และลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในบันทึกนั้น

สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายหรือการที่ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ การที่กฎหมายให้อำนาจผู้เสียหายฟ้องคดีด้วยตนเองนั้นเนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิด ดังนั้นผู้เสียหายย่อมเป็นผู้ที่ทราบข้อเท็จจริงจากกระทำความผิด และสามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาคดีของศาล อีกทั้งกฎหมายยังได้ให้อำนาจพนักงานอัยการและผู้เสียหายฟ้องคดีอาญา เพราะต่างฝ่ายต่างมีสิทธิที่จะดำเนินคดีได้ตามลำพัง และกฎหมายก็อนุญาตให้ผู้เสียหายและพนักงานอัยการเข้าเป็นโจทก์ร่วมกันได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลเป็นสองคดี ซึ่งคดีอาญาที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลไว้แล้ว ผู้เสียหายเองก็สามารถยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้ในระหว่างพิจารณาคดีก่อนที่ศาลชั้นต้นจะพิพากษาคดีนั้นได้²⁰ แต่ถ้าผู้เสียหายยื่นขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการนั้นผู้เสียหายจะต้องถือเอาคำฟ้องของพนักงานอัยการเป็นหลัก จะไม่สามารถเพิ่มเติมแก้ไข

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7).

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123.

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคสอง.

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30.

คำฟ้องนั้นได้ ทั้งนี้หากการเข้าร่วมเป็นโจทก์ของผู้เสียหายจะทำให้คดีเสียหาย พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งให้ผู้เสียหายกระทำการหรือละเว้นกระทำการนั้น ๆ ได้ตามที่บัญญัติในมาตรา 32²¹ จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นว่า รัฐเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้เสียหายต้องใช้สิทธิโดยสุจริต โดยการฟ้องร้องจะต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือจำเลยเพราะจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง อันเป็นหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำต่อจำเลย

กรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา กรณีที่ความผิดอาญาเกิดขึ้นโดยก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องทางแพ่ง ซึ่งคดีแพ่งมีมูลจากการกระทำความผิดอาญา²² การพิจารณาว่าคดีแพ่งนั้นเกี่ยวข้องกับคดีอาญาหรือไม่นั้น อาศัยกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน คือ ผู้เสียหายในทางแพ่งนั้นคือบุคคลที่ถูกโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง ที่จะสามารถเนอคติของตนต่อศาลส่วนแพ่งได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และรวมถึงผู้สืบสิทธิของบุคคลนั้น เช่น ทายาทหรือผู้จัดการมรดก แม้บุคคลนี้จะไม่เป็นผู้เสียหายทางอาญาและไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญา แต่ก็มีสิทธิฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ก เหตุผลที่กฎหมายให้อำนาจไว้นั้นเพราะการฟ้องคดีแพ่งย่อมเป็นการทำให้กลับคืนสู่สถานะเดิมของผู้เสียหายก่อนที่จะเกิดการกระทำความผิดขึ้น ส่วนการฟ้องคดีอาญานั้นจะใช้ระยะเวลาที่นานกว่าที่คดีจะเสร็จเด็ดขาด ดังนั้นการขยายเวลาในการฟ้องทางแพ่งให้แก่ผู้เสียหายทางแพ่งเพื่อรอฟังผลทางอาญาจะเสียค่าใช้จ่ายที่น้อยกว่าและสะดวกรวดเร็วกว่าการพิจารณาคดีแพ่ง

ส่วนการถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น การที่ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดี เพื่อให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยตามที่ได้ฟ้องร้องไว้นั้น หากภายหลังมีพฤติการณ์บางอย่างเกิดขึ้นทำให้โจทก์ไม่ประสงค์จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป เช่น มีการได้รับการเยียวยาหรือได้รับการชดเชยความเสียหายจากจำเลย โจทก์อาจถอนฟ้องคดีได้ ซึ่งกฎหมายเองก็ให้สิทธิแก่โจทก์ในการถอนฟ้องคดีเช่นกัน ทำให้การถอนฟ้องดังกล่าวเป็นเหตุให้คดีระงับลง แต่การถอนฟ้องคดีอาญานั้น สามารถทำได้โดยยื่นคำร้องและถอนได้ทั้งคดีความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดอันยอมความได้ แต่ถ้าเป็นความผิดต่อแผ่นดินจะยื่นได้ต้องยื่นก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ซึ่งศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ถอนก็ได้แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร²³ แต่ถ้าเป็นความผิดต่อส่วนตัวผู้เสียหายจะถอนฟ้องในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ แต่ถ้าถอนฟ้องแล้วจะไม่สามารถนำคดีมาฟ้องใหม่ได้อีก เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 36²⁴ ดังนี้

(1) ถ้าพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีอาญาซึ่งไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวไว้แล้วได้ถอนฟ้องคดีนั้นไป การถอนนี้ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32.

²² กิตติ บุศยพลากร, 'ผู้เสียหายในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523) 118.

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36.

(2) ถ้าพนักงานอัยการถอนคดีซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัวไป โดยมีได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย การถอนนั้นไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่

(3) ถ้าผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องคดีอาญาไว้แล้วได้ถอนฟ้องคดีนั้นเสีย การถอนนี้ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่ เว้นแต่คดีซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัว

ซึ่งการยอมความในคดีอาญาต่อความผิดส่วนตัวนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39²⁵ ได้กำหนดไว้ว่า ในคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น เมื่อได้มีการถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องหรือได้ยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย นั้น ย่อมเป็นการกระทำของทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด โดยทั้งสองฝ่ายได้ตกลงยอมความกันเพื่อให้เกิดการถอนฟ้องคดี อันเป็นเหตุให้คดีเลิกกัน ซึ่งความผิดอันยอมความได้นั้น เป็นได้ทั้งความผิดทางแพ่งและทางอาญา การยอมความในคดีอาญานั้นต้องกระทำภายหลังจากที่ความผิดได้เกิดขึ้น มิใช่กระทำได้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพราะหากมีการยอมให้มีการตกลงยอมความไว้ล่วงหน้า อาจจะทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นและผิดจากหลักการฟ้องคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อสังคม ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้มีการฟ้องร้องขึ้น แต่หากมีการยอมความไว้ก่อน อาจทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม

สิทธิที่ผู้เสียหายจะได้รับทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินคืน ในกรณีที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว หากเป็นกรณีความผิดฐานคดีลักทรัพย์ คดีชิงทรัพย์ คดีฉ้อโกง คดีชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ริดเอาทรัพย์ กระชอกทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากความผิดดังกล่าว ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องและฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือได้ใช้ราคาทรัพย์สินคืน ดังนั้นเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43²⁶ ซึ่งการจะเรียกให้ชดใช้ทรัพย์สินได้นั้น พนักงานอัยการจะขอร่วมกับคดีอาญา หรือจะเข้าร่วมโดยยื่นคำร้องในระหว่างที่คดีอาญาอยู่ในการพิจารณาของศาลชั้นต้น หากศาลเห็นว่าผู้เสียหายมีสิทธิดังกล่าว ศาลจะพิพากษาให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินคืนในคำฟ้องเพื่อพิพากษาในคดีอาญาได้

ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ ซึ่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายและจำเลย สำหรับค่าตอบแทนนั้น กฎหมายหมายรวมถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาของผู้กระทำความผิด สำหรับกรณีความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายอันทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดที่กฎหมายได้บัญญัติเป็นความผิด อาทิเช่น ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย เป็นต้น ซึ่งการยื่นคำขอ การจะพิจารณาคำขอและการอุทธรณ์ปัญหาในเรื่องค่าตอบแทนกฎหมายได้กำหนดให้ผู้เสียหายยื่นคำขอต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงยุติธรรมฉบับลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2546 ได้กำหนดให้คณะกรรมการพิจารณา

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39.

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43.

จ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้²⁷ กำหนดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลโดยจ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท กรณีค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่มีการจ่ายจริงแต่ไม่เกินสองหมื่นบาท ส่วนค่าขาดประโยชน์ที่ทำมาหาได้ระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ ส่วนค่าตอบแทนความเสียหายด้านอื่น นอกจากที่กล่าวไว้ข้างต้น ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการจะเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ไม่เกินสามหมื่นบาท ถ้ากรณีผู้เสียหายในคดีอาญาดังกล่าวได้รับความเสียหายต่อชีวิต คณะกรรมการจะพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย โดยกำหนดให้ค่าตอบแทนให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาทแต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท กรณีจัดการศพกำหนดให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท และหากผู้เสียหายมีญาติที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูให้จ่ายเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท ซึ่งการจะพิจารณานั้นผู้เสียหายจะต้องยื่นคำขอ โดยกฎหมายได้กำหนดให้ผู้เสียหายหรือทายาทซึ่งเป็นผู้เสียหายนั้นมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนดังกล่าว โดยให้ผู้เสียหายหรือผู้แทนผู้เสียหายยื่นคำขอเป็นแบบพิมพ์ต่อคณะกรรมการที่สำนักงานภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้หรือได้ทราบถึงการกระทำความผิดหรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องเพราะหลักฐานชัดเจนว่าไม่มีความผิด ผู้ที่ยื่นคำขอคือผู้เสียหายดังกล่าวสามารถยื่นคำขอเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธินั้นเป็นพื้นฐานในทางกฎหมาย ซึ่ง Windscheid นักกฎหมายชาวเยอรมันได้ให้ความหมายของของสิทธิไว้ว่า เป็นอำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะแสดงเจตนา โดยเน้นในเรื่อง อำนาจ นั่นคือ เมื่อบุคคลมีสิทธิแล้วย่อมมีอำนาจที่จะแสดงเจตนาเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์นั้นย่อมมีอำนาจและมีเจตนาในการที่จะใช้สอย จำหน่าย จ่าย หรือโอน หรือนำทรัพย์สินนั้นไปเป็นหลักประกันได้²⁸

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ โดยสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญารัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่ผูกพันโดยองค์กรที่ใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งแม้ว่าจะไม่มีการออกกฎหมายระดับพระราชบัญญัติเพื่อรองรับสิทธิดังกล่าวไว้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะกำหนดว่าการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญนั้นจะสิ้นผล ซึ่งองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐเป็นองค์กรที่ผูกพันต่อสิทธิของผู้เสียหายคดีอาญา ก็คือ สิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหมดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เช่น การใช้อำนาจตุลาการยอมผูกพันต่อสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ศาลจึงมีหน้าที่ในการผูกพันต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะต้องตรวจสอบว่ากรณีเป็นปัญหาสู่การพิจารณานั้นเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานหรือไม่และศาลเองต้องไม่ตีความกฎหมายให้เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานนั้น

(4) หลักต่างตอบแทน

หลักต่างตอบแทนเป็นหลักการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา ซึ่งปัจจุบันการก่อให้เกิดการกระทำความผิดระหว่างบุคคลต่างสัญชาติกันหรือเกิดการร่วมกันกระทำความผิดของ

²⁷ สุพรีตดา ยุธชาติ, 'ผู้เสียหายกับการมีส่วนร่วมในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา บัณฑิตย 2552) 43.

²⁸ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์ (เชิงอรธ 16) 26.

ผู้กระทำความผิดที่มีสัญชาติต่างกัน รวมถึงความผิดบางส่วนได้กระทำความผิดในรัฐหนึ่งและบางส่วนได้กระทำความผิดในอีกรัฐหนึ่ง ดังนั้นเมื่อมีการกระทำความผิดอาญามีได้จำกัดอยู่เพียงในเขตแดนของรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น จึงเกิดแนวคิดในเรื่องการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือหลักเขตอำนาจของรัฐ คือ การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา อันได้แก่ การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการโอนตัวนักโทษ (Transfer of Sentenced Persons) และความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางอาญา (Mutual Assistance in Criminal Matters) ซึ่งหลักการใช้เขตอำนาจรัฐที่กฎหมายระหว่างประเทศรับรองมีดังนี้²⁹

(1) หลักดินแดน (Territoriality Principle) เนื่องจากรัฐมีหน้าที่รักษาความเรียบร้อยในอาณาเขตของตน กล่าวคือ มีอำนาจเหนือบริเวณที่เป็นแผ่นดิน และยังหมายรวมถึงอำนาจเหนือส่วนของทะเลที่รัฐสามารถใช้เขตอำนาจได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น เขตต่อเนื่อง เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ไหล่ทวีป หลักดินแดนเป็นหลักสำคัญที่กำหนดให้การกระทำความผิดเกิดขึ้นในรัฐใดย่อมตกอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐนั้น ไม่ว่าผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายจะมีสัญชาติใดก็ไม่อาจนำกฎหมายของรัฐไปใช้บังคับกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกรัฐได้

(2) หลักสัญชาติ (Nationality Principle) เป็นหลักที่กำหนดการใช้กฎหมายโดยอาศัยสัญชาติของบุคคล กฎหมายของรัฐย่อมใช้บังคับและคุ้มครองคนของรัฐนั้น ๆ ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดดังที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง

(3) หลักป้องกัน (Protective Principle) เป็นหลักที่ให้อำนาจรัฐมีเหนือการกระทำผิดบางประเภทเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของรัฐแม้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดนอกราชอาณาจักร

(4) หลักสากล (Universality Principle) เป็นหลักที่ยกเว้นหลักดินแดน โดยมีที่มาจากความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปราบปรามอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ เช่น ความผิดฐานโจรสลัด อาชญากรรมสงคราม โดยให้ประเทศที่จับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้เป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาโทษตามกฎหมายของประเทศนั้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักสัญชาติและสถานที่ที่กระทำความผิดได้

(5) หลักสนธิสัญญา (Treaty Principle) เป็นหลักที่รัฐหนึ่งสามารถออกและใช้บังคับกฎหมายของตนในดินแดนของรัฐอีกรัฐหนึ่งได้ หากว่ารัฐนั้นให้ความยินยอม เช่น สิทธิสภาพนอกอาณาเขต ซึ่งรูปแบบของหลักต่างตอบแทนหรือรูปแบบในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางอาญานั้นสามารถแยกเป็น 3 รูปแบบได้แก่

(1) รูปแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assistance) เป็นความช่วยเหลือโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นความร่วมมือระดับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง เช่น การร้องขอให้ตรวจสอบหนังสือเดินทาง ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสามารถช่วยเหลือได้ทันที

²⁹ จุมพต สายสุนทร, *กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5 วิทยุชน 2566) 266-330.

(2) รูปแบบกึ่งทางการ (Semiformal Assistance) เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยไม่ต้องมีสัมพันธพิเศษ หากเป็นไปตามความตกลงหรือความร่วมมือภายใต้หน่วยงานระหว่างประเทศที่รับผิดชอบเรื่องกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ เช่น องค์การตำรวจสากล สำนักงานตำรวจแห่งสหภาพยุโรป เป็นต้น

(3) รูปแบบอย่างเป็นทางการ (Formal Assistance) คือ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่มีลักษณะต่างตอบแทนอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างประเทศผู้ร้องขอและประเทศผู้รับคำร้องขอความช่วยเหลือ

2.1.2 สิทธิของผู้ต่างด้าว

ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายคำว่า “คนเข้าเมือง” ว่า หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร ส่วนคำว่า “คนต่างด้าว” หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งสอดคล้องกับความหมายตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2534) มาตรา 4 โดยให้ความหมายว่า ผู้ซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย

สำหรับคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย ได้แก่ คนต่างด้าวที่ได้เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยคนต่างด้าวนั้นได้ขออนุญาตและได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทย (Work Permit) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) ประเภทตลอดชีพ คนต่างด้าวประเภทนี้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง
- 2) ประเภทชั่วคราว คนต่างด้าวประเภทนี้เป็นคนที่เข้าเมืองมาแบบถูกกฎหมายอันว่าด้วยคนเข้าเมือง โดยถือวีซ่าประเภทอยู่ชั่วคราว โดยได้ยื่นขอใบอนุญาตทำงานซึ่งการออกใบอนุญาตนั้นจะเป็นการออกให้เป็นระยะเวลาครั้งละไม่เกิน 1 ปี

3) ประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น อันได้แก่ พระราชบัญญัติการส่งเสริมการลงทุน พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติปิโตรเลียม ซึ่งการทำงานนี้จะต้องเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองมาโดยการขออนุญาตเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง โดยคนต่างด้าวประเภทนี้จะถือวีซ่าประเภทคนอยู่ชั่วคราว

4) ประเภทพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว ในมาตรา 12 ซึ่งคนต่างด้าวนี้นี้ได้รับการผ่อนผันหรืออยู่ในระหว่างรอการเนรเทศหรือคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตและเป็นประเภทที่อยู่ระหว่างการรอการส่งกลับออกนอกราชอาณาจักร หรือเป็นกรณีคนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 หรือตามกฎหมายอื่น

ประเภทที่ 2 แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยทั้งที่เข้ามาแบบถูกต้องและไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง โดยที่คนประเภทนี้ไม่ได้รับอนุญาตทำงานหรือคนที่เข้าถูกต้องและได้รับใบอนุญาตทำงานแต่ทำงานไม่ตรงตามอาชีพหรือไม่ตรงตามระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต กลุ่มนี้ก็คือว่าเป็นคนต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย

อนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ได้บัญญัติในมาตรา 11 โดยได้นิยามศัพท์คำว่า “แรงงานต่างด้าว” ว่าหมายถึง บุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับการจ้างแต่ไม่รวมถึงบุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่อื่นเนื่องจากเหตุผลส่วนตัว และกำหนดอาชีพบางประเภทเป็นข้อยกเว้น เช่น แรงงานที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศของตน แต่ข้ามชายแดนไปทำงานในต่างประเทศ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงผู้ลี้ภัย นักท่องเที่ยว ผู้เดินทางไปแสวงบุญ ดังนั้นนิยามของอนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศนี้จึงใช้สำหรับผู้อพยพ ผู้ทำงานในประเทศอื่นที่เข้ามาโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นแรงงานต่างด้าวที่ชอบด้วยกฎหมาย³⁰

ความหมายของ คนต่างด้าว ที่เป็นนิติบุคคลไม่ว่าจะจดทะเบียนในประเทศหรือจดทะเบียนในต่างประเทศ การประกอบธุรกิจจะต้องได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542

คนต่างด้าวตามกฎหมายพิเศษ หมายถึง คนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยภายใต้กฎหมายการส่งเสริมการลงทุนหรือโดยกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2514

การบังคับใช้กฎหมายกับคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในราชอาณาจักรนั้น ต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับสัญชาติของคนต่างด้าว รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายระหว่างประเทศอันได้แก่ สนธิสัญญา (Treaty) หรือจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (International Customary Law) หรือหลักกฎหมายทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเหตุผลในการที่ประเทศที่มีนโยบายให้คนต่างด้าวได้เข้ามาทำงานในราชอาณาจักรก็เพื่อจะได้นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในราชอาณาจักรและนำวิชาการและเทคโนโลยีต่างๆ กลับมาเผยแพร่และพิจารณาถึงฝีมือการทำงานของ คนต่างด้าว

ซึ่งสิทธิของคนต่างด้าวนั้นมีสิทธิประโยชน์ในด้านประกันสังคม แรงงานต่างด้าวที่เป็นผู้ประกันตน จะได้รับสิทธิด้านการรักษาพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาลหรือเครือข่ายของสถานพยาบาลนั้น โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยต้องขึ้นทะเบียนและจ่ายเงินสมทบเข้าสู่ระบบประกันสังคมตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 และได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 และพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ.2537 โดยมีสิทธิประโยชน์ ดังนี้

1) กองทุนประกันสังคม คนต่างด้าวจะต้องขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประกันสังคมและจ่ายเงินสมทบกองทุนประกันสังคมในอัตรา 5% ของค่าจ้าง และนายจ้างต้องจ่ายสมทบ 5% รัฐบาลจ่าย 2.75% โดยได้รับสิทธิประโยชน์ในด้าน กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ทุพพลภาพ ตาย ซึ่งไม่เกี่ยวกับการทำงาน รวมทั้งกรณีการคลอดบุตร การสงเคราะห์บุตร การชราภาพและการว่างงาน

³⁰ สมโภช ธีรวัฒน์เศรษฐ์, ‘ปัญหาสิทธิในการทำงานของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง’

2) กองทุนเงินทดแทน นายจ้างของแรงงานต่างด้าวเป็นผู้จ่ายสมทบฝ่ายเดียวในอัตรา 0.2-1% ของค่าจ้างตามความเสี่ยงของประเภทกิจการ โดยได้รับสิทธิประโยชน์ในกรณีที่คนต่างด้าวประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยทุพพลภาพ สูญหายหรือตายอันเนื่องมาจากการทำงาน

คนต่างด้าวมีสิทธิประกันสุขภาพตามระบบประกันสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข โดยแรงงานต่างด้าวต้องเข้ารับการตรวจสุขภาพและทำประกันสุขภาพกับสถานพยาบาลที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศ กำหนด ซึ่งต้องชำระค่าตรวจสุขภาพ 500 บาท และค่าประกันสุขภาพ 1,600 บาทต่อปี จึงจะได้เข้าสู่ระบบประกันสุขภาพเช่นเดียวกับคนไทย³¹

2.1.3 ทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

แนวคิดสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์อันเป็นสิ่งที่พึงมีมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งในชาติตะวันตกเป็นผู้ริเริ่มอธิบายความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยมีนักคิดจากความสำเร็จของศาสนาอธิบายว่า แนวคิดของสิทธิมนุษยชนนั้นมาจากพระเจ้าเป็นเจ้ากล่าว คือ เมื่อพระเจ้าเป็นเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ มนุษย์จึงต้องเคารพมนุษย์ด้วยกันเอง จากนั้นจึงมีกรอบความคิดที่ว่ามนุษย์จะต้องประพฤติปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ต่อมาสิทธิมนุษยชนได้พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องจากประวัติศาสตร์ได้มีการยอมรับสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีและไม่อาจถูกพรากไป ซึ่งในแง่ของหลักการทางกฎหมายที่ดำรงอยู่นั้น รวมไปถึงการยอมรับหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติและบัญญัติเป็นกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งไทยเองก็บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ที่ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีและให้รับเป็นสิทธิที่ได้รับ ความคุ้มครองตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย เป็นสิทธิที่ใครก็ไม่สามารถแย่งชิงไปได้เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

(1) ความหมายของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Right) หมายความว่า การเกิดขึ้นของสิทธิมนุษยชนเริ่มจากแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับสิทธิโดยกำเนิดเหมือนกัน และถูกสร้างขึ้นมาอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ติดตัวมนุษย์แต่ละคนมาซึ่งเป็นหลักที่สากล สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ไม่สามารถจำหน่ายจ่ายโอน และไม่อาจแบ่งแยกได้³²

วิทิต มันทาภรณ์ ให้ความหมาย “สิทธิมนุษยชน” ว่าเป็นข้ออ้างเรื่องประโยชน์ที่ต้องได้ ซึ่งเป็นการอ้างต่อรัฐ ข้ออ้างดังกล่าวมีหลักประกันในเวทีสากล ในเรื่องการบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิซึ่งอาจจะทำไม่ได้ในทันที แต่ก็มีกระบวนการประยุต์และนำมาพัฒนาการตามทรัพยากรที่มีอยู่ และหากมีการไม่เคารพสิทธิก็มี

³¹ สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน, *คู่มือสำหรับบอกรมแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทย*, 11-12.

³² วรเจตน์ ภาคีรัตน์, *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์เดือนตุลาคม 2557) 223-234.

กลไกที่จะดำเนินการบังคับ ในบางกรณีเป็นวิธีที่ผ่านศาล หรือบางกรณีผ่านการประชาสังคม หรือผ่านสื่อมวลชน รวมทั้งการประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ³³

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ให้ความเห็นว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ไม่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ โดยจะต้องทำให้คุณค่านั้นมีผลทางกฎหมาย และอธิบายถึงคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประกอบไปด้วยรากฐานที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย และอีกประการคือ สิทธิในความเสมอภาค

ซึ่งสิทธิในร่างกายนั้นเป็นสิทธิที่ติดตัวบุคคลมาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิที่มีอยู่ในธรรมชาติ ซึ่งสิทธิดังกล่าวไม่สามารถถูกพรากหรือแยกไปจากบุคคลใดได้ ส่วนสิทธิความเสมอภาคนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน³⁴

ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงถือว่าเป็นสิทธิในการป้องกันแดนแห่งเสรีภาพของตนจากอำนาจรัฐ นอกจากสิทธิมนุษยชนอาจถูกล่วงละเมิดจากรัฐได้แล้ว ในกรณีที่ถูกล่วงละเมิดจากบุคคลอื่น ดังนั้น เพื่อให้สิทธิมนุษยชนมีผลบังคับได้อย่างสมบูรณ์จึงกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน

แต่เดิมนั้นสิทธิมนุษยชนไม่เป็นที่แพร่หลาย จนกระทั่งมีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ สิทธิมนุษยชนจึงได้นำมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติให้การยอมรับ ซึ่งในกฎบัตรสหประชาชาติเองก็ได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้เช่นเดียวกัน ซึ่งข้อความที่กล่าวถึงในสหประชาชาตินั้นได้กล่าวไว้ว่า “เพื่อเป็นการยืนยันความเชื่อในสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษยชาติ: To Reaffirm faith in Fundamental Human Rights , in the Dignity and Worth of the Human Person...”³⁵

สิทธิมนุษยชน ตามความหมายในระดับสากล ตามกฎบัตรประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นมิได้ให้ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นไม่เหมือนกับสิทธิมนุษยชน ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในปัจจุบันจึงมีเพียงจริยธรรมและศีลธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ศาลในบางประเทศใช้อำนาจของตนในการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยในนโยบายสาธารณะ เข้ามาเป็นการสนับสนุนประชาสังคม อันเป็นเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งต้องให้การรับรอง และคุ้มครอง³⁶ ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

³³ นพนิธิ สุริยา, สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง (วิญญูชน 2559) 34.

³⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐในฐานะ เกณฑ์ จำกัดอำนาจรัฐ (พิมพ์ครั้งที่ 2 วิญญูชน 2561) 88-89.

³⁵ สุรศักดิ์ ตรีรัตน์ตระกูล, ‘การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของเหยื่อหรือผู้เสียหายโดยกระบวนการยุติธรรม’ (รายงานเอกสารส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4 สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ 2559) 1.

³⁶ กาวินีย์ วงศ์นำพา, ‘ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2560’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม ชลบุรี 2562) 14.

ประเภทที่หนึ่ง สิทธิที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ เป็นสิทธิที่อยู่เหนืออำนาจของรัฐ สิทธินี้ได้แก่ สิทธิในชีวิต โดยมีการห้ามฆ่าห้ามการค้ำมนุษย์ เป็นต้น โดยหลักนี้ถือว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะเชื่อ มีสิทธิที่จะนับถือศาสนา สิทธิทางการเมืองสิทธิในการแสดงออกหรือการสื่อความหมายใด สิทธิไม่จำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายมาบังคับรับรอง เพราะสิทธิเหล่านี้เป็นสิ่งที่ใช้มีโนธรรมและบาปบุญคุณโทษ เช่น แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด แต่หากกระทำก็ถือว่าเป็นความผิดเป็นต้น

ประเภทที่สอง คือ สิทธิที่จะได้รับความรับรอง การปกป้องดูแลจากรัฐ เช่น การได้รับสัญชาติ การมีงานทำ การได้รับความคุ้มครองแรงงาน ความเสมอภาคของเพศ สิทธิของเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ การที่รัฐจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการประกันการว่างงาน มีบริการทางด้านสาธารณสุข เป็นต้น

ดังนั้นจากการศึกษาข้างต้น จึงเห็นว่า สิทธิมนุษยชนนั้น มีกฎหมายรัฐธรรมนูญและแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐเป็นหลักประกันว่าทุกคนที่อยู่ในประเทศจะได้รับความคุ้มครองชีวิต ความเป็นอยู่ ให้มีความเหมาะสมและมีความปลอดภัยในการอยู่ในสังคมนั้น

ความเสมอภาคนั้น คือการมีสิทธิและมีหน้าที่ทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ซึ่งความเสมอภาคในกฎหมายนี้เป็นได้ทั้งทางสิทธิและหน้าที่ ในกรณีที่มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุผลเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม³⁷

ในระดับสากลความหมายของความเสมอภาค ในปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 มิได้ความหมายไว้ว่า มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม ปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ³⁸

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ว่าหมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ซึ่งก็คือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองว่ามีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองว่าห้ามมิให้มีการละเมิดสิทธิ รวมถึงการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดสิทธินั้น³⁹

รองศาสตราจารย์ สมยศ เชื้อไทย ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ว่าหมายถึง ความชอบธรรมที่บุคคลอาจใช้ยันกับบุคคลอื่น เพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนที่พึงได้ของบุคคลนั้น ความชอบธรรมหรือกฎหมายเป็นเรื่องของการแบ่งขอบเขตหรือการแบ่งส่วนว่าส่วนของผู้ใดก็เป็นของผู้นั้น เมื่อรู้ว่าเป็นสิทธิของใครก็เป็นสิทธิของคนนั้นโดยชอบธรรม โดยสิทธินั้นต้องเป็นความชอบธรรมของคนนั้นจะใช้สิทธิของตนภายในขอบเขตที่กำหนด⁴⁰

จากการศึกษาเห็นว่า “สิทธิ” นั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

³⁷ ประทีป ทับอิตตานนท์ และจิตาภา พรยิ่ง, *สิทธิคนพิการในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: พบลีซิ่ง 2561) 14.

³⁸ คณาธิป ทองรวีวงศ์และคณะ, *รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ* (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2560) 24.

³⁹ หยุด แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 21 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560) 172.

⁴⁰ สมยศ เชื้อไทย, *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 9 วิญญูชน 2549) 129-130.

ประเภทที่ 1 เป็นสิทธิตามกฎหมาย (Legal Right) คือ สิทธิที่สามารถบังคับให้เป็นไปตามสิทธิที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเกิดจากการที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการใช้คำสืบทอดแทนกรณีละเมิด

ประเภทที่ 2 สิทธิทางจริยธรรม (Moral Right) เป็นสิทธิที่มนุษย์นั้นมีอำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์พึงมี และมีสิทธิตั้งแต่เกิดจนถึงแก่ความตาย เป็นสิ่งที่ขาดสภาพการบังคับตามกฎหมายให้เป็นไปตามสิทธิ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิความเป็นส่วนตัวตลอดจนสิทธิในการเลือกนับถือศาสนา⁴¹

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพุทธศักราช 2560 ได้ให้ความหมายสิทธิมนุษยชนไว้ในมาตรา 4 ว่า สิทธิมนุษยชน คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามกฎหมายไทย⁴²

ดังนั้นสิทธิมนุษยชน จึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมี และเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองคุ้มครองว่า มนุษย์นั้นมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า มีเสรีภาพ และมีความเสมอภาคกัน ซึ่งสิทธินั้นเป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคลไม่สามารถแย่งชิงสิทธินั้นไปได้ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย และความปลอดภัย การถือครองทรัพย์สินของตน และการนับถือศาสนา รวมถึงสิทธิในการแสดงออกหรือกระทำการใดโดยไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ส่วนคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น หมายถึง การยึดว่ามนุษย์คือตัวตนที่มีคุณค่าซึ่งที่บุคคลอื่นจะต้องเคารพ⁴³

นอกจากนี้นักกฎหมายเยอรมันได้ให้ความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ดังนี้ Klaus Stern ให้ความหมายไว้ว่า คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะและเป็นคุณค่าที่อยู่กับมนุษย์ ซึ่งบุคคลทุกคนที่เป็นมนุษย์ได้รับคุณค่านั้นโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือคุณสมบัติอื่นใด และ Maihofer และ Behrendt ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการแสดงออกที่เป็นอิสระของปัจเจกชนและใช้ประโยชน์จากปริมณฑลดังกล่าวเพื่อการดำรงไว้ซึ่งชีวิตมนุษย์ และเพื่อปรับปรุงชีวิตของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น โดยพัฒนาความสามารถของมนุษย์ให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้⁴⁴

(1) ขอบเขตสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนตามกฎหมายนั้น สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรองรับ ซึ่งขอบเขตทางกฎหมายนั้นแคบเพราะมองในแง่ที่ว่า มนุษย์มีสิทธิได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายรองรับไว้เท่านั้น ถ้ากฎหมายไม่ได้รับรองว่าการกระทำดังกล่าวทำได้ก็ไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งในแง่ของสิทธิมนุษยชนนั้น ขอบเขตสิทธิมนุษยชน

⁴¹ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, *สิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 6 วิทยาลัย 2561) 23.

⁴² สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2561) 3.

⁴³ นพนิธิ สุริยา (เชิงอรรถ 33) 36.

⁴⁴ ภาวินีย์ วงศ์นาป่า (เชิงอรรถ 36) 13.

นั้นกว้างกว่าสิ่งที่กฎหมายรับรองไว้ โดยสิทธิมนุษยชนที่นานาประเทศรับรองไว้ว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อมนุษยชาติ สามารถแยกได้เป็น 5 ประเภทดังนี้⁴⁵

ประเภทที่ 1 สิทธิพลเมือง ซึ่งสิทธินี้เป็นสิทธิที่มนุษย์พึงมี ได้แก่ สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ความมั่งคั่งและปลอดภัยในชีวิต โดยที่มนุษย์นั้นจะไม่ถูกทำอันตรายให้บาดเจ็บต่อกาย จิตใจ ไม่ถูกฆาตกรรม และมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในด้านกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากรัฐ รวมถึงมีเสรีภาพในการเชื่อถือหรือนับถือศาสนาใดก็ได้

ประเภทที่ 2 สิทธิในด้านการเมือง คือ มีสิทธิและอิสระที่จะออกเสียงของตนทางการเมือง มีอำนาจดำเนินธุรกิจของตน เลือกวิถีชีวิตของตน เลือกสังคมและวัฒนธรรมของตน รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและมีสิทธิที่จะแสดงออกต่อสาธารณะ มีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

ประเภทที่ 3 สิทธิในทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ มนุษย์สามารถได้รับสิทธิในการทำงาน การเลือกงานอย่างอิสระ และได้รับการคุ้มครองจากรัฐในเรื่องค่าจ้างที่เป็นธรรม มีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินและสามารถปกป้องทรัพย์สินที่อยู่ในความปกครองของตนได้ และมีสิทธิได้รับมาตรฐานในการครองชีพ

ประเภทที่ 4 สิทธิในทางสังคม ได้แก่ สิทธิทางสังคม มนุษย์มีสิทธิเลือกสังคมของตน มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากรัฐ มีสิทธิได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ มีสิทธิได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพของตน และมีสิทธิได้รับความมั่นคงทางสังคม รวมถึงมีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัวของตนเองได้อย่างอิสระ

ประเภทที่ 5 สิทธิด้านวัฒนธรรม มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการใช้ภาษา และสื่อสารภาษาของตนเองได้ รวมถึงมีสิทธิเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรมของตน มีสิทธิเลือกปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีของตน รวมถึงมีสิทธิที่จะปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาได้อย่างเสรีและมีสิทธิที่จะปฏิบัติภารกิจได้อย่างเสรีราบเท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

สิทธิความเป็นส่วนตัวนั้นในที่ประชุม International Commission of Jurists ได้ประชุมเมื่อปี 1967 ที่กรุงสต็อกโฮล์มประเทศสวีเดนว่า “เป็นสิทธิที่จะอยู่โดยลำพังโดยมีการรบกวนการแทรกแซงในระดับที่น้อยที่สุด” ซึ่งสิทธิของปัจเจกชนจะได้รับการคุ้มครอง ดังนี้⁴⁶

ได้รับการคุ้มครองจากการแทรกแซงชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัวและเคหสถาน จะไม่ถูกแทรกแซงในทางกายภาพ ทางจิตใจหรือศีลธรรมและเสรีภาพในทางความคิดของมนุษย์ และจะได้รับการกระทำที่ให้เกิดภัยซึ่งกันและกันเคารพในสิทธิส่วนบุคคลไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น รวมถึงได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ และจะไม่กระทำการไขข่าวอันฝ่าฝืนความจริงทำให้อีกฝ่ายต้องได้รับการเสื่อมเสียชื่อเสียงในสายตาของสาธารณชนทั่วไป ดังนั้นขอบเขตที่บุคคลทุกคนจะได้รับการคุ้มครองและการเคารพในสิทธิความ

⁴⁵ เฟ็งอ้าง, 42-43.

⁴⁶ วีรพงษ์ บึงไกร, การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

เป็นส่วนตัวและการชีวิตของตนได้อย่างอิสระเสรี มีสิทธิที่จะแสวงหาความสุขในชีวิตให้แก่ตนเองได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนรวมถึงไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

รัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2540 ได้วางหลักการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 34 ว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับการคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติในเรื่องการคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวในมาตรา 35 ไว้ว่า “ สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ดังนั้นแม้จะมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้พัฒนาขึ้น ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นไปอย่างรวดเร็ว และสามารถเชื่อมต่อบุคคลระหว่างประเทศหรือต่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาในเรื่องการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลได้ง่ายขึ้น รวมถึงอาชกรรมทางเทคโนโลยีก็เพิ่มมากขึ้น และเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิดังกล่าว ก็เป็นเรื่องของรัฐหรือองค์กรหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะองค์กรหลักที่จะต้องตรวจสอบการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในกรณีนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดขอบเขตของคำว่า สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ที่คณะกรรมการจะต้องเข้าไปตรวจสอบเพื่อให้เกิดความชัดเจน และเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือออกกฎหมายข้อห้ามต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิดังกล่าว

(2) หลักสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนนั้นนอกจากจะมีความผูกพันต่อรัฐในการตรากฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแล้ว การบังคับใช้กฎหมายยังคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยองค์กรตุลาการและองค์กรที่มีอำนาจในการส่งเสริมเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะสิทธิของมนุษยชนซึ่งมีความผูกพันต่อบุคคลด้วยการที่จะไม่กระทำการใดที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลอันเกิดจากการละเมิด ซึ่งคณะกรรมการสิทธิ

มนุษยชนแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้ดังนี้

แนวคิดในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนระหว่างเอกชนด้วยกันเองโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการให้อำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตรวจสอบการละเมิดสิทธิในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันเอง เพื่อที่จะเยียวยาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม แนวคิดนี้เรียกว่า “ลัทธิเสรีนิยม” (Liberalism) ลัทธินี้เปิดโอกาสให้มีการเอาเปรียบกันในสังคม โดยเฉพาะผู้ที่มีความแข็งแรงกว่า และมีอำนาจในการต่อรองมากกว่า เป็นผู้ที่ใช้อำนาจของตนข่มเหงเอาเปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่าเพื่อแสวงหาประโยชน์แก่ตน จึงเห็นว่าความเสมอภาคในลัทธินี้มีเฉพาะบางกลุ่มในสังคมเท่านั้น เพราะผู้ที่แข็งแรงและมีอำนาจเหนือกว่าทางเศรษฐกิจเหนือกว่าย่อมเป็นผู้ที่อำนาจเหนือกว่าอีกฝ่าย เช่นการทำสัญญาฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าย่อมแสดงหลักเจตนาที่ได้ผลประโยชน์มากกว่า หลักเสรีภาพในการทำสัญญาจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ และเกิดความไม่เท่าเทียมกันในการทำสัญญา⁴⁷ รวมถึงด้านครอบครัวเองก็เช่นกันไม่มีความเสมอภาคและเท่าเทียมอย่างแท้จริง นั่นเพราะ ความสัมพันธ์ทางครอบครัวจะมีผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวซึ่งมีหน้าที่ในการปกครองเลี้ยงดูคนในครอบครัวของตน ทำให้มีอำนาจเหนือกว่าสมาชิกทุกคนในครอบครัว ซึ่งบางครั้งหัวหน้าครอบครัวอาจใช้อำนาจเหนือกว่านั้นกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนในครอบครัว เช่น การละเมิดสิทธิของเด็ก หรือการใช้ความรุนแรงกับเด็ก เป็นต้น

จากความไม่เท่าเทียมอย่างแท้จริงนี้ได้ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคและเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม รวมถึงเป็นการละเมิดสิทธิของมนุษยชน ซึ่งรัฐเองก็มีหน้าที่ที่จะต้องเข้าไปปกป้องและคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอกว่า เพื่อให้สังคมเกิดความเสมอภาคและได้รับความเท่าเทียมกันในสังคม และต่อเศรษฐกิจในสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคม ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อให้อำนาจในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันเอง ซึ่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนนอกเหนือจากสิทธิมนุษยชนโดยรัฐ สังคม การเมืองแล้ว ยังมีการละเมิดระหว่างบุคคลด้วยกันเอง เช่น การละเมิดโดยกลุ่มหรือหน่วยงานทางเศรษฐกิจ เช่น นายจ้างละเมิดสิทธิของลูกจ้าง การละเมิดสิทธิภายในครอบครัว เช่น การใช้ความรุนแรงต่อเด็กที่อยู่ในอำนาจปกครอง ซึ่งกฎหมายเอกชนนั้นพื้นฐานของหลักเจตนาและเสรีภาพในการแสดงเจตนาที่รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซง ความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงทำให้ผู้ที่อยู่ในฐานะต่ำกว่าหรือมีอำนาจน้อยกว่าย่อมเสียเปรียบและอาจถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวได้ รัฐจึงต้องเข้าไปแทรกแซงความสัมพันธ์ของเอกชนเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิดังกล่าว โดยหลักที่ว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถอ้างสิทธิมนุษยชนตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้เพื่อเข้าตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยถือหลักว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสามารถอ้างสิทธิมนุษยชนได้ เพราะนอกจากสิทธิมนุษยชนจะมีผลผูกพันต่อรัฐแล้วยังมีผลผูกพันต่อเอกชนในการที่จะไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยกันเองอีกด้วย ซึ่ง

⁴⁷ พอพันธ์ คิตจิตต์, ‘แนวความคิดและผลกระทบเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม’ ดุลพาท. ปีที่ 40. เล่มที่ 6, (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2536)40-41.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจน ทั้งนี้ควรกำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถเข้าตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนดังกล่าว โดยมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคล จึงต้องบัญญัติรัฐธรรมนูญให้มีอำนาจชัดเจนเพื่อกำหนดว่าการกระทำใดสามารถทำได้ และจากการจัดตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติขององค์การสหประชาชาติทำให้เกิดหลักการว่าด้วยสถานะและหน้าที่ของสถาบันแห่งชาติเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนขึ้นเรียกว่า “หลักการปารีส” (Paris Principles) ซึ่งหลักดังกล่าวเป็นแนวทางการจัดตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้⁴⁸

องค์ประกอบที่ 1 ความเป็นอิสระ (Independence) ในการปฏิบัติหน้าที่ ควรมีความเป็นอิสระมีอำนาจที่จะตัดสินใจได้โดยปราศจากการแทรกแซงจากหน่วยงานของรัฐ ควรมีการบริหารงานที่เป็นเอกเทศ มีกฎระเบียบของตนเอง และมีงบประมาณที่สามารถจะบริหารงานด้วยตนเองได้ แต่ทั้งนี้ต้องกำหนดขอบเขตอำนาจให้อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะไม่เป็นการใช้อำนาจอันมิควร

องค์ประกอบที่ 2 ขอบเขตอำนาจชัดเจนและมีอำนาจที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมาย ที่สำคัญต้องมีกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินงานให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อที่จะสามารถคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้

องค์ประกอบที่ 3 ต้องเข้าถึงได้ง่าย กล่าวคือ ประชาชนทั่วไปควรเข้าถึงบริการนี้ได้โดยง่าย โดยกฎเกณฑ์และกระบวนการทำงานควรมีความสะดวกรวดเร็วและควรมีหน่วยงานทุกภาคเพื่อการเข้าถึงได้ง่าย

องค์ประกอบที่ 4 การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ควรยึดหลักการได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายตั้งแต่หน่วยงานเล็กไปจนถึงสหประชาชาติ สถาบันสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ตลอดจนรัฐที่ควรมีหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรวมถึงองค์กรทางด้านตุลาการ

องค์ประกอบที่ 5 ความมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ โดยจัดให้มีทรัพยากร อาทิ บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เพียงพอต่อการทำงาน

องค์ประกอบที่ 6 ความมีเหตุผลที่จะอธิบายการรับผิดชอบในการดำเนินการ กล่าวคือ สถาบันหรือหน่วยงานควรมีความรับผิดชอบต่อทางด้านกฎหมาย ด้านการดำเนินการ ด้านการเงิน โดยจะต้องรายงานและอธิบายงานต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบเขตของตนและต้องสามารถเผยแพร่รายงานให้ตรวจสอบการทำงานได้เพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดที่อาจเกิดขึ้น

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน นอกจากจะระบุขอบเขตสิทธิมนุษยชนแล้ว ยังมีการเสนอหลักสำคัญของสิทธิมนุษยชนไว้ด้วย ซึ่งหลักการดังกล่าวมีสาระสำคัญที่ใช้ในการอ้างอิงความเป็นสากล

⁴⁸ ภิรมย์ ศรีประเสริฐ, ‘ปัญหากระบวนการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทย’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2551) 29-31.

ของหลักสิทธิมนุษยชนและเป็นเครื่องมือว่าสังคมมีการเคารพและปฏิบัติตามหลักการของสิทธิมนุษยชนหรือไม่ ซึ่งหลักการดังกล่าวประกอบด้วย 6 หลักการดังนี้⁴⁹

หลักที่ 1 สิทธิตามธรรมชาติ หลักนี้เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่มีใครมอบให้เพราะเป็นสิ่งที่ธรรมชาติให้มาตั้งแต่เกิด ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นคุณค่าของคนในฐานะมนุษย์ที่คุณค่ากำหนดขึ้นโดยสังคม และคุณค่าที่กำหนดขึ้นโดยธรรมชาติซึ่งมีความเท่าเทียมกันและไม่มีการแบ่งแยก แต่การกำหนดคุณค่านั้นก็มีความแตกต่างกันโดยสังคม เช่น ฐานะตำแหน่งหรือเงินตรามากกว่า แต่การให้คุณค่าของความเป็นคนในฐานะความเป็นมนุษย์ก็ไม่สามารถตีคุณค่าตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้

หลักที่ 2 สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นสากลที่ไม่อาจถ่ายโอนสิทธิให้แก่กันได้ กล่าวคือ สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคน เพราะเมื่อสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์แต่ละคนจึงไม่สามารถมอบอำนาจให้แก่กันได้ ในทางสากลได้มีการจัดหมวดหมู่และกลุ่มของสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเฉพาะและสิทธิตามปัญหา เช่น สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิคนชรา สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิผู้ลี้ภัย เป็นต้น

หลักที่ 3 สิทธิมนุษยชนที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้ กล่าวคือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยไม่สามารถแบ่งแยกว่ามีความสำคัญกว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

หลักที่ 4 ความเสมอภาคและหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเห็นว่าความเสมอภาคนั้น คือการให้ประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกที่จะปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น การที่รัฐต้องให้ความสำคัญปกป้องคุ้มครองแก่ประชาชนของตนโดยเท่าเทียมตามหลักกฎหมายที่กำหนดไว้

หลักที่ 5 การมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิ คือ การที่ให้ประชาชนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละสังคมมีส่วนร่วมและสามารถเข้าถึงการรับบริการจากรัฐโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการออกเสียงทางการเมือง สิทธิในทางเศรษฐกิจ สิทธิในสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

หลักที่ 6 สิทธิในการตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม หมายถึง สิทธิที่รัฐและองค์กรที่มีหน้าที่ในการก่อให้เกิดสิทธิมนุษยชนนั้นมีหน้าที่ในการอธิบายให้ประชาชนของตนและสามารถตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานได้ โดยให้ประชาชนในรัฐสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก และมีกระบวนการที่ไม่ซับซ้อนเข้าใจง่าย และที่สำคัญต้องมีความเท่าเทียมกันไม่มีใครที่จะสามารถอยู่เหนือกว่าที่กฎหมายกำหนด

จากการศึกษาจะเห็นว่าสิทธิมนุษยชนเป็นหลักพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีมาแต่กำเนิด มนุษย์มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีอิสระที่จะกระทำการสิ่งใดก็ได้โดยที่การกระทำนั้นไม่ผิดต่อหลักศีลธรรม ไม่ละเมิดสิทธิ

⁴⁹ จริญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน (พิมพ์ครั้งที่ 2 นิติธรรม 2556) 57-58.

ของบุคคลอื่น และไม่ทำให้บุคคลอื่นต้องเดือดร้อน โดยรัฐมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชนของตนให้ได้รับความเป็นธรรมและความเท่าเทียมและเข้าถึงองค์กรได้ สามารถตรวจสอบได้⁵⁰

สำหรับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้⁵¹

ประเด็นที่ 1 รัฐธรรมนูญให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนตราบเท่าที่ไม่มีกฎหมายใดห้าม และการกระทำนั้นจะต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ และต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และหากบุคคลใดถูกละเมิดสิทธิย่อมได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการละเมิดนั้น

ประเด็นที่ 2 ในการออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นจะต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่จำกัดสิทธิเสรีภาพเกินกว่าเหตุและต้องคำนึงต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ประเด็นที่ 3 กฎหมายจะต้องให้ความเป็นธรรมและให้สิทธิเท่าเทียมกันโดยที่ไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การที่รัฐมีมาตรการดังกล่าวก็เพื่อเป็นการคุ้มครองแก่ประชาชนที่มีอำนาจน้อยกว่ากลุ่มบุคคลที่มีอำนาจทางการเงินเศรษฐกิจสูงกว่า ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคม

ประเด็นที่ 4 รัฐต้องกำหนดให้มีเสรีภาพของบุคคล โดยให้มีสิทธิเสรีภาพต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน รวมถึงอิสรภาพของบุคคล เช่น สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมคุมขัง และไม่ถูกทรมาน

ประเด็นที่ 5 สิทธิของประชาชนในการที่จะไม่ต้องรับโทษทางอาญา หากโทษนั้นไม่มีกำหนดไว้ในกฎหมาย และสิทธิที่ถือหลักว่าตราบเท่าที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด บุคคลนั้นยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์

ประเด็นที่ 6 สิทธิที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน เว้นแต่รัฐจะออกกฎหมายหรืออยู่ในสภาวะสงคราม รวมถึงสิทธิที่จะมีความเป็นอิสระไม่ถูกจำกัดสิทธิทางความคิด ความเชื่อ การแสดงออก เช่น สิทธิในการนับถือศาสนา

ประเด็นที่ 7 สิทธิในความเป็นส่วนตัวที่จะละเมิดไม่ได้ เช่น สิทธิความเป็นอยู่ สิทธิในการมีครอบครัว และสิทธิในทรัพย์สินของตนเอง

ประเด็นที่ 8 สิทธิในการแสดงออกทางความคิด การชุมนุมโดยสงบ

จึงสรุปได้ว่า มาตรการกฎหมายระหว่างประเทศนั้นใช้บังคับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิที่ประชาชนทุกคนพึงมีอย่างเท่าเทียมกัน โดยการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งอยู่บนรากฐานความเสมอภาคและปราศจากการเลือกปฏิบัติที่อาจเกิดจากความแตกต่างกรณีใดๆ⁵² โดยมนุษยทุกคนมี

⁵⁰ วรณนิตา สุขสวัสดิ์, ‘ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาพ.ศ.2544 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559)’ (วิทยานพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2562) 46-47.

⁵¹ เฟิงอ่าง, 49.

⁵² ปกป้อง ศรีสนิท, สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (วิญญูชน 2563) 20.

สิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย และมีความเสมอภาคตามกฎหมายอันได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และทุกคนก็มีสิทธิที่จะได้รับการบำบัดจากศาลต่อการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหลักซึ่งตนได้ถูกรับรองตามรัฐธรรมนูญหรือที่กฎหมายกำหนด และจะถูกจับกุมหรือกักขังหรือถูกเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้ อีกทั้งมนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาล และหากถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญาก็มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย และบุคคลจะมีความผิดอาญาเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นไม่ได้และจะลงโทษหนักกว่าที่กฎหมายใช้บังคับอยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้ด้วยเช่นกัน

2.2 ความหมายของคนต่างด้าวและผู้เสียหาย

การศึกษาความหมายและความเป็นมาของคนต่างด้าวและผู้เสียหายนั้น ควรต้องศึกษารายละเอียดดังนี้

2.2.1 ความหมายของคนต่างด้าว

ตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560⁵³ มาตรา 5 บัญญัติว่า “คนต่างด้าว” หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542⁵⁴ มาตรา 4 ได้ให้คำนิยามคำว่า “คนต่างด้าว” หมายความว่า

- (1) บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย
- (2) นิติบุคคลซึ่งไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทย
- (3) นิติบุคคลซึ่งจดทะเบียนในประเทศไทย และมีลักษณะดังต่อไปนี้

(ก) นิติบุคคลซึ่งมีหุ้นอันเป็นทุนตั้งแต่กึ่งหนึ่งของนิติบุคคลนั้นถือโดยบุคคลตาม (1) หรือ (2) หรือนิติบุคคลซึ่งมีบุคคลตาม (1) หรือ (2) ลงทุนมีมูลค่าตั้งแต่กึ่งหนึ่งของทุนทั้งหมดในนิติบุคคลนั้น

(ข) ห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนสามัญที่จดทะเบียน ซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้จัดการเป็นบุคคลตาม (1)

(4) นิติบุคคลซึ่งจดทะเบียนในประเทศไทย ซึ่งมีหุ้นอันเป็นทุนตั้งแต่กึ่งหนึ่งของนิติบุคคลนั้นถือโดยบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) หรือนิติบุคคลซึ่งมีบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) ลงทุนมีมูลค่าตั้งแต่กึ่งหนึ่งของทุนทั้งหมดในนิติบุคคลนั้น

2.2.2 ความหมายของผู้เสียหาย

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในมาตรา 2 บัญญัติความหมายของผู้เสียหายไว้ว่า

⁵³ พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560. มาตรา 5.

⁵⁴ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542. มาตรา 4.

(4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4 , 5 และ 6

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายคำว่า “ผู้เสียหาย”⁵⁵ ในทางกฎหมาย หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ตามที่กฎหมายกำหนด

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) ในมาตรา 3⁵⁶ บัญญัติคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำความผิดนั้น

ทางอาชญาวิทยาผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลที่ถูกประทุษร้ายในทางชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน โดยปราศจากความยินยอมของผู้นั้น ซึ่งผู้เสียหายนั้นอาจเป็นบุคคลธรรมดา บริษัท หรือห้างร้านธุรกิจที่ถูกประทุษร้ายในทางทรัพย์สินนั้นด้วย ดังนั้นผู้เสียหายหรือเหยื่อทางอาชญากรรมจึงหมายถึง เฉพาะบุคคลที่ถูกอาชญากรประทุษร้ายโดยตรงเท่านั้น ผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายไม่มีอำนาจดังกล่าวตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตรา 2(4) ด้วยเหตุดังกล่าวกรณีผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดอาญาอาจจะเป็นบุคคลคนเดียวกันได้ ตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้เสียหายขับรถในขณะที่เมาสุราจนเกิดอุบัติเหตุขับรถชนเสาไฟฟ้า แล้วทำให้ผู้ขับรถได้รับความเสียหาย ร่างกายบาดเจ็บจากการกระทำความผิด ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการระบุว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้กระทำความผิด เพราะหลักเกณฑ์ในทางอาชญาวิทยานั้นแตกต่างจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย เพราะในทางกฎหมายถ้าผู้ที่มีส่วนร่วมกระทำความผิดอาญาด้วยนั้นไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหาย แต่กลับกันในทางอาชญาวิทยาถือว่าผู้ได้รับความเสียหายแม้จะร่วมกระทำความผิดด้วยก็ตาม ก็ถือว่ายังคงเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอยู่⁵⁷

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ให้ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ว่าหมายถึง บุคคลที่คุณธรรมทางกฎหมายของเขาถูกล่วงละเมิดโดยตรงจากการทำความผิดอาญา คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคลนั้นเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่บุคคลอ้างความเป็นของเขาได้ โดยทั่วไปบุคคลนั้นอาจจะสละเสียก็ได้ และเมื่อได้มีการสละคุณธรรมทางกฎหมายโดยชอบแล้ว ก็ต้องถือว่าเป็นปราศจากความเสียหายที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เป็นการสมัครใจเข้าวิวาทต่อสู้ทำร้ายร่างกายกับเขาทำให้ไม่เป็นผู้เสียหาย⁵⁸

ประเทือง ธนนิผล ได้ให้ความหมาย ของคำว่า “ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม” คือ บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการก่อให้เกิดอาชญากรรมของผู้กระทำความผิดหรือของอาชญากร โดยความเสียหาย

⁵⁵ พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554.

⁵⁶ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559).

⁵⁷ นนทวรรณ ปันงาน (เชิงอรรถ 14) 9.

⁵⁸ คณิต ฒ นคร (เชิงอรรถ 3) 120.

นั้นเกิดจากความไม่ยินยอมของผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางร่างกาย ทางทรัพย์สิน เช่น การถูกปล้น ถูกโจรกรรม ดังนั้นผู้เสียหายในกรณีจากการเกิดอาชญากรรมมิได้หมายความว่าผู้เสียหายหรือผู้ถูกทำร้ายเท่านั้น ผู้เสียหายนี้ยังรวมถึงผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย อาทิ พ่อแม่ พี่น้อง สามีภรรยาและบุตรหรือบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เสียหาย⁵⁹

อัญชลี ฉายสุวรรณ⁶⁰ ให้ความหมายคำว่า “ผู้เสียหาย” ว่าหมายถึง บุคคลที่ถูกประทุษร้ายให้เกิดความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน โดยปราศจากความยินยอมจากผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายอาจจะ เป็นบุคคลธรรมดา หรือเป็นบริษัทที่ถูกประทุษร้ายในทางทรัพย์สิน และยังรวมถึงบุคคลที่ถูกประทุษร้ายโดยตรงเท่านั้น

ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ถูกต้อง ค.ศ.1985 ให้ความหมาย คำว่า “ผู้เสียหายจากอาชญากรรม” ว่าหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการบาดเจ็บทางร่างกายและทางจิตใจ ความเจ็บปวดทางอารมณ์ ความรู้สึก การสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ การขาดสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเป็นผลที่เกิดจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำ อันเป็นผลทำให้เกิดการละเมิดต่อกฎหมายอาญา หรือต่อกฎหมายที่บัญญัติในเรื่องอำนาจหน้าที่โดยมิชอบในความผิดอาญา อันเป็นกฎหมายของประเทศสมาชิกนั้น ๆ และนอกจากนี้ผู้เสียหายดังกล่าวยังรวมถึง ครอบครัว หรือทายาทของผู้เสียหาย และรวมถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการเข้าช่วยเหลือจนได้รับภัยอันตรายจากการเข้าช่วยเหลือหรือป้องกันอาชญากรรมนั้น⁶¹

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” จะต้องมีการกระทำความผิดอาญาขึ้นฐานใดฐานหนึ่ง โดยต้องมีการกระทำความผิดอาญา โดยกระบวนการจะต้องเริ่มตั้งแต่ความคิดที่จะกระทำความผิดจนกระทั่งมีการตัดสินใจที่จะกระทำผิด และได้มีการเตรียมการกระทำหรือการลงมือกระทำความผิด โดยที่ผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ถูกกระทำความผิด โดยบุคคลที่ถูกกระทำอาจจะ เป็นบุคคลหรือเป็นนิติบุคคลที่มีสถานะบุคคลตามที่กำหนดทางกฎหมาย

2.3 การตีความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การตีความกฎหมาย หมายถึง การค้นหาหรืออธิบายความหมายหรือถ้อยคำตามตัวบทกฎหมาย เพื่อที่จะนำกฎหมายไปใช้บังคับแก่กรณีใดได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม ดังนั้นการตีความจากกระทำเมื่อมีข้อสงสัยในความหมายของกฎหมายที่เกิดขึ้น แต่หากกฎหมายชัดเจนอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องตีความกฎหมาย ซึ่ง

⁵⁹ ประเทือง ธนียผล, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา Criminology and Penology: LAW3033* (พิมพ์ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2557) 24.

⁶⁰ อัญชลี ฉายสุวรรณ, ‘การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหตุอาชญากรรมโดยรัฐ’ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2534) 23-24.

⁶¹ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์, 3 ปี สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเพื่อสังคม (สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ 2553) 23-24.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้นการตีความไม่ได้มีการบัญญัติไว้ชัดเจนเหมือนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้เป็นหลักการตีความกฎหมายแพ่ง

โดยมาตรา 4 บัญญัติว่า “ กฎหมายนั้นต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใดใดกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นนั้น (วรรคหนึ่ง)

เมื่อไม่มีบทบัญญัติที่จะยกมาปรับคดีได้ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้นให้วินิจฉัยอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งและถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วยให้วินิจฉัยตามหลักทั่วไป (วรรคสอง)”

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงหลักการตีความกฎหมายอาญาไว้เป็นการเฉพาะจึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยใช้หลักเกณฑ์ใดในการตีความในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งทางตำรา ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร⁶² เป็นเครื่องมือที่จะนำพาสู่เจตนาอันแท้จริงของกฎหมาย โดยอาศัยถ้อยคำของตัวบทกฎหมายอันเป็น “วัตถุ” แห่งการตีความกฎหมาย เมื่อการตีความกฎหมายยังคงเกิดความขัดแย้งในความกลมกลืนกันเกิดขึ้นแห่งบทบัญญัติ เป็นเหตุให้การตีความตามหลักภาษาอย่างเดียวคงไม่เพียงพอในความหมายของกฎหมายได้ เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบประสานกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามหลักเหตุและผลของบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการนำกฎหมายนั้นไปใช้บังคับปรับแก้กรณีได้ โดยการหาเหตุผลในการใช้เครื่องช่วยต่างๆดังกล่าวย่อมจะทำให้การตีความกฎหมายเป็นไปโดยมีหลักเกณฑ์ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ดังนั้น เมื่อศึกษาการตีความกฎหมายเป็นหลักเกณฑ์ในการปรับใช้กฎหมายแก่ข้อเท็จจริงอันเป็นข้อพิพาทเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจคดีนั้นมีข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งข้อพิพาทเรื่องใด และปรับหลักกฎหมายให้เข้ากับความสัมพันธ์เหตุและผลแห่งข้อเท็จจริงนั้น หรือกล่าวได้ว่า หลักเกณฑ์ใดหรือกฎหมายใดมีความเหมาะสมตรงแก่ข้อเท็จจริงแห่งข้อพิพาทมากที่สุดย่อมปรับเข้ากับข้อเท็จจริงนั้น ท้ายที่สุด คือวินิจฉัยว่าการปรับบทตามหลักกฎหมายนั้นแห่งกรณีนี้เกิดผลทางกฎหมายอย่างไรโดยอาศัยหลักการตีความตามหลักภาษา หรือการตีความตามความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของกฎหมาย หรือการตีความตามประวัติความเป็นมาของกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อหยั่งทราบความมุ่งหมายอันแท้จริงของกฎหมายนั้นอย่างเป็นระบบ

2.4 ประเภทของผู้เสียหายในคดีอาญา

ผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ⁶³ได้แก่

2.4.1 ผู้เสียหายโดยนิตินัย

ผู้เสียหายนี้เป็นผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยมีผู้กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งทางอาญาซึ่งบุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด และผู้เสียหายนั้นจะต้องไม่เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมใน

⁶² คณิต ฌ นคร (เชิงอรรถ 3) 83.

⁶³ อัญชลี ฉายสุวรรณ (เชิงอรรถ 60) 34.

การกระทำความผิดนั้นและต้องไม่เป็นผู้ที่ยินยอมให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรือการกระทำความผิดนั้นจะต้องไม่มีมูลเหตุอันเกิดมาจากตัวของผู้เสียหายเองรวมถึงต้องไม่เจตนาฝ่าฝืนกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การที่บุคคลจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่นั้น จะต้องคำนึงว่า ความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นตามความเป็นจริง กล่าวคือ เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าความเสียหายนั้นจะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายหรือไม่ ซึ่งความเสียหายนี้จะเรียกกันว่า ความเสียหายโดยพหุติภัย และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้รับการรับรองทางกฎหมายว่าเกิดจากความละเมิดสิทธิของบุคคล ซึ่งจะเรียกความเสียหายนี้ว่า ความเสียหายโดยนิตินัยซึ่งอาจจะมี ความเสียหายโดยนิตินัยรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้⁶⁴ ซึ่งบุคคลที่จะเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยได้นั้นจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้⁶⁵

1) ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นความเสียหายตามความเป็นจริง ซึ่งก็คือ จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าความเสียหายนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ โดยความเสียหายนี้เรียกว่า ความเสียหายโดยพหุติภัย

2) ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการรับรองและได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย เพราะเกิดจากการละเมิดสิทธิของบุคคล จึงเรียกความเสียหายนี้ว่า ความเสียหายโดยนิตินัย

2.4.2 ผู้เสียหายโดยปริยาย

ผู้เสียหายโดยปริยายนั้น คือผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4 , 5 และ 6 ดังนี้⁶⁶

1) มาตรา 4 กรณีที่ผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้เองโดยมิต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน และสามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยา

2) ในมาตรา 5 ผู้เสียหายที่มีสิทธิจัดการแทนผู้เสียหายได้ ได้แก่

(1) ในกรณีที่ความผิดนั้นได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้แทนโดยชอบธรรม ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลสามารถจัดการฟ้องคดีอาญาแทนได้

(2) ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ให้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา สามารถจัดการแทนผู้เสียหายได้

(3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น

3) ในมาตรา 6 ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้ที่เป็น ผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่ได้ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องหรือผู้แทนสามารถดำเนินคดีอาญาแทนได้

⁶⁴ ชาดิชาย ขอบทางศิลป์, 'สิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2542) 24.

⁶⁵ สุพรัตน์ตา ยุรชาติ (เชิงอรรถ 27) 14-15.

⁶⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4-5.

การจัดการแทนโดยที่ต้องได้รับการแต่งตั้งจากศาลตามมาตรา 6 นั้นจะเรียกว่าผู้แทนเฉพาะคดี เช่น เจ้าหนี้ หรือผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้เสียหายก็ได้ ซึ่งศาลจะทำการไต่สวนก่อนแล้วจึงจะทำการแต่งตั้งผู้ร้องนั้นเป็นผู้แทนเฉพาะคดี เพื่อดำเนินคดีแทนผู้เสียหายนั้น

การแบ่งแยกผู้เสียหายในคดีอาญา ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น

1) กรณีความผิดที่เอกชนเป็นผู้เสียหายจากความผิดอาญา

กรณีความผิดทางอาญานั้น ในการที่จะคุ้มครองให้เกิดความสงบสุขและความเรียบร้อยของสังคมได้นั้น ถ้ามีความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐเองมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการทางกฎหมายเพื่อให้ผู้กระทำความผิดต้องมารับโทษ⁶⁷ แต่ความผิดบางประเภทที่รัฐไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกฎหมายได้ ถ้าผู้เสียหายนั้นไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดดังกล่าว และผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดยอมความกันได้ หรือที่กฎหมายเรียกว่า ความผิดต่อส่วนตัว ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁶⁸ มาตรา 121 วรรค 2 ที่วางหลักว่า ถ้าเป็นความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีการร้องทุกข์ตามระเบียบ ดังนั้นจะเห็นว่า ถ้าผู้เสียหายหรือผู้แทนผู้เสียหายไม่ร้องทุกข์ตามระเบียบรัฐก็ไม่สามารถดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดได้ และในมาตรา 120 ก็กำหนดห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลหากมิได้มีการสอบสวนความผิดนั้นก่อน จึงเห็นได้ว่า ถ้าเอกชนหรือผู้เสียหายที่เป็นราษฎรไม่ดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือไม่ร้องทุกข์ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด รัฐก็ไม่สามารถดำเนินคดีได้ ผลดังกล่าวรวมถึงกรณีพนักงานอัยการที่เป็นทนายของแผ่นดินเองก็เช่นเดียวกัน หากไม่มีการสอบสวนก่อนก็จะไม่สามารถดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดต่อศาลได้แม้จะทราบว่ามีกระทำความผิดเกิดขึ้นก็ตาม ดังนั้นหากเป็นความผิดต่อส่วนตัวแล้วไม่ว่าจะทราบการกระทำความผิดหรือรู้ตัวผู้กระทำความผิดก็ตาม หากผู้เสียหายปราศจากความต้องการที่จะเอาโทษต่อผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่มีอำนาจที่จะดำเนินการสอบสวนรวมถึงฟ้องร้องผู้กระทำความผิดได้เลย อีกทั้งในกรณีความผิดต่อส่วนตัวแม้จะได้มีการดำเนินการร้องทุกข์แล้วก็ตาม แต่กฎหมายก็ยังมีช่องทางให้ผู้เสียหายสามารถที่จะถอนคำฟ้องหรือยอมความกันได้ก่อนคดีจะถึงที่สุด ทำให้รัฐไม่สามารถลงโทษต่อผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ ซึ่งความผิดที่สามารถยอมความกันได้ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพในร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับการค้า ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย เป็นต้น จากที่ศึกษาข้างต้นจะเห็นว่ากรณีที่เป็นความผิดอาญาต่อส่วนตัวนั้นกฎหมายถือว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของเอกชน ซึ่งสิทธิการเรียกร้องที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษทางอาญานั้น ก็ยังคงเป็นสิทธิของเอกชน เพราะรัฐไม่สามารถบังคับนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้หากผู้เสียหายไม่ประสงค์จะให้นำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ

2) ความผิดที่รัฐและเอกชนเป็นผู้เสียหาย

⁶⁷ อุเทน หัตตะโสภาก, 'ผู้เสียหายสถานภาพทางกฎหมาย' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547) 20-23.

⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121.

กรณีที่มีความผิดนั้นทำให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนโดยตรง และส่งผลต่อรัฐ ในฐานะที่รัฐเป็นผู้กำกับดูแลกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม ซึ่งความผิดนั้นส่งผลต่อรัฐเพราะถือว่าความผิดนั้นส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมและไม่สามารถยอมความกันระหว่างเอกชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดได้ รัฐเองก็มีหน้าที่ต้องเข้ามาดูแลสังคม โดยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องต่อศาล เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอาญา แม้ว่าความผิดดังกล่าวจะไม่มีคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายก็ตาม ซึ่งตามกฎหมายของไทยนั้น ผู้เสียหายและพนักงานอัยการในฐานะตัวแทนของรัฐต่างมีอำนาจในการฟ้องความผิดทางอาญาได้ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องในความผิดดังกล่าว คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการก็หาได้ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องเองได้⁶⁹ หรือกรณีที่มีการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายได้ฟ้องคดีที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัว พนักงานอัยการเองก็สามารถยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้ก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดได้⁷⁰ จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นว่า ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบโดยตรงกับพนักงานอัยการที่เป็นตัวแทนของรัฐ ต่างมีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ผู้เสียหายและพนักงานอัยการนั้นอยู่ต่างสถานะกันและมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้เสียหายนั้นฟ้องผู้กระทำความผิดเพื่อต้องการได้รับการเยียวยาความเสียหายและต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ แต่พนักงานอัยการนั้นถือเป็นตัวแทนของรัฐในการดำเนินคดีอาญาเพื่อเป็นการคุ้มครองดูแลผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เพื่อป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิดการกระทำความผิดดังกล่าวขึ้นอีก อีกทั้งเป็นการนำตัวผู้กระทำความผิดไปปรับปรุงตัวและแก้ไขให้กลับคืนสู่สังคมในอนาคต

3) ความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย

ในกรณีที่ความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหายเท่านั้น เป็นเรื่องที่กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองประชาชนโดยส่วนรวม ดังนั้นเอกชนจึงไม่ใช่ผู้เสียหาย ความผิดประเภทนี้ได้แก่ ความผิดอันเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการขัดขวางต่อสู้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ความผิดพระราชบัญญัติอาวุธปืน ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นต้น ซึ่งความผิดประเภทนี้การฟ้องคดีจะสามารถทำได้โดยพนักงานอัยการเท่านั้น แม้เอกชนจะได้รับผลกระทบจากความผิดดังกล่าวก็ไม่สามารถดำเนินการทางกฎหมายได้ เพราะเป็นหน้าที่การดูแลของเจ้าพนักงานของรัฐ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่จะเป็นผู้เสียหายได้นั้น จะต้องพิจารณาจากความเสียหายที่เกิดขึ้น และการที่ผู้เสียหายจะมีอำนาจตามกฎหมายได้นั้นจะต้องมีสิทธิที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองนั้นก็ต้องพิจารณาว่าผู้เสียหายนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้นด้วยหรือไม่ การที่ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือกระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ย่อมไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ซึ่งหลักกฎหมายนั้นการที่ผู้เสียหายที่ประสงค์จะใช้สิทธิแห่งความยุติธรรมได้นั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายที่ไม่ร่วมกระทำผิดด้วยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) เพราะผู้เสียหายจะต้อง

⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 34.

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31.

ไม่กระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในการที่จะมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญากับบุคคลอื่น⁷¹

2.5 ความเสียหายจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เสียหายที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้น ต้องเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงต่างจากผู้เสียหายตามความเป็นจริง⁷² เนื่องจากกฎหมายตีความคำว่าผู้เสียหายไว้อย่างจำกัดเพราะกฎหมายไทยบัญญัติความผิดอันยอมความได้ หากผู้เสียหายตายไปโดยที่ยังไม่ได้ร้องทุกข์ หรือได้ดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดภายในอายุความ หรือผู้ได้รับความเสียหายไม่ใช่ผู้เสียหาย ซึ่งทำให้ผู้กระทำผิดอาญาไม่ต้องรับโทษทางกฎหมาย ดังนั้นการพิจารณาถึงการที่ต้องตกเป็นผู้เสียหายจึงจะต้องคำนึงว่า มีความผิดฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้น และความผิดที่เกิดขึ้นนั้นมีฐานความผิดคืออะไร และคุณธรรมทางกฎหมายนั้นเป็นคุณธรรมทางกฎหมายนั้นเป็นกฎหมายส่วนรวม⁷³ ซึ่งมองว่าสังคมเป็นผู้เสียหายไม่ใช่ใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เสียหาย และผู้เสียหายนั้นได้มีการสละความคุ้มครองหรือไม่ ถ้าผู้เสียหายนั้นไม่สละความคุ้มครองผู้เสียหายก็ยังคงเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย แต่ถ้าได้มีการสละความคุ้มครองผู้เสียหายนั้นก็ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย

ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นมีลักษณะแตกต่างกัน แต่ความเสียหายและผลกระทบที่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดนั้น ก็อาจเกิดจากเป็นผู้เริ่มความผิดหรือเกิดจากการช่วยทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น แต่ก็มีผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่บริสุทธิ์จำนวนมากที่ไม่ได้เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมให้เกิดการกระทำทางอาชญากรรม แต่ที่เกิดขึ้นเกิดจากการที่บังเอิญไปอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิดทำให้ตนเองต้องตกอยู่ในอันตรายและตกเป็นเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเหยื่อที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบอาชญากรรมนั้น จึงสามารถแบ่งผลกระทบต่อผู้เสียหายดังต่อไปนี้

2.5.1 ผลกระทบที่เกิดต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยตรง

ผลกระทบที่เกิดต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงนั้น ผู้เสียหายอาจได้รับความเสียหายต่อชีวิต คือ ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอาจถึงแก่ความตาย หรือผู้เสียหายอาจได้รับความเสียหายต่อร่างกาย คือ ได้รับบาดเจ็บสาหัส มีแผลเป็นติดตัวหรือได้รับความพิการถาวร ทำให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขต่อไปได้ ทำให้เกิดการกระทบต่อการใช้ชีวิตและเป็นภาระต่อครอบครัวและสังคมที่จะต้องเลี้ยงดูผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าว⁷⁴ ส่วนกรณีที่ความเสียหาย

⁷¹ ชาติชาย ชอบทางศิลป์ (เชิงอรรถ 64) 25.

⁷² กิตติ บุศยพลากร (เชิงอรรถ 22) 75.

⁷³ สุพรีตดา ยุธชาติ (เชิงอรรถ 27) 16.

⁷⁴ วีระพล ตั้งสุวรรณ, 'การคุ้มครองผู้เสียหายโดยกระบวนการยุติธรรม' (รายงานวิจัยผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม 2559) 17-18.

เกิดขึ้นต่อทรัพย์สิน เช่นกรณีและผู้เสียหายต้องสูญเสียทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของอาชญากร อาทิ การปล้นทรัพย์ทำให้ทรัพย์สิน บ้านเรือนถูกทำลาย ความยุติธรรมตามกระบวนการที่จะต้องใช้จ่ายในการดำเนินคดีกรณีเกิดเหตุการณ์นี้คือ ต้องจ่ายเงินเพื่อใช้ในการจับกุมคนร้ายการจ้างทนายความเพื่อเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายในการฟ้องร้องคดีอาญา ส่วนผลกระทบที่เกิดต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหายนั้น ความเสียหายดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจและความรู้สึกของผู้เสียหาย ทำให้เกิดความฝังใจและเกิดความหวาดกลัวอาชญากร เกิดความรู้สึกซึมเศร้า หงุดหงิดและไม่ไว้วางใจต่อบุคคลหรือไม่เกิดความเชื่อมั่นในสังคม ขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เพราะไม่เชื่อในการป้องกันและนโยบายของรัฐว่าจะสามารถปกป้องคุ้มครองได้ ทำให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าวต้องได้รับความทุกข์และส่งผลต่อบุคลิกภาพต่อเหยื่อ ซึ่งการเยียวยาความเสียหายทางด้านจิตใจนั้นเป็นการยากที่จะสามารถกลับคืนสู่สภาวะเดิมได้ เพราะการรักษาที่ยากที่สุดคือการเยียวยาและบำบัดทางจิตใจ

2.5.2 ผลกระทบความเสียหายที่เกิดต่อญาติพี่น้องและผู้เกี่ยวข้องของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

ผลกระทบที่เกิดต่อญาติพี่น้องและผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดสนิทกับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้น บุคคลผู้ใกล้ชิดนี้ส่วนมากได้รับผลกระทบที่จะต้องดูแลผู้เสียหายที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสจนไม่สามารถดูแลตนเองได้ กล่าวคือ ต้องเลี้ยงดูผู้เสียหายและขาดเสาหลักหรือขาดแรงงานในการช่วยเหลือดูแลครอบครัวทำให้ตกอยู่ในสภาวะที่ต้องลำบากมากยิ่งขึ้น รวมถึงต้องแบกรับผลกระทบทางสังคม และสภาพจิตใจอันเนื่องมาจากบุคคลที่รักต้องถูกทำร้ายและทำให้ผู้ได้รับผลกระทบบางรายไม่สามารถรับสภาพได้ทำให้สภาพจิตใจแปรผันไม่สามารถมีชีวิตได้อย่างปกติ เช่น กรณีที่บิดามารดา บุตรสาวถูกข่มขืน ย่อมเกิดความเสียใจและสภาพทางสังคมที่จะต้องอับอายต่อสังคมจนทำให้ไม่สามารถใช้ชีวิตในสังคมเดิมต่อไปได้⁷⁵

2.5.3 ผลกระทบต่อผู้พบเหตุการณ์หรือพยานที่เกิดเหตุ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้ เกิดขึ้นแก่ประจักษ์พยานที่อยู่ในเหตุการณ์อาชญากรรม ซึ่งพยานนั้นตกเป็นเหยื่อของกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้นซึ่งแบ่งเป็น กรณีที่พยานดังกล่าวต้องเป็นผู้ที่ต้องชี้ตัวผู้กระทำความผิดซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพยานหากผู้ที่ต้องชี้ตัวนั้นมีอิทธิพลทำให้ต้องได้รับความเสี่ยงจะเกิดอันตราย หากกฎหมายไม่มีมาตรการที่จะคุ้มครองพยานที่จะให้การ ก็จะส่งผลกระทบต่อรูปคดีเพราะไม่มีพยานคนใดประสงค์ที่จะได้รับผลกระทบตามมาจากการเป็นพยานดังกล่าว

2.5.4 ผลกระทบต่อสังคม

ผลกระทบต่อสังคมนั้น เมื่อมีการเกิดอาชญากรรมขึ้น ก็จะทำให้เกิดความหวาดกลัวต่อประชาชนในสถานที่เกิดเหตุ และอาจส่งผลกระทบต่อสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพในปัจจุบัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นนอกจากส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่แล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจต่อประชาชนในสังคมขึ้น ทำให้เกิดความหวาดกลัว เกิดความไม่มั่นคงต่อรัฐ ความไม่ปลอดภัยที่รัฐจะต้องให้ความปกป้องคุ้มครองประชาชนให้เกิดความปลอดภัย

⁷⁵ เฟิ่งอ่าง, 19.

การกระทำคามผิดทางอาญานั้นไม่ว่าจะกระทำผิดในข้อหาความผิดฐานใดก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนและส่วนรวมไม่มากนักน้อย เพราะผลดังกล่าวกระทบต่อผู้เสียหายและกระทบต่อรัฐ โดยผลนั้นกระทบต่อผู้เสียหาย ซึ่งการกระทำผิดทางอาญานั้นผลกระทบหรือความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับทำให้เห็นว่า การกระทำคามผิดอาญาของอาชญากรนั้นเป็นความผิดสำเร็จ โดยเกิดผลแก่ผู้เสียหาย สถานะและบทบาทผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้เปลี่ยนแปลงไป โดยให้จำเลยหรืออาชญากรชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา แต่กระบวนการดังกล่าวก็ไม่สามารถเยียวยาหรือบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง เพราะผู้เสียหายมิได้ต้องการเพียงเยียวยาทางด้านตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงต้องการให้ลงโทษผู้กระทำผิดและให้ได้รับผลที่ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติด้วย

ดังนั้นความเสียหายจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้น ส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย ญาติของผู้เสียหาย และกระทบต่อประชาชนส่วนรวม เนื่องจากผลกระทบต่อนั้นกระทบต่อรัฐ เพราะรัฐต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา

2.6 แนวทางการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองรวมถึงให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ โดยการจะได้รับการเยียวยานั้นจะเป็นในเรื่องของค่าตอบแทน โดยที่มีรัฐเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดการเรื่องดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหาย จึงเห็นได้ว่ารัฐนั้นมีหน้าที่ในการดูแลและเยียวยาผู้เสียหายให้ได้รับการชดใช้ในสิ่งที่ถูกกระทำ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และเพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดขึ้นในทางอาญา และนอกจากการเยียวยาแล้วรัฐยังมีหน้าที่ปกป้องผู้เสียหายด้วยการจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีเพื่อลงโทษทางกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560⁷⁶ มาตรา 35 ได้วางหลักไว้ว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำคามผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวทางในการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยรัฐ ดังนี้

2.6.1 แนวทางการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยรัฐ

หลักพื้นฐานในการเยียวยาและชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศขั้นรุนแรง ค.ศ.2005 ได้กล่าวถึงการชดใช้ความเสียหายจากการบาดเจ็บอันเนื่องมาจากถูกทำร้ายว่า การทำให้กลับสู่สภาพเดิมให้เหมือนก่อนเกิดการกระทำคามผิดนั้น ให้กระทำการจ่ายค่าสินไหมทดแทน การบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายจนกว่าผู้เสียหายจะพึงพอใจและต้องประกันว่า

⁷⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 35 และ มาตรา 71.

ความเสียหายนั้นจะไม่เกิดการละเมิดซ้ำขึ้นอีก⁷⁷ ซึ่งจะเห็นว่าการเยียวยานั้นจะเป็นการให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นยากในสภาวะจิตใจของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าว

การเยียวยาความเสียหายนั้น มีกระบวนการยุติธรรมมากมาย ดังเช่น ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ได้ให้ความสำคัญของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม คือ การเรียกร้องและการเยียวยา หลังจากการถูกละเมิดสิทธิของมนุษย์ ซึ่งผู้ถูกละเมิดสามารถเรียกร้องจากระบบกฎหมายของรัฐนั้น ๆ ซึ่งโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programs: UNDP) ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมความเคลื่อนไหวนี้เป็นประเด็นที่ทำให้การประชุมระดับสูงครั้งที่ 67 ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในปี 2012 ได้ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมบนพื้นฐานที่เป็นหนึ่งในหลักนิติธรรมที่รัฐจะต้องทำให้มั่นใจว่าระบบกฎหมายของแต่ละประเทศจะมีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้ความยุติธรรมสามารถเข้าถึงคนทุกกลุ่ม⁷⁸

การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับการช่วยเหลือและเยียวยาจากรัฐนั้นจะต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์ ดังนี้

การเยียวยาโดยรัฐสวัสดิการ (Welfare State) แนวความคิดการเยียวยาโดยรัฐสวัสดิการนั้น เป็นแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา โดยถือเป็นความจำเป็นที่รัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญา ซึ่งแนวความคิดนี้มีฐานความคิดสำคัญคือ รัฐมีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรม หากรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้รัฐก็ควรต้องรับผิดชอบ และอีกเหตุผลคือ รัฐสมควรให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือโดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม⁷⁹

การที่รัฐให้การเยียวยาหรือรัฐสวัสดิการนั้นเป็นการที่รัฐให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนของตนโดยไม่คิดมูลค่าและแนวคิดนี้เป็นการที่รัฐให้ความช่วยเหลือต่อเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา โดยการที่รัฐให้การทดแทนความเสียหายเพื่อช่วยเหลือพลเมืองของตน ดังนั้นการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สามารถคืนสู่สังคมนั้น การให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมจึงต้องมีการเยียวยาเช่นกัน เป็นการเสมอภาคทางด้านการให้ความยุติธรรม

การที่จะทราบว่าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐหรือไม่นั้น ก่อนอื่นต้องทราบว่าผู้เสียหายนั้นคือใคร ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้ความหมายของผู้เสียหายไว้ว่า

⁷⁷ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, *เหยื่ออาชญากรรม: สิทธิและกาช่วยเหลือเยียวยา* (คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา 2561) 44.

⁷⁸ ปณิธาน พุ่มบ้านยาง, *บทบาทของรัฐไทยในการประกันสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้ลัดถิ่นกรณีศึกษาผู้เสียหายเด็กในคดีอาญา พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จังหวัดตาก* (2561) 4-5.

⁷⁹ คณะนิติศาสตร์, 'โครงการศึกษาแนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหาย: กรณีรัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา'(โครงการศึกษารายงานศึกษาระดับสมบูรณ สำนานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2553) 10.

บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายด้วย และตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ว่าหมายถึง บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ซึ่งจากคำนิยามทั้ง 2 ฉบับจะเห็นว่า “ผู้เสียหาย” คือบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ดังนั้นเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นย่อมมีเหตุอันสมควรที่รัฐจะต้องเข้ามาดูแลและคุ้มครองผู้เสียหายที่ได้ประสบผลกระทบบจากการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งเมื่อมีความเสียหายแล้วผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ดังนั้นหากผู้เสียหายมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ผู้เสียหายนั้นก็จะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนนี้เลย ซึ่งประเด็นปัญหานี้ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม

ระบบการเยียวยาผู้เสียหายแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ระบบการเยียวยาด้วยการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด ก็คือ ผู้กระทำความผิดอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายก็ควรที่จะต้องชดเชยแก่ผู้เสียหาย เช่น การขอขมา หรือการสร้างสัมพันธ์อันดีเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันต่อไปในสังคมได้อย่างสงบสุข

2. ระบบการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ โดยหลักแล้วรัฐมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองให้เกิดความสงบสุขในสังคม ดังนั้นเมื่อมีความเสียหายทางอาญาเกิดขึ้น รัฐจึงควรเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายส่วนจะจ่ายเป็นเงินหรือดูแลแบบใดขึ้นอยู่กับนโยบายและสภาพเศรษฐกิจของสังคมแต่ละประเทศ ซึ่งแนวคิดที่รัฐมีหน้าที่คุ้มครองดูแลนั้นก็เป็นเพราะความล้มเหลวของการทำหน้าที่ของรัฐในการป้องกันประชาชน ซึ่งเป็นเหตุมาจากการที่รัฐผูกขาดอำนาจจึงทำให้เกิดหน้าที่ขึ้นเพื่อที่จะคุ้มครองประชาชน ดังนั้นเมื่อรัฐมีหน้าที่ต้องดูแลประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองแล้วไม่สามารถดูแลได้รัฐจึงควรต้องรับผิดชอบ ด้วยเหตุนี้จึงได้นำ แนวคิดรัฐสวัสดิการมาปรับใช้

ดังนั้นรูปแบบในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาอาจกระทำได้หลายรูปแบบและแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

2.6.2 แนวทางเยียวยาความเสียหายให้แก่คนต่างด้าวที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

ปัจจุบันการเยียวยาความเสียหายให้แก่คนต่างด้าวที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญายังไม่ครอบคลุมถึงซึ่งประเทศไทยเองก็เห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว โดยคณะกรรมการได้มีการประชุมว่าผู้เสียหายทุกคนไม่ว่าจะมีสัญชาติใด ก็สมควรที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายตามหลักความเสมอภาคกันตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้มีการประชุมในเรื่องดังกล่าวเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2565⁸⁰ ดังนั้นในการเยียวยาความเสียหายแก่คนต่างด้าวในคดีอาญาจึงควรมีการนำหลักสิทธิมนุษยชนมาใช้เพื่อเยียวยาผู้เสียหาย

⁸⁰ กระทรวงยุติธรรม, ‘ยุติธรรมไฟเขียวเยียวยาต่างด้าวทุกรณเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยต่อนานาชาติ’ <<https://www.moj.go.th/view/74003>> สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2566.

หรือเหยื่อในคดีอาญาที่เขาไม่ต้องการให้เกิดขึ้น ดังนั้นการยอมรับนับถือในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และคุณค่าของมนุษย์จึงควรให้สิทธิกับคนต่างด้าวที่เป็นผู้บริสุทธิ์ที่ต้องประสบกับเหตุอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายเช่นเดียวกับมนุษย์พึงจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

ดังนั้นเมื่อคนต่างด้าวได้รับความเสียหายในทางอาญาหรือตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา สิทธิที่ผู้เสียหายควรได้รับ นั่นคือสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งควรกำหนดคำว่า “ผู้เสียหาย” โดยให้รวมถึงคนต่างด้าวที่ได้รับ ความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อคนต่างด้าวย่อมมีเหตุอันสมควรที่รัฐจะต้อง เข้ามาดูแลและคุ้มครองผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดอาญานั้น และเมื่อมีความเสียหาย เกิดขึ้นแล้วคนต่างด้าวดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมต่อคน ต่างด้าวที่ได้รับผลกระทบจากความผิดทางอาญา

2.7 มาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559)

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในประเทศไทยนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นั้น ในรัฐธรรมนูญนั้นมีการบัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนไว้ โดยมีการกำหนดด้านความช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐ ดังจะเห็นจากรัฐธรรมนูญที่บัญญัติ เรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่จะต้องได้รับความเสมอภาคใน มาตรา 25⁸¹ และมาตรา 4⁸² นั้นมีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และในรัฐธรรมนูญยังกำหนดนโยบายที่รัฐ

⁸¹ มาตรา 25 “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อ ใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

⁸² มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองจากปวงชน ชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

จะต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในมาตรา 68⁸³ โดยรัฐจะต้องจัดให้มีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำ โดยรัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส ซึ่งในหลักสากลว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ หมายถึง “ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน” โดยมีความหมาย ดังนี้⁸⁴

ความหมายที่ 1 ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาแต่กำเนิด มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายมาบัญญัติรับรอง ถ้าจะจำกัดสิทธิเสรีภาพจะต้องตราเป็นกฎหมาย

ความหมายที่ 2 ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาแต่กำเนิด มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน หมายถึง รัฐจะเลือกปฏิบัติไม่ได้ จะต้องทำให้ทุกคนมีสิทธิและใช้สิทธิเสรีภาพได้เหมือนกันทุกคน โดยต้องไม่เลือกปฏิบัติ

ความหมายที่ 3 ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาแต่กำเนิดมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ซึ่งการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ ตามหลักสากล ที่การใช้สิทธิจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ และต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

และในรัฐธรรมนูญได้วางหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา 25⁸⁵ ดังนี้ เมื่อมีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาขึ้น รัฐมีหน้าที่ในการควบคุมป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในประเทศของตน ซึ่งเมื่อประชาชนมีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาแต่กำเนิดและมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากการกระทำความผิดอาญาขึ้น รัฐจะต้องเข้ามาช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดดังกล่าว

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาโดยการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐในประเทศไทย โดยกฎหมายการสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนที่ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยความผิดนั้นต้องเป็นมูลเหตุที่นำมาขอรับค่าตอบแทนได้มิได้ครอบคลุมความผิดทุกประเภทไปโดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 มาตรา 3 ซึ่งได้บัญญัติคำนิยามในเรื่อง “ผู้เสียหาย” ว่าบุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และ

⁸³ มาตรา 68 “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูง”

⁸⁴ คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, ‘สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย’ (โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจรัฐธรรมนูญแก่สื่อมวลชน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560) 37-38.

⁸⁵ มาตรา 25 วรรคท้าย “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

คำว่า “ค่าตอบแทน” โดยให้ความหมายว่า เงิน ทรัพย์สิน รวมถึงประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐจะต้องเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา อันได้แก่

- 1) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชนในมาตรา 224 และ มาตรา 238
- 2) ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287 เช่น ความผิดฐานข่มขืน
- 3) ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์และความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ ริดเอาทรัพย์และปรับทรัพย์ตามมาตรา 336 มาตรา 337 มาตรา 339 มาตรา 339 ทวิ มาตรา 340 และมาตรา 340ทวิ
- 4) ความผิดเกี่ยวกับการทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา ตามมาตรา 306 ถึง มาตรา 308
- 5) ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียงตามมาตรา 309 ถึงมาตรา 313
- 6) ความผิดเกี่ยวกับร่างกายและชีวิต ตามมาตรา 288 ถึงมาตรา 294
- 7) ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305
- 8) ความผิดฐานบุกรุก ตามมาตรา 365

โดยค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 กรณีทั่วไป⁸⁶ จะแบ่งค่าตอบแทนออกเป็น 5 กรณีได้แก่

- 1) ค่าตอบแทนจากการรักษาพยาบาล โดยให้จ่ายตามที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสี่หมื่นบาท
- 2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ โดยให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสองหมื่นบาท
- 3) ค่าตอบแทนจากการขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ โดยให้จ่ายในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในวันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้

4) ค่าตอบแทนจากความเสียหายอื่นโดยให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท

5) ค่าตอบแทนตาม 1 และ 2 โดยให้หมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหนึ่งพันบาท

ประเภทที่ 2 กรณีเสียหายถึงแก่ชีวิต⁸⁷ โดยแบ่งเป็น 4 กรณี ได้แก่

- 1) ค่าตอบแทนกรณีเสียชีวิตให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท
- 2) กรณีเสียชีวิตจะต้องจ่ายค่าจัดการศพ โดยจ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท
- 3) ค่าตอบแทนจากการขาดอุปการะเลี้ยงดู โดยให้จ่ายเป็นเงินไม่เกินสี่หมื่นบาท
- 4) ค่าเสียหายอื่นให้จ่ายเป็นเงินจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกินสี่หมื่นบาท

⁸⁶ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 ข้อ 3.

⁸⁷ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 ข้อ 4.

ซึ่งการจ่ายค่าตอบแทนนั้นก็มีหลักเกณฑ์และเอกสารที่ต้องยื่น⁸⁸ ได้แก่ บันทึกการแจ้งสิทธิจากพนักงานสอบสวนและสำเนาบันทึกแจ้งความประจำวัน สำเนารายงานการสอบสวนของตำรวจ พร้อมสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้าน หนังสือมอบอำนาจกรณีผู้เสียหายเสียชีวิตและมีทายาทหลายคน หลักฐานค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลรวมถึงหนังสือความเห็นแพทย์หรือใบรับรองแพทย์ ใบมรณบัตรพร้อมสำเนารายงานการชันสูตรพลิกศพ หนังสือรับรองรายได้ โดยนำเอกสารดังกล่าวไปยื่นที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พื้นที่ 1-4 หรือยื่นต่อคลินิกยุติธรรมในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและสาขาทั่วประเทศไทย หรือยื่นต่อสถานีตำรวจทุกแห่ง หรือสามารถยื่นที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ผู้เสียหายหรือทายาทจะต้องยื่นคำขอภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 มาตรา 22

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ นั้นบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย พระราชบัญญัตินี้ก็ให้สิทธิแก่ทายาทในการที่จะขอรับสิทธิได้ แต่การจะขอรับสิทธิจะต้องเข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าว ดังนั้นการมีอยู่ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อช่วยเหลือและเยียวยาอันเป็นเครื่องมือของรัฐในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย แต่มาตรการเหล่านี้ยังขาดหลักประกันให้แก่คนต่างด้าวสามารถได้รับชดใช้ในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาผ่านพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ ดังกล่าวได้ เนื่องจากเป็นคนต่างด้าวมีอาจได้รับการเยียวยาจากรัฐ เหตุเพราะการตีความกฎหมาย คำว่า “ผู้เสียหาย” ในคดีอาญาไม่ครอบคลุมถึงความแตกต่างในด้านสัญชาติอันส่งผลต่อสิทธิคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะใช้สิทธิขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายจากการกระทำผิดนี้

⁸⁸ วรณนิศา สุขสวัสดิ์ (เชิงอรรถ 50) 75-77.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าว ในการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ

ในบทที่ 3 นี้จะได้ศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจะกล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิของผู้เสียหาย หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย การช่วยเหลือของภาครัฐ และค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย ซึ่งจะนำมาปรับใช้เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมกับกฎหมายไทยต่อไป

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น บัญญัติสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตาม Crime Victims Rights Act 18 U.S.C. 3771 ซึ่งบัญญัติเรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาโดยมีหลักการดังต่อไปนี้⁸⁹

3.1.1 สิทธิของผู้เสียหาย

ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและการเยียวยา ดังนี้

- 1) ผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองไม่ให้ถูกกล่าวหาหรือถูกประทุษร้าย
- 2) ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการแจ้งให้ทราบถึงเวลาในการพิจารณาคดีหรือการพักการลงโทษ หรือการปล่อยตัว หรือการที่จำเลยหลบหนี
- 3) ผู้เสียหายมีสิทธิเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลโดยเปิดเผย ภายหลังจากที่ได้รับทราบถึงพยานหลักฐานในคดีและผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเสนอพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากคำให้การได้
- 4) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้เข้าฟังการพิจารณารวมถึงกระบวนการศาลที่จะปล่อยตัวจำเลยหรือตัวผู้ต้องหา และสิทธิในการเข้าฟังการถามคำให้การจำเลย การลงโทษและการพักการลงโทษ
- 5) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะให้พนักงานอัยการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับตนเอง
- 6) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามที่กฎหมายกำหนด
- 7) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว
- 8) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมตามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนตัว

⁸⁹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, ‘รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการขับเคลื่อนแผนบูรณาการเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน (ระยะที่ 1)’ (โครงการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2561) 12-15.

ซึ่งการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายสละสิทธิไม่เข้าร่วมพิจารณาคดี ศาลจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลก่อน เพื่อให้ผู้เสียหายได้ตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีหรือไม่ และต้องบันทึกเหตุอันไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกาเป็นรูปแบบของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรัฐ ซึ่งพัฒนามาจากกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการโดยเอกชน หรือผู้เสียหายมาเป็นการดำเนินการโดยรัฐ ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเหยื่อและพยาน ค.ศ.1982 (VWPA) นั้นรัฐสภาเห็นว่า กระบวนการยุติธรรมควรแก้ไขเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา และตระหนักว่าหากปราศจากความร่วมมือของผู้เสียหายและพยานแล้ว กระบวนการยุติธรรม ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มักได้รับการปฏิเสธจากระบบงานยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการลงโทษผู้กระทำความผิดเท่านั้น นอกจากนี้ผู้เสียหายมักได้รับความเมื่อต้องติดต่อระบบงานยุติธรรม ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงบัญญัติขึ้น เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายและพยานในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา⁹⁰

3.1.2 หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย

เมื่อผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองไม่ให้ถูกกล่าวหาหรือถูกประทุษร้าย รัฐจะมีหน้าที่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิการได้รับความคุ้มครองดังกล่าว และเจ้าพนักงานหรือผู้ปฏิบัติงานในกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน ซึ่งการฟ้องคดีจะต้องเป็นไปตามสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับแจ้งกระบวนการพิจารณาและการคุ้มครองความปลอดภัยจากการประทุษร้ายจากจำเลย ส่วนพนักงานอัยการมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้เสียหายที่จะขอรับความคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนดไว้

การฟ้องคดีอาญาในสหรัฐอเมริกานั้นมีอยู่ 3 แบบ คือ Presentment Incitement และ Information ความแตกต่างของการฟ้องร้องคดีทั้ง 3 แบบ คือ การฟ้องแบบ Presentment เป็นการฟ้องคดีอาญาของคณะลูกขุนโดยไม่มีผู้ใดยื่นคำฟ้องมาให้คณะลูกขุนทำการไต่สวน เมื่อคณะลูกขุนทราบว่ามีการกระทำความผิดก็จะเป็นผู้ทำการไต่สวนหาพยานหลักฐานเองและทำคำฟ้องและลงลายมือชื่อเป็นโจทก์ฟ้องร้องคดีต่อศาลและส่งคำฟ้องและพยานหลักฐานไปให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดี การฟ้องคดีแบบ Indictment เป็นการฟ้องคดีอาญาที่ผู้กล่าวหาทำคำฟ้องยื่นเสนอต่อคณะลูกขุนและคณะลูกขุนจะทำการไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าพิจารณาแล้วคดีมีมูลก็จะลงชื่อในคำฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา และการฟ้องคดีแบบ Information คือการฟ้องคดีอาญาแบบของพนักงานอัยการต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา แต่ถ้าเป็นความผิดร้ายแรงจะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องจากศาลก่อน และอำนาจในการฟ้องร้องคดีอาญาตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาเป็นของพนักงานอัยการโดยเฉพาะ เนื่องมาจากทฤษฎีที่ว่าความผิดต่อชุมชน ชุมชนเป็นผู้เสียหายโดยตรง ซึ่งพนักงานอัยการเป็นผู้แทนของชุมชน จึงมีอำนาจฟ้องอาญา องค์กรที่สำคัญอีกองค์กรหนึ่งคือ ตำรวจ ตำรวจในสหรัฐอเมริกานั้นมีหน้าที่สำคัญในการสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด ค้นหาพยานหลักฐาน และจับกุมผู้กระทำความผิด เพื่อนำเสนอพนักงานอัยการและคณะลูกขุนเพื่อให้พนักงานอัยการเข้าดำเนินคดีต่อไป

3.1.3 กองทุนช่วยเหลือหรือค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายตามที่กฎหมายกำหนด

⁹⁰ วรณนิตา สุขสวัสดิ์ (เชิงอรธ 50) 66-67.

กองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายเป็นกองทุนที่จัดตั้งตาม Victims of Crime Act of 1984 (VOCA) กองทุนนี้เป็นกองทุนที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในสหรัฐอเมริกาด้วย⁹¹ ซึ่งกองทุนดังกล่าวมีรายรับมาจากค่าปรับในคดีอาญา ซึ่งค่าปรับนั้นจะได้จากเมื่อผิดสัญญาปล่อยตัวชั่วคราวรวมถึงการริบทรัพย์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของพนักงานอัยการ จากศาลและเรือนจำในสหรัฐอเมริกา ซึ่งรายรับจากกองทุนนี้เป็นเงินที่ได้จากผู้กระทำความผิดทางอาญา ไม่ใช่รายรับที่ได้จากการเสียภาษีของประชาชน ซึ่งในสถิติพบว่า ในปี ค.ศ.2011-2012 กองทุนได้เงินเข้ามาเป็นเงินจำนวน 2,795 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และได้จัดสรรเพื่อเป็นเงินค่าชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายเป็นเงินจำนวน 359 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเงินที่ช่วยเหลือให้แก่ผู้เสียหายเป็นเงินกว่า 807 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งข้อมูลผู้เสียหายที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายในคดีอาญาของสหรัฐอเมริกานั้น ดำเนินการโดย U.S. National Association of Crime Victim Compensation Board (NACVCB) ซึ่งการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีความผิดที่ผู้เสียหายถูกทำร้าย เช่น การกระทำต่อเด็กและสตรี การให้ความช่วยเหลือโดยการจ่ายค่าทดแทนอาจไม่เพียงพอ เพราะความเสียหายทางด้านจิตใจนั้นต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะหายไม่เหมือนการบาดเจ็บทางร่างกาย ดังนั้น การชดเชยให้แก่ผู้เสียหายจึงควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพจิตใจและผลกระทบต่อครอบครัวของผู้เสียหายด้วย ดังนั้นค่าชดเชยจึงต้องครอบคลุมถึงการเยียวยารักษาทางด้านจิตใจของผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหาย

การจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่เสียค่ารักษาพยาบาลหรือการขาดรายได้ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะได้รับการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา และที่มากกว่านั้นได้มีการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในด้านการให้ความช่วยด้านคดีและการเยียวยาอื่น ๆ ที่จำเป็น ในมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้เริ่มมีการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายขึ้นใน ปี ค.ศ.1972 และในปัจจุบันมีเสียหายที่ได้รับการเยียวยาจากรัฐมากกว่าสองแสนคน ส่วนเงินที่จ่ายเพื่อเยียวยาต่อปีประมาณ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเงินดังกล่าวก็มาจากค่าปรับหรือค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในคดีอาญา ส่วนการช่วยเหลือผู้เสียหายในกรณีเฉพาะ เช่น ผู้เสียหายในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ฐานทารุณกรรมเด็ก หรือเหยื่ออุบัติเหตุต่าง ๆ ผู้เสียหายจะได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา

ค่าชดเชยที่จ่ายให้แก่ผู้เสียหายตามที่กฎหมายกำหนดนั้น ได้แก่ Victims of Crime Act of 1984 (VOCA) กำหนดให้แต่ละมลรัฐมีกองทุนเพื่อนำมาจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย โดยแต่ละมลรัฐจะมีเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายกับงบประมาณที่ได้รับ โดยกำหนดค่าชดเชยที่ให้แก่ผู้เสียหายที่ร้องขอนั้น ไม่มีกำหนดประเภทความผิดอาญาที่จะร้องขอ ซึ่งแนวปฏิบัติที่กฎหมายกำหนดนั้นผู้ที่ได้รับความเสียหายจะต้องยื่นคำขอภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เกิดเหตุ นอกจากนี้ในเรื่องค่ารักษาพยาบาลทางกายภาพ ค่ารักษาจิตใจ และค่าขาดประโยชน์นั้น ไม่อาจเรียกค่าสูญเสียทรัพย์สินทั่วไปเป็นเงินชดเชยได้ แต่จะเป็นค่าซ่อมแซมทรัพย์สินที่เสียหาย แต่กรณีผู้เสียหายที่เป็นคนพิการได้รับค่าชดเชยจากการที่ต้องมีรถเข็น หรือการปรับปรุงบ้านเพื่อความสะดวกในการอยู่อาศัยอันเนื่องจากการได้รับบาดเจ็บจนพิการ สำหรับผู้เสียหายที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไม่สามารถใช้กองทุนนี้ได้ เพราะจะกระทบต่อการใช้งบประมาณกองทุนในปีต่อไป ดังนั้นถ้าผู้เสียหาย

⁹¹ เพิ่งอ้าง, 97-98.

ที่เป็นคนต่างด้าว จะไม่สามารถใช้งบประมาณในการจ่ายค่าที่พักในต่างประเทศได้ ซึ่งการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาตาม Victims Compensation and Assistance Act Pub. : No.98-473, Title 11 (1984) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (Victims of Crime Act (VOCA) นั้นกำหนดขอบเขตผู้เสียหายให้ครอบคลุมโดยไม่จำกัดเฉพาะผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงคู่สมรส และผู้มีอำนาจจัดการแทนตามกฎหมาย บิดามารดา บุตร พี่น้อง และบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่ศาลกำหนด ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 10670 ซึ่งมาตราดังกล่าวได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมต้องแจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี สิทธิของผู้เสียหายและช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากหน่วยงานรัฐ นอกจากนี้ในมาตรา 10608 ยังกำหนดให้ใช้โทรทัศน์วงจรปิดในกระบวนการพิจารณาของศาล หากศาลตั้งอยู่ไกลจากบ้านของผู้เสียหายมากกว่า 350 ไมล์ เพื่อความสะดวกและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการมาเบิกความต่อศาล ซึ่งหลักเกณฑ์ในการที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าชดเชยจากรัฐ⁹² มีดังต่อไปนี้

1) ผู้มีสิทธิขอค่าชดเชยจากรัฐ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 บุคคลที่ได้รับความทุกข์ทรมานโดยตรงทางกาย อารมณ์หรือความเสียหายทางการเงินอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญา และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่เหยื่อเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือถูกทำให้ทุพพลภาพหรือเสียชีวิต ผู้ที่จะเข้ามาขอค่าชดเชยแทนได้แก่ คู่สมรส ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ บุตร ญาติที่มีสายเลือดเดียวกัน สมาชิกในครอบครัว และบุคคลอื่นที่ศาลแต่งตั้ง

2) รัฐจะชดเชยความผิดตามที่ได้บัญญัติไว้โดยมลรัฐ และให้ทดแทนค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมและทายาท โดยค่าทดแทนที่จะชดเชยได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจากการที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บจากอาชญากรรมรวมถึงการรักษาทางจิต และการดูแลให้คำปรึกษา การชดเชยในกรณีที่สูงสูญเสียรายได้จากการบาดเจ็บจนไม่สามารถทำงานได้ และชดเชยให้ในกรณีที่ต้องจัดงานศพ

3) กระบวนการในการเรียกร้องค่าชดเชย จะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ แต่ปกติเหยื่อจะถูกนำเข้าสู่โปรแกรมโดยตำรวจ ทนาย พยานของเหยื่อหรือจากผู้ให้บริการในโปรแกรมนี้ ซึ่งเหยื่อจากอาชญากรรมสามารถค้นหาโปรแกรมนี้ได้จากโปสเตอร์ แผ่นพับ และการใช้สิทธิจะผ่านการบังคับทางกฎหมายหรือผ่านทางโปรแกรม เหยื่อควรยื่นคำร้อง เพื่อรับค่าชดเชยในรัฐที่อาชญากรรมเกิดขึ้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงภูมิลำเนาของเหยื่อ กระบวนการจะเริ่มต้นเมื่อแบบคำร้องตามที่แต่ละรัฐกำหนดให้การลงนามและเสนอขึ้นโดยจะร้องผ่านเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้รวบรวมเรื่องทั้งหมดโดยผ่านแค่ทีเดียว (One Stop Service) โดยในเมืองหลวงของรัฐแต่มีสาขาของรัฐหรือสำนักงานส่วนภูมิภาคหรือการใช้สถานที่ส่วนท้องถิ่นในสำนักงานอื่น ๆ และเมื่อรับคำร้องแล้วเจ้าหน้าที่จะดำเนินการรวบรวมเอกสารและขอรายงานจากตำรวจและวิเคราะห์เพื่อยืนยันว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้นจริงและให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาของแต่ละรัฐอาจต่างกัน แต่ทุกโปรแกรมจะมีหลักเกณฑ์พื้นฐานที่เหมือนกัน คือ เหยื่ออาชญากรรมจะต้องรายงานอาชญากรรมทันทีต่อองค์กรที่มีอำนาจบังคับทางกฎหมาย หลายรัฐกำหนดให้รายงานภายในระยะเวลา 72 ชั่วโมง และเหยื่อจะต้องให้ความร่วมมือกับตำรวจหรือทนายในการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีและการยื่นคำร้องต่อโปรแกรม

⁹² วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์ (เชิงอรธ 16) 119-136.

ค่าชดเชย โดยทั่วไปกำหนดไว้ประมาณ 1 ปีนับจากวันที่เกิดอาชญากรรม แต่ก็มีรัฐที่มีกรอบเวลาที่นานกว่านี้ และเหยื่อต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ไม่มีส่วนร่วมในการก่อให้เกิดอาชญากรรม การจับกุมหรือตัดสินผู้กระทำความผิด จะต้องกระทำก่อนได้รับค่าชดเชย โดยลำดับแรกจะพิจารณาจากรายงานของตำรวจเพื่อกำหนดค่าชดเชย และตัดสินใจตามความเหมาะสมแห่งประเด็นว่าเหยื่อสมควรจะได้รับค่าชดเชยหรือไม่

4) ค่าใช้จ่ายที่ชดเชย โปรแกรมจะรวมค่าใช้จ่ายหลักๆ ถึงแม้ข้อจำกัดจะแตกต่างกัน แต่โดยทั่วไปค่าใช้จ่ายที่รัฐสามารถชดเชยได้นั้น ได้แก่ ชดเชยค่ายาและค่ารักษาพยาบาล ค่าที่ปรึกษาสุขภาพจิต ค่าเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียรายได้จากการที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ และชดเชยความสูญเสียผู้อุปการะ เนื่องจากผู้อุปการะถูกฆาตกรรม และค่าใช้จ่ายในงานศพ ค่าใช้จ่ายในการย้ายที่อยู่ใหม่ ค่าเดินทางไปพบผู้รักษา การให้บริการเปลี่ยนหรือทดแทนงานที่เหยื่อไม่สามารถทำงานได้เพราะเกิดจากการได้รับบาดเจ็บจากอาชญากรรม ค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาดสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรม หรือค่าใช้จ่ายในการรักษาความปลอดภัยหรือการปรับปรุงซ่อมแซมที่พักอาศัย ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูเหยื่อรวมถึงการบำบัดฟื้นฟูร่างกาย ค่าทนายความที่ช่วยเหยื่อในการดำเนินการขอรับค่าชดเชย

แนวคิดการชดเชยความเสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น รัฐมีหน้าที่รักษาความปลอดภัยรวมทั้งป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เมื่อเกิดอาชญากรรมก็แสดงว่ารัฐบกพร่องในหน้าที่ เพราะฉะนั้นเมื่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับความเสียหาย รัฐจึงควรต้องชดเชยความเสียหายดังกล่าว และเมื่อมีความเสียหายรัฐก็มีสวัสดิการทางสังคม เพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย ดังนั้นแนวคิดการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญานั้น สอดคล้องกับแนวคิดการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา โดยรัฐตามปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย โดยแนวคิดการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา โดยรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) รัฐมีหน้าที่รักษาความปลอดภัย ป้องกัน รวมถึงมีหน้าที่ปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้นหากเกิดอาชญากรรมขึ้นแสดงว่ารัฐบกพร่องในหน้าที่ รัฐจึงสมควรต้องชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

2) รัฐสวัสดิการ เป็นสวัสดิการทางสังคม และถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่จะต้องชดเชยให้แก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการเป็นผู้เสียหายหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เมื่อเกิดเหตุอาชญากรรมขึ้น สังคมจึงควรให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลดังกล่าว

ความผิดที่รัฐจะชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐตามปฏิญญาสากล ว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าต้องเป็นความผิดอาญาที่ร้ายแรง ที่ทำให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ⁹³ นอกจากนี้ความผิดที่รัฐจะชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐ เช่น

⁹³ ชนัญญา กิจทวี, 'การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา 2546) 36.

มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมร้ายแรง

มลรัฐนิวยอร์ก กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการกระทำความผิดอาญา โดยอาชญากรรมนั้นต้องรายงานมายังตำรวจภายใน 48 ชั่วโมง การชดเชยความเสียหายนั้นรัฐถือว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือมากกว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องรับผิดชอบ

มลรัฐฮาวาย ได้ชดเชยความเสียหายในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องป้องกันประชาชนจากผลของอาชญากรรม⁹⁴

3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศในทวีปยุโรป และเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมาย ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายนี้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะเป็นการดำเนินคดีแบบถูกผูกขาดโดยมีรัฐเป็นผู้ดูแล

3.2.1 สิทธิของผู้เสียหาย

รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการทางด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งรัฐยังมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม รัฐเป็นผู้จัดการดูแลการดำเนินการทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นในคดีอาญาที่ผู้เสียหายไม่ได้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดี⁹⁵ เพราะรัฐจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ปกป้องผู้เสียหายเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม เพราะรัฐถือว่าผู้เสียหายเป็นผู้ที่อ่อนแอไม่สามารถที่จะตอบโต้กับอาชญากรผู้กระทำความผิดได้ ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา จะเห็นได้จากกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยได้เริ่มต้นตั้งแต่เมื่อปี ค.ศ.1980

สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา สามารถแบ่งออกเป็น

1) สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนต่าง ๆ รวมถึงมีสิทธิในการตรวจสอบดูสำนวน และมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินคดี รวมถึงสิทธิในการซักถามปัญหา

2) สิทธิในการริเริ่ม คือ สิทธิในการเรียกร้องหรือบอกกล่าว รวมถึงสิทธิในการดำเนินคดีโดยลักษณะและเป็นการเฉพาะตัว รวมถึงสิทธิในการที่จะไม่ดำเนินคดีต่อไปหรือปฏิเสธการดำเนินคดีได้ และมีสิทธิในการอุทธรณ์

หน้าที่ของผู้เสียหายนั้น ผู้เสียหายมีหน้าที่ในการต้องมาปรากฏตัวในศาล นอกเหนือจากการเป็นพยาน มีหน้าที่ที่จะต้องอดทนต่อการพิจารณาพิพากษาและคดีศาลและมีหน้าที่ในการเป็นพยาน ส่วนการคุ้มครองสิทธิของ

⁹⁴ เฟิงอ่าง, 37-38.

⁹⁵ อรรถพล ใหญ่สว่าง (เชิงอรรถ 4) 42.

ผู้เสียหายนั้น ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะมีผู้ให้คำแนะนำ สิทธิที่จะไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี รวมถึงมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง และควรมีการจำกัดขอบเขตของการรายงานของสื่อมวลชนในการดำเนินคดี และให้มีเอกสิทธิ์ในการซักถาม ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากเนื้อหาและกริยาท่าทางในการตั้งคำถาม และมีสิทธิในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าชดเชยความเสียหายในการดำเนินคดีอาญา ผู้เสียหายมีสิทธิพิเศษในการคุ้มกันความปลอดภัยจากการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายในคดีอาญา และการได้รับการชดเชยจากรัฐ ดังนั้นประเทศเยอรมันนั้นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิจำกัดในการดำเนินกระบวนการทางอาญา แม้ว่าจะมีการเสนอให้มีการขยายสิทธิของผู้เสียหายก็ตาม เช่น ในปี 1987 มีการแก้ไขกฎหมายอาญา ส่งผลให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินคดีและสามารถเข้าถึงสำนวนคดีได้ แต่สิทธิเข้าถึงนี้ผู้เสียหายจะต้องให้นักกฎหมายดำเนินงาน ในกรณีความผิดอาญาร้ายแรง ผู้เสียหายจะเริ่มกระบวนการดำเนินคดีโดยการฟ้องคดีเอง โดยปราศจากการได้รับการช่วยเหลือจากสำนักงานอัยการ การดำเนินการฟ้องคดีโดยเอกชนนั้น ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในคดีที่อัยการไม่ดำเนินการฟ้องร้องคดีนั้น เนื่องจากการฟ้องร้องไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะ อีกทั้งการกระทำความผิด เช่น คดีบุกรุก คดีหมิ่นประมาท ผู้กระทำความผิดอาจถูกดำเนินคดีโดยการฟ้องร้องจากเอกชน หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ ผู้เสียหายก็จะดำเนินกระบวนการทางคดีในบทบาทเดียวกับพนักงานอัยการ แต่ไม่สามารถที่จะเรียกร้องการช่วยเหลือจากพนักงานตำรวจได้ อีกทั้งพนักงานอัยการยังสามารถเข้าดำเนินคดีเมื่อใดก็ได้ โดยบุคคลผู้เสียหายสามารถเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการและผู้เสียหายสามารถเข้าถึงสำนวนของพนักงานอัยการได้เช่นเดียวกันกับสิทธิในการที่จะใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานที่มีการรับรองแล้วและมีสิทธิในการอุทธรณ์ แต่ผู้เสียหายไม่มีบทบาทในการทำคำพิพากษาผู้กระทำความผิด

3.2.2 หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้หลักการฟ้องคดีตามกฎหมาย (Legality Principle) หรือหลักการฟ้องคดีเชิงบังคับ (Compulsory Prosecution) โดยอัยการนี้ใช้อำนาจผูกขาดในการฟ้องคดีอาญาแต่เพียงผู้เดียว (Monopoly Prosecution)⁹⁶ ซึ่งผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาอย่างจำกัด (ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 374)⁹⁷ ในความผิดที่มีโทษปานกลาง อัยการมีดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องได้ ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นของหลักการฟ้องคดีตามกฎหมาย⁹⁸

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการถกเถียงกันเกี่ยวกับเรื่องสิทธิของผู้เสียหาย ดังจะเห็นจากงานเขียนของ Jung ในการประชุมของอาจารย์ผู้สอนกฎหมายในปี ค.ศ.1981 (Criminal Law Teachers' Convention) และในปี ค.ศ.1983 มีการเสนอ “กฎหมายเพื่อคุ้มครองที่ดีกว่าสำหรับผู้เสียหายในคดีข่มขืน” (Bill for better Protection of Sexual Assault Victims) โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคสังคมนิยม

⁹⁶ Klaus Sessar, Prosecutorial Discretion in Germany, In *The Prosecutor* (1979) 255.

⁹⁷ Jay A Sigler, The Prosecutorial Discretion in Germany, In *The Prosecutorial Analysis*, 56.

⁹⁸ Heinrich Kischner. *Integration. Diversion and Resocialization in German Criminal Procedure* (December, 1989) 57.

เสรีประชาธิปไตย โดยต่อมาในการประชุมผู้พิพากษาครั้งที่ 55 ปี ค.ศ.1984 ณ เมือง Humburg มีการเจรจากันเกี่ยวกับสถานะภาพของเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และในปี ค.ศ.1985 อัยการสูงสุดของสาธารณรัฐได้เสนอ “เค้าโครงกฎหมายฉบับแรกเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา”⁹⁹ ในปี ค.ศ.1986 นายกรัฐมนตรี แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ได้ยื่นร่างกฎหมายเกี่ยวกับ “การปรับปรุงฐานะของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา” ต่อประธานาธิบดี ซึ่งกฎหมายนี้รับรองโดยกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคสังคมนิยมเสรีประชาธิปไตยจนในที่สุดกฎหมายเรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา” ได้ถูกประกาศใช้และมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ค.ศ.1987

การที่ผู้เสียหายในคดีอาญาจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายนั้นเป็นปัญหาในลักษณะเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ นั่นคือ ปัญหาทางด้านกระบวนการที่ผู้เสียหายจะได้มาซึ่งค่าชดเชยค่าเสียหายนั้น ผู้เสียหายจะต้องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่งต่างหาก หรือในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่อาจชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้ เนื่องจากความยากจนหรือเกิดจากการที่ผู้เสียหายไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ดังนั้นรัฐจึงได้มีการตรากฎหมาย “พระราชบัญญัติชดเชยความเสียหายแก่เหยื่อ” ขึ้นในปี ค.ศ.1976 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ด้วยการชดเชยความเสียหายจากการที่ต้องตกเป็นผู้เสียหายและเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้เสียหายให้สามารถหลีกเลี่ยงการเรียกร้องค่าเสียหาย

การที่ผู้เสียหายในคดีอาญาควรได้รับการชดเชยความเสียหายจากรัฐ เนื่องจาก

1) รัฐมีหน้าที่ดูแล ป้องกัน เพื่อให้ประชาชนปลอดภัยจากอาชญากรรม ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุอาชญากรรมขึ้นจึงควรเป็นความรับผิดชอบของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องทำให้ประชาชนได้รับความเสียหาย รัฐจึงควรรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

2) การที่รัฐจะชดเชยความเสียหายนั้นจะต้องผ่านกระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายโดยผ่านกระบวนการยุติธรรมทางศาล

ดังนั้นบุคคลใดก็ตามที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดโดยเจตนาภายในอาณาเขตของประเทศเยอรมนี มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อชดเชยได้ความเสียหายได้ โดยชาวต่างชาติก็มีสิทธิได้รับค่าชดเชยจากความเสียหายได้ตามพระราชบัญญัติการชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Compensation Act – OEG) เช่นเดียวกับชาวเยอรมัน เนื่องจากรัฐต้องให้ความคุ้มครองต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออันเป็นผลมาจากรัฐสวัสดิการ ในรูปแบบการบำบัดรักษาและการรักษาทางการแพทย์ ค่าชดเชยที่จ่ายให้กับผู้เสียหายและผู้อยู่ในความอุปการะที่ยังมีชีวิตอยู่ เงินช่วยเหลืองานศพ และสวัสดิการอื่น ๆ เนื่องจากรัฐต้องให้ความคุ้มครองต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออันเป็นผลมาจากรัฐสวัสดิการ ทั้งนี้ ไม่มีการจ่ายค่าชดเชยสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน และไม่มีการจ่ายค่าชดเชยให้กับเหยื่อสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สิน

ในส่วนของพนักงานอัยการนั้น การดำเนินคดีอาญาสามารถนำกฎหมายอาญามาใช้บังคับแก่คดีซึ่งการดำเนินคดีอาญานั้นเป็นหน้าที่ของรัฐ แต่ผู้เสียหายอาจเริ่มดำเนินคดีอาญาได้ในขอบเขตที่จำกัด ซึ่งหลักการดังกล่าวปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน ซึ่งเป็นความผิดที่กระทบ

⁹⁹ อรรถพล ไหญ่สว่าง (เชิงอรรถ 4) 46.

ต่อผู้เสียหายโดยตรงมากกว่าที่จะกระทบต่อสังคม ดังนั้นความผิดเช่นนี้รัฐจะดำเนินคดีได้จะต้องมีอำนาจในการดำเนินการ ซึ่งความผิดเช่นนี้มีลักษณะคล้ายกับความผิดอันยอมความไม่ได้ของประเทศไทย ที่รัฐเปิดโอกาสให้บุคคลผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการแสดงเจตจำนงที่เรียกว่า Private Charge นั่นคือ ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมันได้บัญญัติให้ความผิดทางอาญาบางฐานความผิดขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้เสียหายว่า จะต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งความผิดนั้นขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้เสียหายเป็นสำคัญ¹⁰⁰

หลักในการดำเนินคดีอาญา ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีลักษณะเหมือนกับประเทศต่าง ๆ ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) กล่าวคือ เป็นการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา ซึ่งมีการแยกการดำเนินคดีออกเป็นขั้นตอน โดยแยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้อง ออกจากหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษา อันเป็นขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญา โดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่แตกต่างกัน ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน จึงแยกการดำเนินคดีออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) กระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นต้น ซึ่งเป็นการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา โดยหน้าที่นี้เป็นหน้าที่ขององค์กรอัยการที่จะเป็นผู้ดำเนินคดี ทั้งนี้แม้จะเป็นการดำเนินการเพื่อยืนยันข้อกล่าวหาเพื่อชี้ขาดเรื่องการกล่าวหา แต่การชี้ขาดนี้จะต้องมีการพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามพยานหลักฐาน ซึ่งการชี้ขาดในขั้นนี้เป็นการชี้ขาดคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน หากข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าผู้กล่าวหาได้กระทำความผิดจริงก็สามารถดำเนินคดีด้วยการฟ้องศาลเพื่อทำการชี้ขาดคดีอาญาโดยศาล ซึ่งก็คือขั้นตอนในการดำเนินคดีเพื่อให้ศาลได้มีการพิจารณาพิพากษาคดี

2) กระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นกลาง เป็นกรณีที่พนักงานอัยการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วและมีการสั่งให้ดำเนินคดี ซึ่งก่อนจะถึงขั้นตอนสุดท้ายเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษา พนักงานอัยการจะต้องมีการดำเนินกระบวนการในชั้นกลางก่อน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมดุลยพินิจในการสั่งให้ฟ้องคดี โดยในการนี้ศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งศาลจะสั่งให้คดีมีมูลหรือไม่มีมูลก็ได้ โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่นำมาแสดงต่อศาล

3) กระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลัก นั่นคือ การดำเนินคดีอาญาในกระบวนการชี้ขาดคดีโดยศาลนั่นเอง ซึ่งก็คือ ศาลจะพิจารณาและพิพากษาคดี ด้วยขั้นตอนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประเทศเยอรมันนั้นมีการกำหนดองค์กรที่จะเข้ามามีบทบาทที่แตกต่างกัน โดยภาระหลักขององค์กรทั้งหลายคือ จะต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อค้นหาความจริง เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งการชี้ขาดเรื่องที่ถูกกล่าวหาเป็นหน้าที่ในการค้นหาความจริงขององค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะข้อเท็จจริงที่ได้มาจะเป็นคุณหรือเป็นโทษต่อผู้ต้องหาก็ตาม ซึ่งองค์กรที่มีหน้าที่ทำการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อชี้ขาดมี 2 องค์กร คือ องค์กรอัยการและองค์กรศาลอาญา

¹⁰⁰ ศิริชัย พลการ, ‘บทบาทของอัยการในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรจักรกิจบัณฑิตย 2550) 50-52.

หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามี 2 หลัก ได้แก่ หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย และหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ ประเทศเยอรมันใช้หลักการฟ้องคดีตามกฎหมาย (Legality Principle) หรือหลักการฟ้องคดีเชิงบังคับ โดยอัยการผูกขาดอำนาจในการฟ้องคดีอาญาแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาอย่างจำกัด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 374 หากอัยการมีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิด อัยการต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาล และเมื่อยื่นฟ้องแล้วจะยุติคดีโดยการถอนฟ้องไม่ได้¹⁰¹ ในเยอรมันนั้นอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 163 ให้อัยการมีอำนาจในการสอบสวนเพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอในการใช้ดุลพินิจประกอบการสั่งคดี โดยแบ่งการตรวจสอบ ดังนี้

1) การตรวจสอบโดยองค์กรภายใน ตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล มาตรา 146 อัยการต้องฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาของตน ซึ่งนอกจากคำสั่งภายในหน่วยงานแล้ว ยังมีคำสั่งภายนอกหน่วยงาน ซึ่งเนื้อหาของคำสั่งนั้นต้องชอบด้วยกฎหมายคือ ต้องไม่ขัดกับหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย

2) การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก ได้แก่ การตรวจสอบโดยศาล คือการสั่งไม่ฟ้องหรือการชะลอการฟ้องของอัยการ แม้ว่าจะมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิด ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นของหลักการฟ้องคดีเชิงบังคับ โดยถือเป็นหลักว่าจะต้องได้รับความเห็นชอบของศาลก่อนจึงจะทำได้ ซึ่งเป็นการตรวจสอบแล้วขั้นหนึ่ง นอกจากนั้นผู้เสียหายยังสามารถร้องต่อศาลให้นำคดีที่อัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องขึ้นสู่การพิจารณาของศาลได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 171-172¹⁰² โดยหากศาลอนุญาตอัยการก็ต้องถูกบังคับโดยปริยายให้ทำหน้าที่เป็นโจทก์ในคดี แต่อย่างไรก็ดี การตรวจสอบของศาลก็เช่นเดียวกันกับการตรวจสอบภายใน คือ เป็นผู้พิจารณาเพียงข้อเท็จจริงและเหตุผลในสำนวนการสอบสวนเท่านั้น และในการร้องขอต่อศาลนั้น ผู้เสียหายจะต้องมีนายความ และหากศาลเห็นชอบกับคำสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ผู้เสียหายจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลหรือศาลอาจให้วางหลักประกันต่อศาลด้วย และเนื่องจากระบบการตรวจสอบโดยศาลในประเทศเยอรมันนั้นศาลจะพิจารณาประเด็นที่คดีนั้นมีพยานหลักฐานว่าคดีมีมูลหรือไม่เพื่อพิจารณาว่าพยานหลักฐานเพียงพอในการฟ้องหรือไม่ ดังนั้นเมื่อตรวจสอบแล้วจึงไม่ใช้กับการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาที่มูลโดยอาศัยมาตรา 153 และมาตรา 153 เอ เพราะก่อนที่อัยการจะสั่งฟ้องโดยอาศัยมาตราดังกล่าว จะต้องได้ความชัดเจนก่อนว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดทั้งต้องได้รับความยินยอมจากศาลก่อน

3.2.3 กองทุนช่วยเหลือหรือค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายตามที่กฎหมายกำหนด

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นรัฐประชาธิปไตยและเป็นสังคมนิยม (Die Bundesrepublik Deutschland ist ein Demokratischer und Sozialer Bundesstaat) และกลายเป็นการสถาปนาหลักการที่เรียกว่า “หลักสังคมนิยม” (Sozialstaatsprinzip) ขึ้นมา ซึ่งหลักสังคมนิยมบัญญัติไว้ในกฎหมายพื้นฐานที่ชี้ให้เห็นว่ารัฐไม่ได้มีหน้าที่เพียงคุ้มครองและรักษาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของประชาชนเท่านั้น แต่ต้องวางแผน

¹⁰¹ สุพรัตน์ดา ยุทธชาติ (เชิงอรุณ 27) 58.

¹⁰² เพิ่งอ้าง, 63-64.

ควบคุมทิศทางและแบ่งทรัพยากรโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ในสังคม¹⁰³ ด้วยเหตุที่กฎหมายพื้นฐานได้ประกาศความเป็นสังคมรัฐของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น หลักการดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดหน้าที่ของรัฐในการประกันและสร้างความเป็นธรรมในสังคมในฐานะภารกิจของรัฐ ด้วยเหตุนี้ประชาธิปไตยและรัฐสวัสดิการจึงเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนไปพร้อมกัน เพราะรัฐสวัสดิการนี้ช่วยปกป้องประชาชนจากความยากลำบาก ซึ่งสาระสำคัญมี 2 ประการคือ การสร้างหลักประกันทางสังคม และการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ซึ่งมีหลักสำคัญ 5 ประการคือ¹⁰⁴

1) การประกันภาคบังคับ โดยกฎหมายกำหนดว่าใครที่ต้องทำประกัน และใครที่ได้รับความคุ้มครองจากสังคมตามกฎหมาย ซึ่งบุคคลทั่วไปที่ทำงานจะเป็นบุคคลที่ต้องได้รับการคุ้มครองจากประกันสังคม เว้นแต่ผู้ประกอบการอิสระที่จะไม่ได้รับความคุ้มครอง และกฎหมายก็ยกเว้นการคุ้มครองให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะได้รับความคุ้มครองโดยตรงจากรัฐ

2) การบริหารจัดการตนเอง โดยเป็นการรับรองความเป็นอิสระของสถาบันประกันสังคมในการบริหารจัดการตนเอง ซึ่งรัฐมีหน้าที่ตรวจสอบและกำกับดูแลการบริหารจัดการตนเองของสถาบันประกันสังคม

3) การจัดหาเงินทุน โดยนายจ้างและลูกจ้างเป็นผู้จ่ายเงินสมทบเข้าระบบประกันสังคม ซึ่งเงินนั้นจะสัมพันธ์กับเงินเดือน

4) ความเป็นเอกภาพของเงินทุน ลูกจ้างที่จ่ายเงินสมทบทุกคนจะได้รับความคุ้มครองจากประกันสังคมโดยเท่าเทียมกันไม่ว่าจะมีการจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมไม่เท่ากันก็ตาม ซึ่งหลักนี้เป็นการสร้างสมดุลและเฉลี่ยความเสี่ยงที่เกิดจากการเจ็บป่วยหรือว่างงาน

5) ความเท่าเทียม ซึ่งหลักความเท่าเทียมทางผลประโยชน์นี้ไม่ขึ้นกับการจ่ายเงินสมทบว่าจ่ายมากกว่าหรือน้อยกว่า

ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดรัฐสวัสดิการ คือ งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำรัฐสวัสดิการนั้นมีแหล่งรายได้สำคัญ 2 แหล่ง คือ เงินสมทบ (Contribute) และภาษี (Tax) ซึ่งรัฐสวัสดิการกับประชาธิปไตยนั้นมีความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมและเป็นประโยชน์ต่อกันและกัน เพราะสังคมรัฐเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นรัฐสวัสดิการ เพื่อสนับสนุนการปกครองในระบบประชาธิปไตย เพราะจำเป็นต้องมีรากฐานทั้งเชิงวัตถุและที่ไม่ใช่วัตถุโดยรัฐจะสร้างหลักประกันที่มีความสำคัญในฐานะเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของประชาธิปไตย

3.3 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นนั้นได้มีการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยเริ่มตั้งแต่ในยุค ค.ศ.1940 ซึ่งวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือเยียวยานั้นเป็นไปเพื่อคืนความปลอดภัยให้แก่ประชาชน และในคดีความผิดจากการจราจรได้มีการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดให้ได้รับการ

¹⁰³ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจเยอรมัน* (สำนักพิมพ์นิติธรรม 2538) 97.

¹⁰⁴ เจมส์ ทฤษฎีคุณ, 'รัฐธรรมนูญเยอรมันกับความผูกพันในเรื่องสิทธิสวัสดิการ สถาบันปริทัศน์มยงค์'

<<https://pridi.or.th/th/content/2022/01/934>> สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2566.

เยียวยาทางการเงิน แต่ก็ยังไม่มีแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่เหยื่ออาชญากรรมเป็นการทั่วไป ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ.1980 ได้มีการสร้างระบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินให้แก่เหยื่ออาชญากรรม รวมถึงได้เกิดแนวความคิดในการช่วยเหลือและเยียวยาความเสียหายเป็นตัวเงินแก่เหยื่ออาชญากรรมทั่วไป ซึ่งในปี ค.ศ.2004 นั้นประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือและเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา เรียกว่า “กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม” ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมทางการเงิน และยังบัญญัติให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมทางการเงินเยียวยาจิตใจให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งกฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน และป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายซ้ำขึ้นมาอีก และได้มีการให้ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกลาง หน่วยงานปกครองตนเองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครจากภาคเอกชนในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่เหยื่ออาชญากรรม¹⁰⁵ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการได้รับค่าตอบแทนดังนี้

3.3.1 สิทธิของผู้เสียหาย

หลักเกณฑ์ผู้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน โดยเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมนี้ ไม่ใช่เงินที่รัฐจ่ายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา แต่จะจ่ายค่าตอบแทนให้กับเหยื่ออาชญากรรม ดังนี้¹⁰⁶

ในกรณีที่เหยื่ออาชญากรรมถึงแก่ความตาย และมีทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่กฎหมายจ่ายเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมตามมาตรา 4(1) และในกรณีที่เหยื่ออาชญากรรมได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรง กฎหมายจ่ายเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมมาตรา 4(2) และกรณีที่เหยื่ออาชญากรรมตกเป็นผู้พิการ กฎหมายจ่ายเงินช่วยเหลือตามมาตรา 4(3) ซึ่งทายาทที่มีสิทธิยื่นขอรับค่าตอบแทนนั้นคำนิยามของทายาทมีความแตกต่างจากทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งคำว่า “ทายาท” ตามกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลืออาชญากรรมนั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 5 ได้แก่

- 1) สามีหรือภรรยาโดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นสามีภรรยาที่สมรสกันตามกฎหมายหรือไม่
- 2) บุตร บิดามารดา หลาน ปู่ย่าตายาย พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ดำรงชีพด้วยรายได้ของเหยื่ออาชญากรรม

กรณีบิดามารดาที่สามารถรับเงินช่วยเหลือ กฎหมายก็มีได้จำกัดเฉพาะบิดามารดาจะต้องเป็นบิดามารดาที่จดทะเบียนสมรสเท่านั้น แต่หมายรวมถึงบิดามารดาตามความเป็นจริงก็มีสิทธิที่จะได้รับเงินช่วยเหลือจากเหยื่ออาชญากรรม และหากทายาทใดกระทำการฆาตกรรมเหยื่ออาชญากรรม ทายาทคนนั้นย่อมถูกตัดสิทธิมิให้รับเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตามแม้จะเข้าเงื่อนไขการจ่ายเงินช่วยเหลืออาชญากรรม แต่หากเข้าข้อยกเว้นดังต่อไปนี้ คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติสามารถ

¹⁰⁵ ณภัทร สรวิทย์ และคณะ, ‘โครงการศึกษาแนวทางการจ่ายเงินค่าตอบแทนการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อในคดีอาญา : กรณีการให้ความช่วยเหลือเหยื่อในคดีอาญาของญี่ปุ่น’ (โครงการวิจัยคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558) 5.

¹⁰⁶ เพิ่งอ้าง, 8.

พิจารณาไม่จ่ายเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมทั้งหมดหรือบางส่วนได้ ข้อยกเว้นนั้นบัญญัติในมาตรา 5 และมาตรา 6 ได้แก่¹⁰⁷

- 1) เหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิดมีส่วนเกี่ยวพันทางเครือญาติกัน และรวมถึงกรณีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและผู้กระทำความผิดเป็นสามีภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย
- 2) กรณีที่เหยื่ออาชญากรรมเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้น หรือเป็น ผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดอาญานั้น
- 3) กรณีมาตรฐานของวิญญูชนที่เหยื่ออาชญากรรมหรือทายาทของเหยื่ออาชญากรรม และผู้กระทำความผิดนั้นมีความเกี่ยวพันกันหรือมีเหตุผลอื่น

3.3.2 หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย

การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐตามปฎิญญาสากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้น มีแนวคิดที่ว่า เมื่อรัฐไม่สามารถคุ้มครองพลเมืองของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ รัฐต้องชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และถือเป็นการช่วยเหลือของคนในสังคมเดียวกัน โดยควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือ¹⁰⁸ สำหรับแนวคิดการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของประเทศญี่ปุ่นนั้น รัฐมีหน้าที่ต้องชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม เพราะรัฐไม่สามารถคุ้มครองประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ บทบาทสำคัญที่รัฐควรมีก็คือการให้โอกาสทุกคนที่จะพัฒนาตนเองในวิถีทางของตน การให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตนเป็นคนดี รัฐจึงต้องชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการเยียวยาความเสียหายของรัฐนั้นก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาในการร่วมมือและให้ความช่วยเหลือของคนในสังคม

3.3.3 กองทุนช่วยเหลือหรือค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย

หลักเกณฑ์ในการขอรับเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมนั้น มีขั้นตอนดังนี้¹⁰⁹

- 1) เมื่อประสบเหตุอาชญากรรมแล้ว เหยื่ออาชญากรรมสามารถยื่นคำร้องขอรับเงินช่วยเหลือโดยเตรียมเอกสารการเสียชีวิต การบาดเจ็บหรือพิการ โดยทำคำร้องยื่นที่สถานีตำรวจในท้องที่หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจะต้องยื่นคำขอภายใน 2 ปีนับแต่วันที่รู้ถึงเหตุแห่งการได้รับเงินช่วยเหลือ หรือภายใน 7 ปี นับแต่วันที่เกิดการกระทำความผิด เว้นแต่กรณีที่ไม่สามารถยื่นคำร้องขอเงินช่วยเหลือได้และเมื่อเหตุนั้นสิ้นสุดลงต้องยื่นคำร้องภายใน 6 เดือน

¹⁰⁷ เฟิงอ่าง, 9.

¹⁰⁸ ประธาน วัฒนาวาณิชย์, 'กฎหมายทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม: แนวคิดทางด้านรัฐสวัสดิการ' วารสารนิติศาสตร์, 9(1). (2524) 72.

¹⁰⁹ ฌภัทร สร้อยขันธ์ และคณะ (เชิงอรธ 105) 22-23.

2) เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะประจำจังหวัดที่มีเขตอำนาจในภูมิภาคของผู้ยื่นคำร้อง เพื่อให้คณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลและพิจารณาตัดสินว่า ผู้ยื่นคำร้องมีคุณสมบัติเข้าเงื่อนไขตามกฎหมายที่จะได้รับเงินช่วยเหลือหรือไม่ โดยคณะกรรมการจะพิจารณาข้อเท็จจริงของคดี

3) เมื่อคณะกรรมการความปลอดภัยพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดีแล้วจะแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ยื่นคำร้องทราบ หากผู้ยื่นคำร้องไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาก็สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา

4) กรณีเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับผลการพิจารณาว่าควรได้รับเงินช่วยเหลือสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอรับเงินช่วยเหลือได้ หากไม่ยื่นคำร้องขอภายใน 2 ปี สิทธิในการรับเงินช่วยเหลือนั้นจะหายไป

5) กรณีเหยื่ออาชญากรรมที่รับเงินช่วยเหลือผ่านทางบัญชีธนาคาร พร้อมใบแจ้งเมื่อเงินถูกโอนไปเรียบร้อยแล้ว เหยื่อนั้นสามารถเลือกรับเงินเป็นรายงวดก็ได้

เมื่อพิจารณากฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมสามารถยื่นคำขอต่อคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะประจำจังหวัดเพื่อขอรับเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมตามมาตรา 10 นั้นจะต้องยื่นคำขอภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงเหตุแห่งการได้รับเงินช่วยเหลือ หรือภายใน 7 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดถึงแก่ความตาย บาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงหรือตกเป็นผู้พิการ และในกรณีที่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่สามารถยื่นคำขอรับเงินช่วยเหลือได้ทันทีที่กฎหมายกำหนดไว้อันเกิดจากเหตุที่ไม่อาจก้าวล่วงได้ เช่น ถูกกักขัง ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมสามารถยื่นคำขอรับเงินช่วยเหลือได้ภายในระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่เหตุดังกล่าวสิ้นสุดลงตามมาตรา 10 และเมื่อคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะประจำจังหวัดได้รับเรื่องแล้วจะต้องพิจารณาโดยเร็ว ว่าผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นจะมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือหรือไม่ โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมจะต้องยื่นเอกสารรับรองการบาดเจ็บ (ใบรับรองแพทย์) บัตรประกันสุขภาพของเหยื่ออาชญากรรมและเอกสารรับรองแสดงค่ารักษาพยาบาลรวมถึงเอกสารรับรองแสดงจำนวนวันที่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับบาดเจ็บจนไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามปกติ และเอกสารรับรองรายได้ของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตามหากผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการความปลอดภัย ผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ (The National Public Safety Commission) พิจารณาคำขอใหม่ได้¹¹⁰ หากไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ก็สามารถยื่นคำคัดค้านได้โดยยื่นฟ้องคดีต่อศาล ในกรณีที่รัฐได้จ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหายแก่ผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหาย รัฐจะสวมสิทธิของบุคคลดังกล่าวเพื่อไปเรียกร้องความเสียหายจากผู้กระทำความผิดอาญา ตามจำนวนเงินที่ได้ชดเชยให้แก่ผู้เสียหายไป ดังนั้น กลไกในการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐประเทศญี่ปุ่นนั้น รัฐได้จัดสรรงบประมาณประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความ

¹¹⁰ ชนัญญา กิจทวี (เชิงอรรถ 93) 64-65.

เสียหายแก่ผู้ที่มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น และการจัดตั้งคณะกรรมการ เป็นกลไกที่มีผู้มีอำนาจในการพิจารณาจ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหายแก่ผู้ที่มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหาย โดยคณะกรรมการจะประกอบด้วย คณะกรรมการความปลอดภัยส่วนภูมิภาค ซึ่งคณะกรรมการนี้จะทำหน้าที่ในการพิจารณาจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย โดยมีคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติเป็นผู้ที่มีอำนาจในการควบคุม ดูแล รวมถึงการให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการส่วนภูมิภาคเพื่อพิจารณาคำขอ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยุติธรรม และหากผู้เสียหายไม่เห็นด้วยกับการพิจารณา ผู้เสียหายก็สามารถยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติเพื่อขอให้ทบทวนคำวินิจฉัยใหม่ได้ และหากผู้เสียหายไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ ผู้เสียหายก็สามารถยื่นคำคัดค้านคำวินิจฉัยต่อศาลได้ และเมื่อคณะกรรมการได้จ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือผู้ที่มีสิทธิได้รับการชดเชยแล้ว รัฐก็สามารถเข้าสวมสิทธิแทนผู้เสียหายในการที่จะไล่เบี้ยเอาจากผู้กระทำความผิดได้เท่ากับจำนวนเงินที่รัฐได้จ่ายค่าชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้

ดังนั้นกลไกในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของประเทศญี่ปุ่นนั้น สอดคล้องกับการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยรัฐ ตามปณิญาสากล่าวด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยได้มีการกำหนดถึงการช่วยเหลือและเยียวยาเหยื่อที่ได้รับความเสียหายจากเหตุอาชญากรรม โดยกำหนดให้มีการได้รับความช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่พึ่งพาคู่สมรสที่ได้เสียชีวิต หรือต้องไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการตกเป็นเหยื่อ

ตารางที่ 3.1 สรุปกฎหมายที่ใช้บังคับของต่างประเทศ

หัวข้อเรื่อง ประเทศ	1.สิทธิของผู้เสียหาย	2.หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย	3.การช่วยเหลือของภาครัฐ	4.ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย
สหรัฐอเมริกา	<p>สิทธิผู้เสียหายได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ได้รับการคุ้มครองไม่ให้ถูกกล่าวหาหรือถูกประทุษร้าย 2.ได้รับการแจ้งเวลาในการพิจารณาคดี การลงโทษ การปล่อยตัว 3.มีสิทธิเข้าร่วมกระบวนการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย 4.มีสิทธิเข้าร่วมกระบวนการศาล 5.มีสิทธิให้พนักงานอัยการดำเนินคดี 6.มีสิทธิได้รับการชดใช้ค่าเสียหายตามที่กฎหมายกำหนด 7.มีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยเร็ว 8.มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนตัว <p>ทั้งนี้ เป็นไปตาม Crime Victims Rights Act 18 U.S.C. 3771</p>	<p>รัฐมีหน้าที่ รักษาความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และรัฐมีหน้าที่ต้องชดเชยความเสียหาย เช่น ค่ายา, ค่าปรึกษาทางสุขภาพจิต, ค่าเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียรายได้, ค่าขาดอุปการะและค่าจัดการงานศพ พร้อมทั้งมีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม โดยแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิการคุ้มครองต่างๆที่ตนควรได้รับ ทั้งนี้ เป็นไปตามตาม Victims of Crime Act (VOCA)</p>	<p>รัฐมีกองทุนที่จัดตั้งตาม Victims of Crime Act of 1984 (VOCA) เป็นกองทุนที่มีรายรับมาจากค่าปรับในคดีอาญา ซึ่งค่าปรับนั้นจะได้จากเมื่อผิดสัญญาปล่อยตัวชั่วคราวรวมถึงการริบทรัพย์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งรายรับจากกองทุนนี้เป็นเงินที่ได้จากผู้กระทำความผิดทางอาญา ไม่ใช่รายรับที่ได้จากการเสียภาษีของประชาชนเป็นกองทุนที่นำมาช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย</p>	<p>สิทธิขอค่าชดเชยจากรัฐ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มที่ 1 บุคคลที่ได้รับความทุกข์ทรมานโดยตรงทางกาย อารมณ์หรือความเสียหายทางการเงินอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญา และ - กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่เหยื่อเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือถูกทำให้ทุพพลภาพหรือเสียชีวิต ผู้ที่จะเข้ามาขอค่าชดเชยแทนได้แก่ คู่สมรส ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ บุตร ญาติที่มีสายเลือดเดียวกัน สมาชิกในครอบครัว และบุคคลอื่นที่ศาลแต่งตั้ง

หัวข้อเรื่อง ประเทศ	1.สิทธิของผู้เสียหาย	2.หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย	3.การช่วยเหลือของภาครัฐ	4.ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	ชาวต่างชาติมีสิทธิได้รับค่าชดเชยจากความเสียหายได้ตาม “Crime Victims Compensation Act – OEG ” เช่นเดียวกับชาวเยอรมัน เนื่องจากรัฐต้องให้ความคุ้มครองต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออันเป็นผลมาจากรัฐสวัสดิการ	รัฐมีหน้าที่ดูแล ป้องกัน เพื่อให้ประชาชนปลอดภัยจากอาชญากรรม และเกิดความเสียหายขึ้นต้องชดเชยความเสียหายนั้นโดยผ่านกระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายจากกระบวนการยุติธรรมทางศาล	งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำรัฐสวัสดิการนั้นมีแหล่งรายได้สำคัญ 2 แหล่ง คือ 1.เงินสมทบ (Contribute) โดยนายจ้างและลูกจ้างเป็นผู้จ่ายเงินสมทบเข้าระบบประกันสังคม ซึ่งเงินนั้นจะสัมพันธ์กับเงินเดือน 2.ภาษี (Tax) ซึ่งรัฐสวัสดิการกับประชาธิปไตยนั้นมีความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมและเป็นประโยชน์ต่อกันและกัน	รูปแบบการเยียวยาการบำบัดรักษาและการรักษาทางการแพทย์ ค่าชดเชยที่จ่ายให้กับผู้เสียหายและผู้อยู่ในความอุปการะที่ยังมีชีวิตอยู่ เงินช่วยเหลืองานศพ และสวัสดิการอื่น ๆ ทั้งนี้ ไม่มีการจ่ายค่าชดเชยสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน และไม่มีการจ่ายค่าชดเชยให้กับเหยื่อสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สินตาม “Crime Victims Compensation Act – OEG ”
ญี่ปุ่น	มีสิทธิยื่นตาม “Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004 ” อาจรวมไปถึงครอบครัวหรือทายาทของผู้เสียหายด้วย	รัฐมีหน้าที่ต้องชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมจากความบกพร่องในหน้าที่ที่รัฐไม่สามารถคุ้มครองประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ โดยการเยียวยาของรัฐนั้นก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาในการร่วมมือและให้ความช่วยเหลือของคนในสังคม	รัฐได้จัดงบประมาณประจำปี ในการจัดตั้งคณะกรรมการ เป็นกลไกที่มีผู้มีอำนาจในการพิจารณาจ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหายแก่ผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายบนกระบวนการให้ความช่วยเหลือและดูแลอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถบรรเทาและฟื้นฟูความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่	รัฐได้กำหนดให้มีการได้รับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่พึ่งพาบุคคลที่ได้เสียชีวิต ในรูปแบบสังเคราะห์ เช่น ค่าชดเชยให้แก่ทายาทกรณีถึงแก่ความตาย,ค่าชดเชยประโยชน์ทำมาหาได้,กายพิการ พร้อมค่าพยาบาล ถือได้ว่าค่าบริการในด้านสุขภาพและสวัสดิการที่รัฐจัดหาให้อยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการ คุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหาย ในคดีอาญาโดยรัฐตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ

การขาดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากรัฐมีบทบาทในการคุ้มครองสังคม เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นถือว่ารัฐนั้นล้มเหลวในหน้าที่เป็นเหตุให้รัฐต้องชดใช้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์นั้น ซึ่งในบทนี้จะวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่ได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา รวมทั้งการกำหนดรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนที่ขาดไม่ได้ และนำเสนอแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐต่อไป

4.1 วิเคราะห์ปัญหาและขอบเขตการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทยที่ยังไม่ครอบคลุมถึงผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าว

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าวในคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยขั้นตอนการดำเนินคดีอาญานั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการเริ่มคดีอาญา ซึ่งมาตรา 44/1 นั้น เป็นการคุ้มครองสิทธิในชั้นศาล ซึ่งจากการศึกษาสิทธิของผู้เสียหายที่ต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1989 พบว่า หลักกฎหมายนั้นถือว่า ผู้เสียหายนั้นสมควรได้รับความเมตตา (Compassion) และควรได้รับการเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dignity) โดยกำหนดถึงสิทธิที่จะเข้าถึงกลไกกระบวนการยุติธรรมและได้รับการเยียวยาความเสียหาย (Harm) เช่น การที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดี เพราะคดีนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะหรือคดีนั้นไม่มีพยานหลักฐานพอที่จะดำเนินคดีต่อผู้ต้องหา กรณีนี้รัฐต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในคดีอาญาและมีมาตรการการบริหารงานเพื่อเยียวยาผู้เสียหาย และเพื่อกำหนดบทบาทผู้เสียหายที่ควรจะได้รับเมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วจึงต้องหาหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือและเยียวยาจากรัฐในการได้รับค่าตอบแทนความเสียหายจากการเกิดอาชญากรรมขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) นั้น มีหลักเกณฑ์การเยียวยาผู้เสียหายไว้ในมาตรา 3 กำหนดให้ ผู้เสียหายจะต้องได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ อันเกิดการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยที่ผู้เสียหายไม่ได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้น จากหลักดังกล่าวจะเห็นว่า บุคคลที่จะเป็นผู้เสียหายได้นั้นจำกัดแต่เพียงผู้เสียหายโดยนิตินัยเท่านั้น ซึ่งผู้เสียหายที่จะได้รับการ

เหยี่ยวยาได้นั้นจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือไม่ใช่หรือผู้ที่สนับสนุนให้เกิดการกระทำความผิด ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่ากฎหมายไทยได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายเอาไว้ แต่ในทางกลับกันกับไม่ครอบคลุมถึงผู้เสียหายในรายการนี้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกรับได้ มีการกำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการใช้ชีวิต มีสิทธิในร่างกายของตนเอง โดยประชาชนทุกคนมีสิทธิในที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลใดจะละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นไม่ได้ ดังนั้นการที่คนต่างด้าวถูกกระทบสิทธิในเนื้อตัว ร่างกาย ในความชอบธรรมของบุคคลนั้นควรมี บุคคลอื่นจะไปละเมิดสิทธิของบุคคลนั้นไม่ได้ และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการเกิดอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่กระทบต่อร่างกาย หรือความเสียหายที่เกิดจากการกระทบกระเทือนจิตใจ หรือก่อให้เกิดความหวาดกลัวหรืออับอายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ละเมิดนั้น ความเสียหายดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าการศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นลดลง ผลกระทบนี้รัฐที่เป็นผู้ดูแลรักษาความสงบสุขจึงควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เพราะรัฐมีหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยและเป็นผู้กำหนดมาตรการในการควบคุมอาชญากรรม ดังนั้นรัฐจึงควรมีส่วนที่จะเข้าเหยี่ยวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับผลกระทบจากการก่ออาชญากรรมของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะผู้เสียหายนั้นจะมีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม

โดยการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา อันเป็นการอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าหากรัฐตนได้เอื้อประโยชน์ให้รัฐอื่น รัฐนั้นจะยอมเอื้อประโยชน์ในทำนองเดียวกันเพื่อตอบแทน ซึ่งหลักต่างตอบแทนเป็นเหตุให้รัฐทั้งสองต่างมีความผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศได้หากเกื้อกูลสิทธิหรือประโยชน์ต่อกัน

ในปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้นการเดินทางข้ามพรมแดนจึงเป็นเรื่องง่ายที่คนต่างด้าวจะเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้ผู้ได้รับเหตุร้ายจากการกระทำความผิดในประเทศไทยสามารถเป็นคนต่างด้าวผู้ซึ่งไร้สัญชาติไทย และเป็นการยากที่รัฐซึ่งการกระทำผิดเกิดจะสามารถให้ความช่วยเหลือเหยี่ยวยาได้ เพราะรัฐไม่อาจมีการใช้อำนาจที่มีลักษณะข้ามพรมแดนได้ ย่อมหมายความว่ารัฐหนึ่งมีอาจจะก้าวล่วงอีกรัฐหนึ่งได้ เป็นเหตุให้ต้องใช้หลักต่างตอบแทน อันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศให้อำนาจรัฐในความชอบธรรมที่จะออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในรัฐของตนนำไปสู่สิทธิค่าตอบแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักการใช้เขตอำนาจของรัฐที่กฎหมายระหว่างประเทศให้การรับรองเมื่อมีการเหยี่ยวยาคนต่างด้าวอันเป็นการร่วมมือทางกฎหมายระหว่างประเทศในทางอาญาเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า ประเทศไทยมีบทบัญญัติตามกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐได้รับผิดชอบในหน้าที่ในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับเหยี่ยวยาจากอาชญากรรม แต่ไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศนั้นมีการบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาได้ทราบไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดขอบเขตไว้อย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิของคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญามีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการเยียวยาความเสียหายแก่คนต่างด้าวในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศ ไทยและกฎหมายของต่างประเทศ

การเยียวยาความเสียหายแก่คนต่างด้าวในคดีอาญานั้น เมื่อคนต่างด้าวได้รับผลจากอาชญากรรมจึงควรมีการวิเคราะห์ว่าคนต่างด้าวที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้นจะได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหายอย่างไรจำต้องศึกษาถึงขอบเขตการให้ความคุ้มครอง ซึ่งในกรณีกฎหมายของประเทศไทยนั้น ได้กำหนดให้การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายที่สามารถได้รับความเยียวยาจากภาครัฐได้นั้น ผู้เสียหายที่มีสิทธิจะยื่นขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนนั้น กำหนดไว้ว่าสิทธิค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาในความผิดที่กำหนดในรายการท้ายพระราชบัญญัตินี้ เท่านั้น โดยผู้ที่จะยื่นขอรับค่าตอบแทนได้นั้นจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดอาญา จากการศึกษาเห็นว่า การให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายดังกล่าวไม่ครอบคลุมการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายบางรายก็เป็นได้ เนื่องจากผู้ไร้ซึ่งสัญชาติไทยจึงมิได้รับการเยียวยาความเสียหายจากภาครัฐ เพราะผู้ที่ ยื่นขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้นั้นจะเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือไม่มีสัญชาติไทยก็ได้ ดังนั้นประเทศไทยควรมีการบัญญัติหลักเกณฑ์ของผู้เสียหายให้ครอบคลุมมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้บัญญัติเรื่องการได้รับความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับการละเมิดสิทธิหรือ เสรีภาพจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น โดยผู้เสียหายนั้นมิได้รับได้รับความช่วยเหลือและการเยียวยาจากรัฐ ดังนั้นผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพจึงควรได้รับการเยียวยาและควรได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ เป็นผลให้ต้องกำหนดขอบเขตการได้รับสิทธิของคนต่างด้าว จากปัญหาการไม่ได้รับการเยียวยาจากรัฐ เหตุ เพราะประสบปัญหาในทางปฏิบัติในการพิจารณาวินิจฉัยให้ได้มาซึ่งสิทธิขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายโดย บุคคลไร้ซึ่งสัญชาติไทยได้หรือไม่ นั้น ยึดหลักเกณฑ์ใดในการตีความหลักภาษาตามถ้อยคำในตัวบทแห่ง พระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ ด้วยผลที่ว่า “เป็นแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย” จึงไม่มีสิทธิรับ ค่าตอบแทน ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยาในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา อันเป็น การขัดกับสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำ ความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทา ความเสียหายโดยทางอื่นตามความมุ่งหมายอันแท้จริงของกฎหมายนั้น ถือว่าเป็นข้อจำกัดแห่งการกำหนด ขอบเขตในเรื่องบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ควรจะมีสิทธิได้รับการเยียวยา จากการศึกษาวิเคราะห์ข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายไทยยังไม่มี การคุ้มครองสิทธิสำหรับคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายใน ในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาได้เท่าที่ควร เนื่องจากมิได้มีการกำหนดขอบเขตในเรื่องนี้ภายในขอบเขตอย่าง เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนตามความเหมาะสมแห่งกรณี

หลักต่างตอบแทนเป็นหลักที่รัฐกับรัฐให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ในลักษณะต่างตอบแทน ดังนั้นการที่คนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยแล้วได้รับความเสียหายจะได้รับการชดเชยความเสียหาย จากการกระทำความผิดทางอาญาหรือไม่ จึงควรนำหลักต่างตอบแทนเข้ามาพิจารณาเพื่อที่จะกำหนดขอบเขต การชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าว

ในขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บุคคลใดก็ตามที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดโดยเจตนา ภายในอาณาเขตของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อชดเชยได้ โดยชาวต่างชาติก็มีสิทธิได้รับค่าชดเชยจากความเสียหายนั้นด้วยเช่นกัน ซึ่งภายใต้เงื่อนไขบางประการ เนื่องจากกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ให้ชาวต่างชาติซึ่งไม่ใช่คนสัญชาติเยอรมันที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในประเทศสามารถรับค่าชดเชยได้ด้วย ซึ่งไม่ต่างจากเหยื่อชาวเยอรมันในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเลย โดยบุคคลดังกล่าวสามารถยื่นคำร้องต่อหน่วยงานชดเชยที่มีอำนาจในดินแดนที่เกิดอาชญากรรมรุนแรงนั้นได้ ผู้เขียนจึงมีความเข้าใจว่า ชาวต่างชาติมีสิทธิเช่นเดียวกับชาวเยอรมัน¹¹¹ และผู้อยู่ในความอุปการะของผู้ได้รับบาดเจ็บจะได้รับค่าชดเชยตามที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน หากบุคคลนั้นได้รับความเสียหายแก่สุขภาพอนามัยจนได้รับบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากการทำร้ายร่างกายโดยจงใจและโดยที่ไม่มีเหตุที่จะอ้างได้ว่าการกระทำดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายแล้ว สามารถที่จะเรียกร้องค่าเสียหายได้¹¹² ภายในอาณาเขตที่มีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัตินี้

สำหรับชาวต่างชาติที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ชาวต่างชาติอาจได้รับค่าชดเชยผ่านทางพระราชบัญญัติการชดเชยเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งเป็นกรณีที่ชาวต่างชาติจะอาศัยอยู่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเพียงไม่นานก็ตาม โดยขอบเขตของสิทธิประโยชน์จะขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เหยื่ออาศัยอยู่ในประเทศ ตลอดจนประเภทของใบอนุญาตมีถิ่นที่อยู่ที่เกี่ยวข้องที่เหยื่อมีตามพระราชบัญญัติการชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรม โดยชาวต่างชาติมีสิทธิได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับชาวเยอรมัน หากเหยื่ออาศัยอยู่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอย่างถูกต้องตามกฎหมายเป็นระยะเวลาติดต่อกันเกิน 3 ปี บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับค่าชดเชยเช่นเดียวกับเหยื่ออาชญากรรมชาวเยอรมัน หรือในกรณีเหยื่ออาศัยอยู่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นการชั่วคราวและถูกต้องตามกฎหมายเป็นเวลา 6 เดือนถึง 3 ปีอย่างต่อเนื่อง จะสามารถขอสิทธิประโยชน์ต่างๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับรายได้ให้แก่เหยื่อได้ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการชดเชยเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าว¹¹³

เมื่อผู้เขียนนำหลักต่างตอบแทนมาประกอบการวิเคราะห์ย่อมพบว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ไม่ได้ปรากฏในรูปแบบใดๆของสนธิสัญญาอันเป็นข้อตกลงเฉพาะหน้าภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ย่อมหมายความว่าไม่มีข้อตกลงต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องค่าชดเชยความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมมีอีกวิธีการหนึ่งในเหยี่ยวาคนต่างด้าวที่ได้รับ ความเสียหายได้ หากทั้งสองประเทศอาศัยหลักต่างตอบแทนของกฎหมายระหว่างประเทศในการส่งเสริมเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นการสร้างจุดเชื่อมโยงระหว่างรัฐหนึ่งให้สิทธิหรือประโยชน์พิเศษแก่ผู้อยู่ภายใต้ปกครองของอีกรัฐ

¹¹¹ พระราชบัญญัติการชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Compensation Act – OEG) มาตรา 1 (4).

¹¹² สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, ‘พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 :ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะบางประการ’ บทบัณฑิตย ปีที่ 76 ตอนที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2563) 4

¹¹³ ‘พระราชบัญญัติการชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Compensation Act)’ <<https://www.kok-gegen-menschenhandel.de/en/human-trafficking/legal-framework-in-germany/crime-victims-compensation>> สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2566.

หนึ่ง ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้อยู่ภายใต้ปกครองของรัฐที่ให้สิทธิหรือประโยชน์พิเศษนั้นจะได้รับสิทธิหรือประโยชน์พิเศษในลักษณะเดียวกันจากอีกรัฐหนึ่ง ซึ่งการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบนี้อาจจะทำได้โดยการออกเป็นกฎหมายภายในก่อนย่อมทำได้

เมื่อประเทศไทยมีไม่เพียงพอสำหรับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นเสีย โดยนำหลักสิทธิมนุษยชนและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาประกอบการเยียวยาแก่ผู้เสียหายที่สมควรจะได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิ โดยผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากคดีอาญาสามารถยื่นขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ อันเป็นเหตุให้ผู้เขียนต้องเสนอแนวทางมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐตามกฎหมายไทยเพื่อเป็นการช่วยเหลือคนต่างด้าว ทั้งนี้ เมื่อต่างประเทศมีบทบัญญัติสำหรับการเยียวยาความเสียหายเพื่อสิทธิและประโยชน์ในการช่วยเหลือบุคคลผู้มีสัญชาติไทยด้วยเช่นกัน

4.3 วิเคราะห์การกำหนดรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนที่ขาดไม่ได้

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา¹¹⁴ ได้มีอำนาจหน้าที่ในการรับคำขอรับค่าตอบแทนในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา หากผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อแห่งอาชญากรรม ซึ่งถูกรับรองโดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559) ที่มีวัตถุประสงค์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในการรับรองสิทธิการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

การกำหนดรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนที่ขาดไม่ได้ นั้น เป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยความผิดนั้นต้องเป็นมูลเหตุที่นำมาขอรับค่าตอบแทนได้มิได้ครอบคลุมความผิดทุกประเภทไป แต่กลับเป็นความผิดบัญญัติท้ายกฎหมายที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ดังนั้นในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทนให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทนตกแก่ทายาท ซึ่งถือเป็นสิทธิที่สามารถเรียกร้องได้ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ นี้ ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญในการสร้างสังคมที่ปลอดภัย น่าอยู่ และสงบสุขเป็นความปรารถนาของรัฐสู่พลเมืองทุกคน และ

¹¹⁴ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559. มาตรา 15.

เป็นภาระหน้าที่ของรัฐในการรับผิดชอบดำเนินมาตรการสำหรับผู้เสียหายจากอาชญากรรมอย่างครอบคลุม โดยสอดคล้องกับหลักการพื้นฐาน¹¹⁵ ดังนั้นจึงมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการป้องกันอาชญากรรม โดยการสร้างระบบช่วยเหลือเยียวยาแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยพระราชบัญญัติพื้นฐานเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรม ฉบับที่ 161 วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2547¹¹⁶ เป็นกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรมจากการกระทำ ความผิดอาญาของบุคคลอื่น มาพร้อมกับวัตถุประสงค์การส่งเสริมมาตรการสำหรับผู้เสียหายจากอาชญากรรม อย่างครอบคลุมและเป็นระบบเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายจากอาชญากรรม โดยชัดเจนบน หลักการพื้นฐาน¹¹⁷ ศักดิ์ศรีส่วนบุคคลของเหยื่ออาชญากรรมทุกคนจะได้รับการเคารพ และจะมีการดำเนินการ ตามมาตรการที่เหมาะสม¹¹⁸ มาตรการสำหรับผู้เสียหายจากอาชญากรรมจะพิจารณาถึงสาเหตุและพฤติการณ์ ของอาชญากรรม และดำเนินการตามความเหมาะสมตามสถานการณ์ของผู้เสียหายจากอาชญากรรมและ ปัจจัยภายนอกอื่นๆ¹¹⁹ ซึ่งการกำหนดรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหาย ในการจ่ายค่าตอบแทนอาจได้รับชดเชยเป็นเงินช่วยเหลือทายาทในกรณีผู้เสียหายถึงความตาย ค่า รักษาพยาบาล เงินช่วยเหลือกรณีพิการ เงินช่วยเหลือการขาดประโยชน์ทำมาหาได้ การให้บริการเหล่านี้ไม่ว่า ในด้านสุขภาพและสวัสดิการที่รัฐจัดหาให้ โดยการดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการดูแล รักษาพยาบาลและสวัสดิการที่เหมาะสมตามสภาพจิตใจ และร่างกายของพวกเขา เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถฟื้น ตัวจากการบาดเจ็บทางจิตใจ และร่างกายอันเนื่องมาจากเหตุร้ายนั้นได้¹²⁰ เพื่อเป็นการคุ้มครองเหยื่อ อาชญากรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน ที่กำหนดว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพของตนเองตั้งแต่กำเนิด บุคคลใดจะมากกระทำละเมิดไม่ได้ และเพื่อเป็นการป้องกันการเกิดอาชญากรรมขึ้นซ้ำอีก โดยให้การช่วยเหลือ ที่จำเป็นในการให้คำปรึกษาแก่ทุกปัญหาที่พบ นำเสนอข้อมูล แนะนำบุคคลที่เชี่ยวชาญด้านการช่วยเหลือ และ เข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาต่อเหยื่ออาชญากรรมก่อให้เกิดความร่วมมือจากรัฐในช่วยเหลือการเยียวยา เพื่อให้พวกเขากลับมาใช้ชีวิตปกติในสังคมอีกครั้ง และในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ โดยพระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม¹²¹ ผ่านสภาองเกรสในปี 1984 และได้จัดตั้งกองทุนเหยื่อ อาชญากรรม ในแต่ละปีกองทุนจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากค่าปรับทางอาญาของรัฐบาลกลาง ไม่ใช่ จากเงินภาษี กองทุนนี้เป็นแหล่งเงินทุนหลักสำหรับการช่วยเหลือให้ความสะดวกแก่เหยื่อทั่วประเทศ โดยให้ การสนับสนุนผ่านองค์กรบริการโดยตรงหลายแห่ง เช่น ศูนย์พักพิงสำหรับความรุนแรงในครอบครัว โครงการ วิกฤตการณ์ช่มชื่น โครงการบริการเหยื่อ โครงการล่วงละเมิดเด็ก และอื่นๆ อีกมากมาย โดยเงินทุน VOCA ใช้

¹¹⁵ Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004 มาตรา 4.

¹¹⁶ Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004.

¹¹⁷ Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004 มาตรา 1.

¹¹⁸ Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004 มาตรา 3 (1).

¹¹⁹ Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004 มาตรา 3 (2).

¹²⁰ Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004 มาตรา 14.

¹²¹ Victims of Crime Act (VOCA)

เพื่อสนับสนุนระบบช่วยเหลือเหยื่อโดยตรงจากรัฐ รวมถึงเข้ามาแทรกแซงในภาวะวิกฤติให้ซึ่งที่פקพิงฉุกเฉิน การขนส่ง การให้คำปรึกษา และการสนับสนุนเหยื่อ โครงการชดเชยเหยื่ออาชญากรรมของรัฐเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบด้วยตัวรัฐเองให้กับเหยื่อที่เป็นผลมาจากอาชญากรรมรุนแรง กฎหมายว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรมนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในคดีความผิดที่ผู้เสียหายถูกทำร้ายหรือถูกปฏิบัติโดยไม่ชอบ ในรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาในการจ่ายค่าตอบแทนอาจได้รับชดเชยเป็นเงินช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นค่ายา ค่าปรึกษาทางสุขภาพจิต ค่าเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียรายได้ ค่าขาดอุปการะและค่าจัดการงานศพ ค่าใช้จ่ายในการย้ายหรือหาที่อยู่ใหม่ ค่าเดินทางไปพบผู้ทำการรักษา บริการเปลี่ยนหรือทดแทนงานที่เหยื่อไม่สามารถที่จะกระทำได้อีกต่อไป ค่าใช้จ่ายในการทำมาหาความสะอาดสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรม ค่าใช้จ่ายในการแก้ไขฟื้นฟูเหยื่อ ค่าการปรับปรุงแก้ไขที่พักอาศัยหรือยานพาหนะให้แก่เหยื่ออาชญากรรม ค่าทนายความผู้ช่วยเหลือเหยื่อในการดำเนินการขอรับค่าชดเชย ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมโดยตรงหรือเหยื่ออาชญากรรมถึงตายให้ทายาทมีสิทธิยื่นคำขอค่าตอบแทนได้ ดังนั้น จากการศึกษาพบว่าทั้งประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา นั้น ได้มีการบัญญัติการเยียวยาผู้เสียหายในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ตรงกับผู้เสียหายแต่ละรายกับปัญหาที่ได้รับอย่างเป็นธรรม รูปแบบการเยียวยาจากรัฐดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 โดยได้มีการกำหนดถึงการช่วยเหลือและเยียวยาเหยื่อที่ได้รับความเสียหายจากเหตุอาชญากรรม โดยกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ และกำหนดให้มีการได้รับความช่วยเหลือครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่พึ่งพาบุคคลที่ได้เสียชีวิต หรือต้องไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการตกเป็นเหยื่อ จากการวิเคราะห์ดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า การสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับผลกระทบจาก เช่น กรณีที่เกิดเหตุขั้บรถยนต์เป็นผลให้ผู้ขับขี่พิการ หรือถึงแก่ชีวิต ทายาทที่เป็นผู้เสียหายสามารถเรียกค่าทดแทนได้ โดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ ทายาทที่เป็นเด็กจะต้องกำพร้าขาดคนดูแล เด็กนั้นจะได้รับการช่วยเหลือด้วยการเยียวยาเบื้องต้น โดยกำหนดให้ทายาทมีสิทธิยื่นคำขอรับค่าทดแทนได้ โดยการจ่ายค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน คือ ค่าตอบแทนกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าจัดการงานศพ ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ค่าความเสียหายต่างๆที่เกี่ยวข้อง จึงควรมีการกำหนดรูปแบบของการได้รับการเยียวยาจากรัฐในรูปแบบอื่น อาทิ ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุคคลที่อยู่ในความดูแลของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย และชอบที่จะเรียกค่าใช้จ่ายทุกชนิดในการจัดการศพของผู้ตายได้อีกด้วย หากทายาทมีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายได้ เพื่อการช่วยเหลือให้ตรงกับความเสียหายที่เกิดขึ้นก็จะเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เสียหายหรือทายาท รวมถึงเป็นการประหยั้งบประมาณในการช่วยเหลือผู้เสียหายดังกล่าวได้อีกด้วย

4.4 วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาในการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2559)

เมื่อเรานำเสนอแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาว่าควรมีการแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว โดยนำหลักสิทธิมนุษยชนและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาประกอบการเยียวยาแก่ผู้เสียหายที่สมควรจะได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิโดยผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากคดีอาญา ซึ่งสามารถยื่นขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ โดยบัญญัติมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยาค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศไทยได้ โดยผู้ศึกษาเห็นเหตุในความจำเป็นของคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยจะมีทั้งที่เข้ามาเพื่อท่องเที่ยว และประเภทที่เยอะมากคือเข้ามาเพื่อทำงาน จึงเกิดปัญหาว่าคนต่างด้าวเหล่านี้ที่เข้ามาในประเทศไทยและได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะได้รับความคุ้มครองสิทธิและได้รับค่าชดเชยจากความเสียหายในฐานะผู้เสียหายอย่างไร

จากการที่ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการหลั่งไหลของแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ซึ่งภาครัฐเองได้มีการออกมาตรการด้านการบริหารแรงงานต่างด้าว เพื่อควบคุมการทำงานและการเข้ามาดำรงชีวิตประกอบการงานในประเทศไทย รวมถึงการควบคุมแรงงานต่างด้าวให้อยู่ในกฎหมายที่ประเทศไทยได้วางหลักเกณฑ์ไว้ ซึ่งในพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2521 นั้นก็มีการควบคุมการเดินทางเข้าออกของคนต่างด้าวไว้ แต่จากความเปลี่ยนแปลงทางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้คนต่างด้าวเดินทางเข้ามาจำนวนมาก ไม่ว่าจะเข้ามาเพราะทำงานหรือเข้ามาเพราะการท่องเที่ยวหรือเข้ามาเพราะเข้ามาลงทุนทางธุรกิจก็ตาม เมื่อมีการเข้ามาแล้วย่อมต้องมีกฎหมายที่จะคุ้มครองคนต่างด้าวนี้ เพราะหลักสากลถือว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิประจําตัว อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติและเป็นธรรมดาแห่งการเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นชาติใดก็ตาม ดังนั้นความเป็นคนต่างด้าวในประเทศไทยจึงไม่ทำให้กฎหมายรับรองสิทธิในเรื่องการคุ้มครองคนต่างด้าวยมีลักษณะที่แปลกแตกต่างจากคนสัญชาติไทย แต่อย่างไรก็ตามสิทธิของคนต่างด้าวย่อมไม่เท่ากับคนไทย อาทิ คนไทยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตในเรื่องต่าง ๆ แต่คนต่างด้าวจะต้องมีการขออนุญาตเข้าประเทศ ขออนุญาตประกอบกิจการหรือทำงานในประเทศ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 4 กำหนดว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของคนที่อยู่ในประเทศไทย สิทธิดังกล่าวจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่กฎหมายรับรองให้แม้จะเป็นคนต่างด้าวกก็ตาม

แต่ปัจจุบันคนต่างด้าวที่เข้ามานั้นก็มีที่ถูกกฎหมายและที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะคนต่างด้าวที่เข้ามาแบบผิดกฎหมายบางส่วนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การถูกกดขี่การถูกขูดรีดจากนายหน้าที่นำเข้าประเทศ ซึ่งการกำหนดขอบเขตการเยียวยาความเสียหายให้แก่คนต่างด้าว ตามอนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติที่กำหนดในเรื่องการจ้างงานและอาชีพ ค.ศ.1958 มาตรา 1 ที่กำหนด เรื่องการ

เลือกปฏิบัติ หมายถึง การแบ่งแยก การกีดกัน หรือการลำเอียงใด ๆ ที่กระทำลงบนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ หรือสถานภาพทางสังคม ซึ่งมีผลลบถ่วง หรือเสื่อมเสียต่อ ความเสมอภาคในโอกาสหรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงานหรืออาชีพ ประเทศสมาชิกจะต้องรับรองความ เสมอภาคในโอกาสทางอาชีพ ประเทศสมาชิกจะต้องรับรองที่จะประกาศและดำเนินนโยบายแห่งชาติ เมื่อ ประเทศไทยที่เป็นสมาชิกจึงต้องปฏิบัติตามอนุสัญญานี้ด้วย ดังนั้นจากหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานดังกล่าว จะเห็นว่าคนต่างด้าวย่อมได้รับความคุ้มครองตามสิทธิที่มนุษย์ชนพึงมี เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการ กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ไม่ว่าจะคนต่างด้าวนั้นจะเข้ามาโดยถูกกฎหมายหรือเป็นผู้มีส่วนกระทำความผิดใน การเข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายก็ควรที่จะได้รับความรับรองและคุ้มครองสิทธิในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่จะ ได้รับการคุ้มครองสิทธิ พร้อมทั้งเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมดังกล่าว

เมื่อเรานำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนต่างด้าวในด้านสิทธิมนุษยชน มาปรับใช้เพื่อให้คนต่าง ด้าวได้รับความคุ้มครองตามสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงมี ถือว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีแก่คนต่างด้าวใน ฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองคนต่างด้าว ที่เข้ามาในประเทศไทยได้รับการคุ้มครองสิทธิย่อมกระทำไม่ได้เสียทั้งหมด เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อ การบริหารประเทศเป็นเหตุให้คนต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากขึ้น ย่อมเป็นผลต่อการใช้ งบประมาณของรัฐเป็นจำนวนมากไม่ใช่น้อยจนไม่มีที่สิ้นสุดในการคุ้มครองที่ไร้ซึ่งขอบเขตกำหนดแห่งบทบัญญัติ กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาจึงมีความจำเป็นที่ต้องเสนอแนวทางใน การพัฒนามาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา โดยรัฐต่อไป

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบกฎหมายที่ใช้บังคับของประเทศไทยและต่างประเทศ

ประเทศ \ หัวข้อเรื่อง	1. สิทธิของผู้เสียหาย	2. หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย	3. การช่วยเหลือของภาครัฐ	4. ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย
สหรัฐอเมริกา	<p>สิทธิผู้เสียหายได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ได้รับการคุ้มครองไม่ให้ถูกกล่าวหาหรือถูกประทุษร้าย 2. ได้รับการแจ้งเวลาในการพิจารณาคดี การลงโทษ การปล่อยตัว 3. มีสิทธิเข้าร่วมกระบวนการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย 4. มีสิทธิเข้าร่วมกระบวนการศาล 5. มีสิทธิให้พนักงานอัยการดำเนินคดี 6. มีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามที่กฎหมายกำหนด 7. มีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยเร็ว 8. มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนตัว <p>ทั้งนี้ เป็นไปตาม Crime Victims Rights Act 18 U.S.C. 3771</p>	<p>รัฐมีหน้าที่รักษาความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และรัฐมีหน้าที่ต้องชดเชยความเสียหาย เช่น ค่ายา, ค่าปรึกษาทางสุขภาพจิต, ค่าเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียรายได้, ค่าขาดอุปการะและค่าจัดการงานศพ พร้อมทั้งมีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมโดยแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิการคุ้มครองต่างๆที่ตนควรได้รับ ทั้งนี้ เป็นไปตาม Victims of Crime Act (VOCA)</p>	<p>รัฐมีกองทุนที่จัดตั้งตาม Victims of Crime Act of 1984 (VOCA) เป็นกองทุนที่มีรายรับมาจากค่าปรับในคดีอาญา ซึ่งค่าปรับนั้นจะได้จากเมื่อผิดสัญญาปล่อยตัวชั่วคราวรวมถึงการริบทรัพย์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งรายรับจากกองทุนนี้เป็นเงินที่ได้จากผู้กระทำ ความผิดทางอาญา ไม่ใช่รายรับที่ได้จากการเสียหายของประชาชนเป็นกองทุนที่นำมาช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย</p>	<p>สิทธิขอค่าชดเชยจากรัฐ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มที่ 1 บุคคลที่ได้รับความทุกข์ทรมานโดยตรงทางกาย อารมณ์หรือความเสียหายทางการเงินอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญา และ - กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่เหยื่อเป็นผู้ที่มีความสามารถ หรือถูกทำให้ทุพพลภาพหรือเสียชีวิต ผู้ที่จะเข้ามาขอค่าชดเชยแทนได้แก่ คู่สมรส ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์บุตร ญาติที่มีสายเลือดเดียวกัน สมาชิกในครอบครัว และบุคคลอื่นที่ศาลแต่งตั้ง

หัวข้อเรื่อง ประเทศ	1.สิทธิของผู้เสียหาย	2.หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย	3.การช่วยเหลือของภาครัฐ	4.ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	ชาวต่างชาติมีสิทธิได้รับค่าชดเชยจากความเสียหายได้ตาม “Crime Victims Compensation Act – OEG ” เช่นเดียวกับชาวเยอรมัน เนื่องจากรัฐต้องให้ความคุ้มครองต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออันเป็นผลมาจากรัฐสวัสดิการ	รัฐมีหน้าที่ดูแล ป้องกัน เพื่อให้ประชาชนปลอดภัยจากอาชญากรรม และเกิดความเสียหายขึ้นต้องชดเชยความเสียหายนั้นโดยผ่านกระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายจากกระบวนการยุติธรรมทางศาล	งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำรัฐสวัสดิการนั้นมีแหล่งรายได้สำคัญ 2 แหล่ง คือ 1.เงินสมทบ (Contribute) โดยนายจ้างและลูกจ้างเป็นผู้จ่ายเงินสมทบเข้าระบบประกันสังคม ซึ่งเงินนั้นจะสัมพันธ์กับเงินเดือน 2.ภาษี (Tax) ซึ่งรัฐสวัสดิการกับประชาธิปไตยนั้นมีความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมและเป็นประโยชน์ต่อกันและกัน	รูปแบบการเยียวยาการบำบัดรักษาและการรักษาทางการแพทย์ ค่าชดเชยที่จ่ายให้กับผู้เสียหายและผู้อยู่ในความอุปการะที่ยังมีชีวิตอยู่ เงินช่วยเหลืองานศพ และสวัสดิการอื่น ๆ ทั้งนี้ ไม่มีการจ่ายค่าชดเชยสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน และไม่มีการจ่ายค่าชดเชยให้กับเหยื่อสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สินตาม “Crime Victims Compensation Act – OEG ”
ญี่ปุ่น	มีสิทธิยื่นตาม “Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004 ” อาจรวมไปถึงครอบครัวหรือทายาทของผู้เสียหายด้วย	รัฐมีหน้าที่ต้องชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมจากความบกพร่องในหน้าที่ที่รัฐไม่สามารถคุ้มครองประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ โดยการเยียวยาของรัฐนั้นก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาในการร่วมมือและให้ความช่วยเหลือของคนในสังคม	รัฐได้จัดงบประมาณประจำปี ในการจัดตั้งคณะกรรมการ เป็นกลไกที่มีผู้มีอำนาจในการพิจารณาจ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหายแก่ผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายบนกระบวนการให้ความช่วยเหลือและดูแลอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถบรรเทาและฟื้นฟูความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่	รัฐได้กำหนดให้มีการได้รับความช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่พึ่งพามูลค่าที่ได้เสียชีวิต ในรูปแบบสังเคราะห์ เช่น ค่าชดเชยให้แก่ทายาทรวมถึงแก่ความตาย,ค่าชดเชยประโยชน์ทำมาหาได้, กายพิการ พร้อมค่าพยาบาล ถือได้ว่าการบริการในด้านสุขภาพและสวัสดิการที่รัฐจัดหาให้อยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of December 8, 2004

ประเทศ	หัวข้อเรื่อง	1.สิทธิของผู้เสียหาย	2.หน้าที่ของรัฐต่อผู้เสียหาย	3.การช่วยเหลือของภาครัฐ	4.ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย
ไทย	<p>สิทธิของผู้เสียหายอาจมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ จะต้องเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ อาจรวมไปถึงทายาทของผู้เสียหายด้วยที่มีสิทธิยื่นคำขอค่าตอบแทนตามเงื่อนไขของกฎหมาย</p>	<p>รัฐมีอำนาจหน้าที่ในการรับคำขอรับค่าตอบแทนในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา ที่มีวัตถุประสงค์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในการรับรองสิทธิการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ</p>	<p>การช่วยเหลือจากรัฐ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ 2) ค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย 3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ 4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร 	<p>รัฐกำหนดรูปแบบสังเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยความผิดนั้นต้องเป็นมูลเหตุที่นำมาขอรับค่าชดเชยอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทน</p>	

จากการศึกษาตารางเปรียบเทียบกฎหมายที่ใช้บังคับของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์แห่งการศึกษาปัญหาการขาดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยา ค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาถือเป็นความบกพร่องในหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรม เมื่อความล้มเหลวในหน้าที่เกิดขึ้นเป็นเหตุให้รัฐต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การชดใช้ที่เกิดขึ้นเป็นหัวใจสำคัญแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แม้ว่าผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเจ็บปวดด้วยการแก้แค้นตามกลไกแห่งความยุติธรรม แต่ก็ยังคงชดใช้ไม่อาจเพียงพอแก่ผู้เสียหายได้เท่าที่ควร ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญานั้นนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยหลักการนี้เป็นหลักการที่รับรองแก่นานาประเทศอันจะเห็นได้จากปณิธานว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ.1985 พร้อมทั้งแถลงการณ์ว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ.1996 เป็นเหตุให้ผู้เขียนได้รับความรู้ความเข้าใจว่า บุคคลที่ได้รับการได้รับความเสียหายไม่ว่าจะในด้านการบาดเจ็บทางร่างกายหรือสภาพจิตใจความเสียหายเหล่านี้จะต้องได้รับการชดใช้จากรัฐตามรูปแบบสงเคราะห์นำไปสู่สิทธิการเยียวยา ความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนที่ขาดไม่ได้ให้แก่ผู้เสียหายและอาจรวมไปถึงทายาทของผู้เสียหาย เนื่องจากรัฐมีบทบาทในการคุ้มครองสังคม เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นถือว่ารัฐนั้นล้มเหลวในหน้าที่เป็นเหตุให้รัฐต้องชดใช้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าว มาตรการกฎหมายระหว่างประเทศทั้ง 2 ฉบับนี้มีสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานรองรับในการใช้บังคับ ซึ่งเป็นสิทธิที่ประชาชนทุกคนพึงมีอย่างเท่าเทียมกัน ย่อมหมายความว่า การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่บนรากฐานความเสมอภาคและปราศจากการเลือกปฏิบัติที่อาจเกิดจากความแตกต่างไม่ว่ากรณีใดๆก็ตาม ตลอดจนหลักเกณฑ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ให้ชาวต่างชาติมีสิทธิได้รับค่าชดเชยจากความเสียหายได้เช่นเดียวกับชาวเยอรมัน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการใช้อำนาจกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติที่อาจเกิดความแตกต่างกันได้ในด้านสัญชาติ ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยผู้เสียหายพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความเห็นอกเห็นใจ พึงมีสิทธิเรียกร้องผ่านความยุติธรรม ย่อมมีสิทธิได้รับการชดใช้ความเสียหายที่ตนได้รับเช่นเดียวกัน แต่มาตรการที่จำเป็นเหล่านี้ก็ไม่เอื้ออำนวยให้แก่คนต่างด้าวสามารถได้รับชดใช้ในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาผ่านพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559) ดังกล่าวได้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นด้วยในการจัดให้มีการแก้ไขเพื่อเพิ่มแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้ได้รับการเยียวยา ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐตามกฎหมายของไทยต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาดังแต่บทที่ 1 จนถึงบทที่ 4 จึงสามารถสรุปมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในการเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ ดังนี้

5.1 บทสรุป

จากการที่สังคมไทยนั้นเกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและจำนวนมากนั้น ตามที่เห็นได้จากข่าวประจำวันที่เกิดอาชญากรรมในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมที่ทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน รวมถึงอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ที่ทำให้เกิดผู้เสียหายและผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมต่างก็ได้รับผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน กระทั่งผู้เสียหายหรือเหยื่อบางรายไม่สามารถที่จะกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขอีกต่อไป และความเสียหายดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อตัวของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเท่านั้น แต่บางรายยังส่งผลกระทบต่อถึงบุคคลรอบตัวของผู้เสียหาย อาทิ บิดา มารดา สามีภรรยา บุตร ที่ได้รับความสูญเสีย อันเป็นเสาหลักแห่งครอบครัว ดังนั้นรัฐในฐานะที่เป็นผู้ที่ปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยในประเทศและป้องกันความมั่นคงต่อประชาชนในประเทศ สมควรที่จะต้องเข้ามาช่วยเหลือเยียวยา ทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากคดีอาญา

ซึ่งในการตอบแทนความเสียหายตามกฎหมายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) นั้น ก็ระบุเรื่องของการกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่อในคดีอาญาไว้ แต่ปัญหาที่ศึกษาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ไม่เพียงแต่ศึกษาถึงเรื่องผู้เสียหายที่เป็นคนในประเทศไทยเท่านั้น วิทยานิพนธ์เล่มนี้ยังศึกษาถึงสิทธิของคนต่างด้าวที่เมื่อเกิดความเสียหายหรือตกเป็นเหยื่อในคดีอาญาแล้วจะมีขอบเขตในการได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างไร จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงแนวคิดสิทธิมนุษยชนที่พึงจะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน จึงมีการศึกษาถึงแนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาว่า การที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องสิทธิได้นั้นจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้¹²²

1) ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นความเสียหายตามความเป็นจริง ซึ่งก็คือ จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าความเสียหายนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ โดยความเสียหายนี้เรียกว่า “ความเสียหายโดยพฤตินัย”

2) ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการรับรองและได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย เพราะเกิดจากการละเมิดสิทธิของบุคคล จึงเรียกความเสียหายนี้ว่า “ความเสียหายโดยนิตินัย”

¹²² สุพรรณิตา ยุรชาติ (เชิงอรรถ 27) 14-15.

และหากผู้เสียหายไม่สามารถที่จะเรียกร้องได้ด้วยตนเองก็จะต้องให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสาน สามีหรือภริยา ติดต่อขอรับค่าตอบแทนจากหน่วยงานที่มีอำนาจในการรับคำขอ โดยให้ถือว่าเป็นการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายต่อคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

ย่อมเห็นได้ว่ารัฐเป็นผู้มีหน้าที่และมาพร้อมกับระบบควบคุมอาชญากรรมเพื่อความเป็นอยู่ของสังคมในด้านความปลอดภัย เมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้งสะท้อนเห็นว่ารัฐนั้นบกพร่องในหน้าที่ดังกล่าวจึงต้องรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์นั้น

ซึ่งการยกระดับด้วยสิทธิพื้นฐานว่าด้วยหลักแห่งความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ถูกต้อง โดยการอำนวยไปด้วยสิทธิต่างๆของผู้เสียหายจากอาชญากรรม กล่าวคือ โดยผู้ซึ่งกระทำความผิดเป็นต้นเหตุแห่งผลทั้งหมด อันเป็นชนวนทำให้เกิดการละเมิดต่อกฎหมายอาญาหรือต่อกฎหมายที่บัญญัติในเรื่องอำนาจหน้าที่โดยมิชอบในความผิดอาญา อันเป็นกฎหมายของประเทศสมาชิกนั้น ๆ ต่อผู้เสียหายเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคล เช่น ได้รับผลความเสียหายบาดเจ็บทางร่างกาย หรือผลอาจเกิดแก่ทางจิตใจ นำไปสู่ความปวดร้าวด้านอารมณ์ ความรู้สึก การสูญเสียในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ อันเป็นการละเลยสิทธิขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ผู้เสียหายดังกล่าวยังรวมถึง ครอบครัว หรือทายาทของผู้เสียหาย และรวมถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการเข้าช่วยเหลือจนได้รับอันตรายจากการเข้าช่วยเหลือหรือป้องกันอาชญากรรมนั้น¹²³

จากการศึกษาแนวความคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาจึงได้มีการนำหลักการเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่กำหนดโดยที่ประชุมองค์การระหว่างประเทศเพื่อให้ความสำคัญแก่สิทธิของผู้เสียหายเพื่อเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติทำให้มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเหยื่อในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครองและได้รับการทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น และมีการออกกฎหมายทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐในหลายๆประเทศ และมีการพัฒนาระบบการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมเพื่อให้ผู้เสียหายและเหยื่อได้รับการทดแทนเยียวยาความเสียหายและให้สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมและใช้ชีวิตได้ตามปกติ อันอยู่บนพื้นฐานแนวคิดสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์อันเป็นสิ่งที่พึงมีมาตั้งแต่กำเนิด โดยมีกรอบความคิดที่ว่ามนุษย์จะต้องประพฤติปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ต่อมาสิทธิมนุษยชนได้พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องจากประวัติศาสตร์ได้มีการยอมรับสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีและไม่อาจถูกพรากไป ซึ่งประเทศไทยเองก็บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีและให้รับเป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย เป็นสิทธิที่ใครก็ไม่สามารถแย่งชิงไปได้เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงถือว่าเป็นสิทธิในการป้องกันแดนแห่งเสรีภาพของตนจากอำนาจรัฐ นอกจากสิทธิมนุษยชนอาจถูกล่วงละเมิดจากรัฐได้แล้ว ในกรณีนี้อาจถูกล่วงละเมิดจากบุคคลอื่นได้อีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้สิทธิมนุษยชนมีผลบังคับได้อย่างสมบูรณ์จึงกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองประชาชนในสังคม เพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดสิทธิ

¹²³ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ (เชิงอรรด 61) 23-24.

ซึ่งกันและกัน โดยสิทธิมนุษยชนแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประการที่หนึ่ง สิทธิที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ เป็นสิทธิที่อยู่เหนืออำนาจของรัฐ ได้แก่ สิทธิในชีวิต ประเภทที่สอง สิทธิที่จะได้รับความรับรอง การปกป้องดูแลจากรัฐ ประกอบกับความเสมอภาคนั้น คือ การมีสิทธิและมีหน้าที่ทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ซึ่งความเสมอภาคในกฎหมายนี้เป็นได้ทั้งทางสิทธิและหน้าที่ ในกรณีที่มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุผลเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม¹²⁴ และในส่วนของนโยบายที่รัฐจะต้องตัดสินใจเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์แห่งความร่วมมือทางอาญาร่วมกัน โดยที่ต่างประเทศและประเทศไทยได้พิจารณาแล้วว่าจะดำเนินการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเป็นการตอบแทนในลักษณะเดียวกันเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือไม่นั้น หากนโยบายในการตัดสินใจเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ถึงสิทธิหรือประโยชน์ระหว่างกันได้ เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นในรัฐของตนเป็นการนำไปสู่การเหยียดแค้นผู้ได้ปกครองอีกรัฐหนึ่งได้ถือว่าเป็นหลักการใช้เขตอำนาจของรัฐที่กฎหมายระหว่างประเทศให้การรับรองเมื่อมีการเหยียดผู้ซึ่งไร้สัญชาติอันเป็นการร่วมมือทางกฎหมายระหว่างประเทศในทางอาญาเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา

ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นคนต่างด้าวได้รับความเสียหายจากการเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา จึงควรมีการกำหนดขอบเขตการได้รับการเยียวยา การชดเชยค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากคดีอาญา โดยผู้เขียนได้นำหลักในเรื่องหลักต่างตอบแทน อันอยู่บนพื้นฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชนและค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) มาศึกษา รวมถึงได้ศึกษากฎหมายจากประเทศสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น มาเป็นแนวทางเพื่อปรับใช้กับกฎหมายของประเทศไทยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อสามารถกำหนดขอบเขตการใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมไปถึงคนต่างด้าวเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนที่พึงได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหา ดังนี้

5.2.1 เสนอแนวทางในการนิยามความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย”

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการนิยามความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” โดยให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าว และให้ครอบคลุมถึงทายาทของผู้เสียหายด้วย

¹²⁴ ประทีป ทับอรรถานนท์ และจิตาภา พรยิ่ง (เชิงอรรด 37) 14.

โดยเสนอแนะว่าควรเพิ่มเติมในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) โดยผู้เขียนขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ความว่า

“ มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น รวมถึงคนต่างด้าวและทายาทของผู้เสียหายด้วย

“คนต่างด้าว หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย และมีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทย หรือชั่วคราวอย่างถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

การได้มาซึ่งสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ที่คนต่างด้าวมีสิทธิได้รับเพื่อค่าตอบแทนความเสียหายก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติของต่างประเทศให้สิทธิหรือประโยชน์แก่คนสัญชาติไทยพึงได้ตามกฎหมายนั้นเช่นกัน”

5.2.2 เสนอแนะให้แก้ไขปัญหารูปแบบของค่าตอบแทนของผู้เสียหาย

ผู้เขียนพบว่า การกำหนดรูปแบบสงเคราะห์ผู้เสียหายในคดีอาญาสู่สิทธิการเยียวยาความเสียหายในการจ่ายค่าตอบแทนจากการศึกษากฎหมายต่างประเทศนั้น โดยเสนอแนะว่าควรเพิ่มค่าอุปการะเลี้ยงดูบุคคลที่อยู่ในความดูแลของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย และชอบที่จะเรียกค่าใช้จ่ายทุกชนิดในการจัดการศพของผู้ตายได้อีกด้วย หากทายาทมีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย อันได้รับผลกระทบจากการเป็นเหยื่ออาชญากรรม ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะให้มีการทดแทนความเสียหายโดยเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) ในเรื่องค่าตอบแทน ดังนี้

ในมาตรา 18 เพิ่มเติมในเรื่อง “ค่าตอบแทน” ตามมาตรา 17 ดังนี้

“มาตรา 18 ค่าตอบแทนตามมาตรา 17 ได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ
- (2) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ
- (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร
- (5) ทูพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต
- (6) ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุคคลที่อยู่ในความดูแลของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย
- (7) ค่าจ้างงานศพ”

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง...”

การเสนอแนะเพิ่มเติมนี้ก็เพื่อให้บรรเทาความเสียหายและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและผลกระทบต่อครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม เนื่องจากจะต้องพึ่งพาบุคคลเหล่านี้ในการยังชีพของตนเอง เหตุเพราะกายพิการ ซึ่งเป็นผลระยะยาวในการดำ

ลงชีวิต เมื่อถึงแก่กรรมลงนั้นทำให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องขาดไร้อุปการะดูแลเลี้ยงดูบุตรของตน และชอบที่จะเรียกค่าใช้จ่ายทุกชนิดในการจัดการศพของผู้ตายได้อีกด้วย หากทายาทมีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย และเสนอแนะในเรื่องค่าชดเชยทางอาญาให้แก่คนต่างด้าวโดยนำหลักต่างตอบแทนมาปรับใช้กับประเทศไทย เช่น กรณีที่คนต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยแล้วได้รับความเสียหายจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา โดยกำหนดหลักเกณฑ์ว่าจะชดเชยให้กับเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นคนต่างด้าวที่เข้าประเทศมาอย่างถูกต้องเป็นเวลาอันสมควรสามารถจะได้รับสิทธิในการชดเชยค่าเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาได้เมื่อต่างประเทศมีบทบัญญัติสำหรับการเยียวยาความเสียหายในครั้งนี้อย่างไรเพื่อสิทธิและประโยชน์ในความช่วยเหลือบุคคลผู้มีสัญชาติไทยเหล่านั้นด้วยเช่นกัน

5.2.3 เสนอแนะในเรื่องการยื่นคำขอรับค่าตอบแทน

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559) กำหนดในเรื่องของการยื่นขอรับค่าตอบแทนใน

“มาตรา 22 ให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงาน กำหนดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทดังกล่าวจะยื่นต่อหน่วยงานอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นคำขอต่อคณะกรรมการหรืออนุกรรมการตามมาตรา 14/1 แล้วแต่กรณี”

ดังนั้น ในกรณีเช่นนี้บุคคลไร้ซึ่งสัญชาติไทยควรกำหนดขอบเขตของการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนให้ชัดเจน เพราะผู้เสียหายในที่นี้ควรกล่าวถึงคนต่างด้าว และทายาทของคนต่างด้าวด้วยเช่นกัน โดยต้องมีหลักฐานการแสดงตนเพื่อที่จะเป็นผู้มีสิทธิเข้ารับการขอรับค่าตอบแทนตามมาตรานี้ ในเมื่อปัจจุบันพบข้อบกพร่องดังกล่าวจึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ครอบคลุมไปถึงในเรื่องการคุ้มครองสิทธิคนต่างด้าวให้ได้มาซึ่งสิทธิในการเยียวยาค่าตอบแทนในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญาด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงยุติธรรม, 'ยุติธรรมไฟเขียวเยียวยาต่างด้าวทุกกรณีเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ด้าน
คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยต่อนานาชาติ'
<<https://www.moj.go.th/view/74003>> สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2566.
- กิตติ บุศยพลากร, 'ผู้เสียหายในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523).
- เขมภัทร ทฤษฎีคุณ, 'รัฐธรรมนูญเยอรมันกับความผูกพันในเรื่องสิทธิสวัสดิการ สถาบันปริดิพมยงค์'
<<https://pridi.or.th/th/content/2022/01/934>> สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2566.
- 'ข้อกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองและการชดเชยผู้เสียหาย'
<<https://www.kok-gegen-menschenhandel/en/human-trafficking/legal-framework-in-germany/crime-victims-compensation>> สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2566.
- คณะนิติศาสตร์, 'โครงการศึกษาแนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
ร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าเสียหาย: กรณีรัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
แก่จำเลยในคดีอาญา' (โครงการศึกษารายงานศึกษาระดับสมบูรณ สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2553).
- คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ,
'สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย' (โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ
รัฐธรรมนูญแก่สื่อมวลชน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560).
- คณาธิป ทองรวีวงศ์และคณะ, *รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความเสมอภาค
และการไม่เลือกปฏิบัติ* (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2560).
- คณิต ฌ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 9 สำนักพิมพ์วิญญูชน 2561).
- คณิต ฌ นคร, 'วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน'
วารสารนิติศาสตร์ (กันยายน 2528).
- จรัญ โฆษณานันท์, *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน* (พิมพ์ครั้งที่ 2 นิติธรรม 2556).
- จุมพต สายสุนทร, *กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5 วิญญูชน 2566).
- ชัญญญา กิจทวี, 'การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ'
(วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2546).
- ชาติชาย ขอบทางศิลป์, 'สิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา'
(วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2542).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ณภัทร สรอัทธม์ และคณะ, 'โครงการศึกษาแนวทางการจ่ายเงินค่าตอบแทนการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ
ในคดีอาญา : กรณีการให้ความช่วยเหลือเหยื่อในคดีอาญาของญี่ปุ่น'
(โครงการวิจัยคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558).
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 'รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการขับเคลื่อนแผนบูรณาการเพื่อช่วยเหลือเหยื่อ
อาชญากรรมของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน (ระยะที่ 1)'
(โครงการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2561).
- ธัญสุภา ไพบูรณ์, 'กองทุนยุติธรรมเพื่อการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม'
(โครงการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ รุ่นที่ 6 ปีงบประมาณ พ.ศ.2557
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ค.พ.ร.) 2557).
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์, *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์เดือนตุลาคม 2557).
- วีรพงษ์ บึงไกร, *การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540*
(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2543).
- บรรเจิด สิงคะเนติ, *หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐในฐานระ เกณฑ์ จำกัดอำนาจรัฐ*
(พิมพ์ครั้งที่ 2 วิญญูชน 2561).
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจเยอรมัน* (สำนักพิมพ์นิติธรรม 2538).
- ปราณีตา วงธรรมรัตน์, 'การคุ้มครองสิทธิเบื้องต้นตามกฎหมายของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์โดยเจ้าหน้าที่
ตำรวจในสังกัดหน่วยงานพิทักษ์เด็ก เยาวชน สตรีและการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ'
(วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยา
และมนุษยวิทยา คณะสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551).
- ปกป้อง ศรีสนิท, *สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา* (วิญญูชน 2563).
- ปณิธาน พุ่มบ้านยาง, *บทบาทของประเทศไทยในการประกันสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้พลัดถิ่น
กรณีศึกษาผู้เสียหายเด็กในคดีอาญา พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จังหวัดตาก* (2561).
- ปิติโพธิ์จิตร, 'อิทธิพลของกฎหมายต่างประเทศต่อพัฒนาการของระบบการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหาย
ของประเทศไทย' *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* ปีที่ 49 ฉบับที่ 4 (2563).
- ประทีป ทัพอัตตานนท์ และจิตาภา พรยิ่ง, *สิทธิคนพิการในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: พับลิชชิ่ง 2561).
- ประเทือง ธนิยผล, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา Criminology and Penology: LAW3033*
(พิมพ์ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2557).
- ประธาน วัฒนาวานิชย์, 'กฎหมายทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม: แนวคิดทางด้านรัฐสวัสดิการ'
วารสารนิติศาสตร์, 9(1). (2524).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นนทวรรณ ปั่นงาน, ‘การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม’
(การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2556).
- นพนิธิ สุริยา, *สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง* (วิญญูชน 2559).
- พอพันธ์ คัดจิตต์, ‘แนวความคิดและผลกระทบเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม’ *คูลพาท*. ปีที่ 40. เล่มที่ 6,
(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2536).
- ‘พระราชบัญญัติการชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Compensation Act)’
<<https://www.kok-gegen-menschenhandel.de/en/human-trafficking/legal-framework-in-germany/crime-victims-compensation>> สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2566.
- เริงชัย ลิ่มภักดี, ‘สิทธิของผู้เสียหายเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและค่าตอบแทนในคดีอาญา’
(ผลงานส่วนบุคคล หลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 11
สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม 2556).
- หยุด แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 21 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).
- ภาวินีย์ วงศ์นาป่า, ‘ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2560’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม ชลบุรี 2562).
- ภิรมย์ ศรีประเสริฐ, ‘ปัญหากระบวนการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทย’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2551).
- วรรณนิศา สุขสวัสดิ์, ‘ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติ
ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาพ.ศ.2544
(แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559)’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต.
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2562).
- วีระพล ตั้งสุวรรณ, ‘การคุ้มครองผู้เสียหายโดยกระบวนการยุติธรรม’
(รายงานวิจัยผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) วิทยาลัยการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม 2559).
- วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, ‘ผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศิริชัย พลการ, ‘บทบาทของอัยการในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม’
(วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2550).
- ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, *เหยื่ออาชญากรรม: สิทธิและกาช่วยเหลือเยียวยา*
(คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา 2561).
- ศุภกิจ เจริญเวช, ‘การช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย
และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหาย
ที่ได้รับการช่วยเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร’ (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมสงเคราะห์ สาขาการบริหารงานยุติธรรมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2553).
- สมโภช อีรวัฒน์เศรษฐ์, ‘ปัญหาสิทธิในการทำงานของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง’
(วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตชลบุรี
2550).
- สมยศ เชื้อไทย, *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 9 วิญญูชน 2549).
- สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์, ‘การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษากระบวนการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2549).
- สุพัตตา ยุธชาติ, ‘ผู้เสียหายกับการมีส่วนร่วมในคดีอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2552).
- สุรสีทธิ แสงวีโรจนพัฒน์, ‘พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย
ในคดีอาญา พ.ศ.2544 :ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะบางประการ’ บทบัณฑิตย ปีที่ 76 ตอนที่ 2
(เมษายน-มิถุนายน 2563).
- สุรศักดิ์ ตรีรัตน์ตระกูล, ‘การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของเหยื่อหรือผู้เสียหายโดยกระบวนการยุติธรรม’
(รายงานเอกสารส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ 2559).
- สุนันทา จันท์แก้ว, ‘ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ’
(สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2561).
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน, คู่มือสำหรับบอกรมแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน
ในประเทศไทย.
- อรอุมา สามัญทอง, ‘สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ศึกษาสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดี
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2553).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อริยพร โพธิ์ใส, 'สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา'
สารพันปัญหากฎหมาย จุฬานิติ (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2552).
- อัญชิษฐา สุริยวรินทร์ และคณะ, 'โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบ
การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครบวงจร: ศึกษาประเทศสวีเดน'
(โครงการรายงานฉบับสมบูรณ์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2560).
- อัญชลี ฉายสุวรรณ, 'การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ'
(วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2534).
- อัญชัญศิริ บรรณานุกรักษ์ และศิลาปะอรัญ ชูเวช, 'ภาระและหน้าที่ของ Director of Public Prosecution'
วารสารอัยการ, 3 (26) (2523, กุมภาพันธ์).
- อรรถพล ใหญ่สว่าง, 'ผู้เสียหายในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2524).
- อุเทน หัตตะโสภณ, 'ผู้เสียหายสถานภาพทางกฎหมาย' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547).

ภาษาต่างประเทศ

- Heinrich Kischner, Integration Diversion and Resocialization in German Criminal Procedure
(December 1989).
- Jay A Sigler, The Prosecutorial Discretion in Germany, In The Prosecutorial Analysis.
- Klaus Sessar, Prosecutorial Discretion in Germany, In The Prosecutor (1979).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล อังคณา แดงใหญ่

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2561 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

พ.ศ. 2563 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง รุ่งที่ 55 สภานายความ